

A Kostas i Caterina Demiris-Agustí

COM VIURE DE LA CREATIVITAT

Reflexions sobre les capacitats creatives innates

"La millor manera de predir el futur és crear-lo."

Abraham Lincoln

Introducció

Intenció

La intenció o motivació principal d'aquest text, el seu pretext, no és estrictament científic; és a dir, proporcionar informació de forma àmplia i experimentalment contrastada sobre el tema de la creativitat. Son més aviat reflexions de caràcter valoratiu, que aspiren a motivar el lector, a interessar-lo pel que crec és el tema més important del nostre temps.

En aquest petit assaig presento un futur llibre que tindrà el mateix títol. Aquí intentaré resumir, de manera epigramàtica i abstracta, el nucli teòric del llibre, com un resum extens d'algunes de les reflexions centrals més discutibles. És un esquelet, li falta la carn per donar-li vida, i vestir-lo per fer-lo atractiu. Espero poder-ho fer amb l'ajut de amb més experiència que jo en els problemes pràctics i d'acció. Perdoneu la densitat del text.

Campament de Lanza del Vasto

La primera part és de fonamentació. Presenta el fet de la llibertat creativa de la realitat fonament de la nostra, i de les capacitats creatives innates que ens constitueixen com humans. És la n més exigent al lector. En la segona entro més en com cultivar aquestes capacitats, els seus adversaris i aliats, i les tres dimensions de la intel·ligència creativa basada en aquestes capacitats. En una tercera part més breu, situo aquesta intel·ligència creativa en el marc de la mutació cultural que estem vivint. La presento com el naixement d'una nova espècie humana, *l'homo quaerens*. La segona i tercera part son, per tant, més còmodes de llegir.

Al llibre intentaré desenvolupar, i exemplificar més, els aspectes pràctics sobre com cultivar la creativitat des de la perspectiva de la cultura entesa en el seu sentit més ampli. Serà fet basant-me en la meua experiència com a investigador científic durant més de quaranta anys i en els ajuts que espero rebre.

Són reflexions sobre fets i idees del nostre temps, pensades per ajudar a encarar el futur. Van desenrotllant unes poques intuïcions bàsiques en forma d'espiral que va fent voltes —insistent i penetrant com farien en collar un cargol—, sobre el tema central: la creativitat com a mode de vida de les societats del futur, les democràcies creatives.

Estil

Totes les presento en forma d'assaig per raó de la llibertat que ofereix aquest estil respecte de l'acadèmic, al qual he estat vinculat molts anys. Aquest últim, avui està excessivament sotmès a la necessitat d'avaluar la productivitat dels autors, a les exigències de rendiment, cosa que dona lloc a un comerç de citacions entre autors com es pot veure en els estudis bibliomètrics.

Si bé sovint expresso les meves reflexions en forma d'afirmacions sense gaires justificacions, no pretenc altra cosa que posar-les a la consideració del lector i, estimular la seva intel·ligència crítica i creativa. Agraeixo a la bestreta totes les crítiques i comentaris. A més, estic fermament convençut que les idees no són de ningú en particular. Encara que s'expressin a través dels diversos individus, son un fet comunicatiu i per tant constitutivament col·lectiu. Si tenen interès, el tenen per elles mateixes. Com menys personals siguin i com més pugui fer-se-les seves el lector, per reflexionar-hi, per corregir-les, per enriquir-les i per difondre-les, millor.

Agraïments

A més de la família, els amics, les escoles i les universitats, els col·lectius decisius a la mena vida han estat quatre: l'*Arca de Lanza del Vasto*, el *Vivarium de Raimón Panikkar*, el *Centra d'Estudi de les Tradicions de Saviesa*, *CETR.net*, de *Marià Corbí* i, professionalment, l'*Institut d'Investigació en Intel·ligència Artificial*, *IIIA*, creat per *Enric Trillas*. El primer em va despertar a la vida interior; el segon, a la reflexió filosòfica; el tercer, al paper decisiu dels valors en la constitució de les cultures; i, el quart, a la investigació en un ambient d'amistat extraordinari. Els dono les gràcies a tots.

Grup de recerca del CETR

Resum

Per abordar la comprensió i la corresponent actuació al món actual, amb tota la seva enorme complexitat i el canvi continu imprevisible que ens posa davant el desconegut, proposo partir de la consciència del seu origen simple, operatiu i comprovable: la llibertat creativa de la realitat, el fet que la realitat no es sotmet a cap determinació, a cap model d'ella, res no es repeteix completament, sempre avança cap a la novetat, sempre ens sorprèn. Aquesta llibertat, com que és un fet qualitatiu i gratuït, no objectivable ni conceptualitzable, imprevisible i incontrolable, no té cabuda en el camp dels models científics, però no per això deixa de ser-ne l'origen. La teoria de l'evolució no ens pot assegurar que si tornéssim enrere en el temps tornaria a aparèixer l'*Homo sapiens* a la Terra. Aquesta llibertat creativa no és només a l'origen de tota realitat, sinó molt especialment al de la condició humana considerada des de la perspectiva cultural. Per tant, opera en tot ésser humà, en el cos i en la ment, a través de les

nostres capacitats creatives constitutives (CCC). Aquestes són formes de la llibertat creativa resultat d'un llarg procés biològic i cultural i, per tant, col·lectiu. Són les capacitats que han anat constituint l'espècie humana. D'aquestes CCC, n'hi ha cinc d'essencials: l'interès per la realitat, la comunicació semiòtica, la cooperació o simbiosi subsidiària, la investigació generalitzada i l'última, però la més important, la capacitat d'alliberar-se. Són *intradependents* les unes de les altres i la seva unitat constitueix la intel·ligència creativa. Quan es separen i se'n descuida alguna, degeneren i produeixen la cobdícia insaciable i la violència sense sentit. L'individualisme és un exemple d'un afebliment de la cooperació o simbiosi, quan aquesta, més que mai, és necessària per resoldre els molt complexos problemes humans. Per això m'estenc en ella, i la necessitat de basar-la en el principi de subsidiarietat. Aquest proposa la distribució del poder en tot el teixit social, una necessitat de la nova democràcia creativa. Solament elles ens permeten afrontar la incertesa i el desconegut provocat pels accelerats canvis actuals. No podem encara seriosament l'educació ni el nou mode de vida sense el conreu d'aquestes capacitats. El creixement exponencial de les tecnociències hauria d'estar al servei del cultiu d'aquestes capacitats. Dissenyar individus transhumans, sense tenir-les ben presents com a fet col·lectiu, és una mostra i un reforçament de l'individualisme imperant. La història humana es podria veure com el desplegament, sovint poc harmònic i conflictiu, de les CCC. Conrear-les de manera conscient i sostinguda és la clau per viure bé en un món tan complex i tan canviant. La innovació, clau de l'economia actual, la considero una forma, un grau de cultiu de les CCC. La política hauria d'afavorir doncs el cultiu generalitzat de les CCC, per tal d'assegurar una economia realment innovadora. L'ordre social ja no es pot basar en el poder d'imposició esterilitzador de la llibertat, sinó en la intel·ligència creativa basada en les CCC. A més, sense una consciència clara d'elles no podem ser plenament creatius, doncs ens aferrem, fins a identificar-nos-hi, amb els nostres sentiments i pensaments, amb els nostres models de la realitat, especialment l'ego, amb les seves comoditats i temors, els seus plaers i sofriments.

Les CCC són l'energia i la creativitat per trencar la tendència actual cap un desastre total i obrir camí cap a la felicitat de la humanitat, la tasca principal de la intel·ligència tal com aquí l'entenc.

Institut d'Investigació en Intel·ligència Artificial

Cal doncs ensenyar i estimular el conreu de les CCC per part d'una majoria social de qualsevol cultura, societat i col·lectiu, especialment en les empreses. El gran objectiu social serien, doncs, les democràcies creatives: viure de la creativitat generalitzada, de tothom i en totes les activitats. Viure de la creativitat és una utopia en el sentit genuí de la paraula: un projecte de societat futura de característiques afavoridores del bé humà, però no ho és en el sentit de projecte de futur irrealitzable. Ens hi juguem el futur de la humanitat. Aquí en donaré una primera aproximació, fent notar els seus aliats i adversaris. Entre els aliats tenim la mateixa necessitat de creativitat en la societat actual i el fet que aquesta és auto

gratificant. També és una gran aliada la rebel·lió de la joventut contra l'adversari principal: el poder de dominació i explotació i els mateixos estats autàrquics que el concentren en poques mans. Voldria contribuir a donar un fonament sòlid a aquesta rebel·lió. El conreu de la intel·ligència creativa és el mode de vida, com ho fou en el passat el conreu de la terra. Ja fa més de cinc segles, des del Renaixement europeu, que estem en transició d'un mode de vida a l'altre. Això ha anat acompanyat de greus crisis de transició, degudes principalment a la impotència dels sistemes de valors de les religions, primer, i de les ideologies, després, per dirigir la profunda transformació social provocada pel creixement tecnocientífic exponencial i accelerat. Per posar-la al servei de la felicitat i evitar els seus perills, proposo equilibrar el gran desenrotllament de la intel·ligència funcional, pròpia de les tecnociències, amb un desenrotllament semblant i equilibrat de la intel·ligència valorativa, la pròpia de l'axiologia i de la intel·ligència alliberadora, la pròpia de la saviesa. Finalment caracteritzo breument la profunda mutació cultural actual com un canvi d'espècie cultural: el pas de l'Homo sapiens, el que posa el coneixement al servei de la depredació i el domini, a l'Homo quaerens., el que investiga al servei de la creativitat i aquesta al de la felicitat social.

Necessitat d'anar als fonaments

Vivim en el canvi continu

L'impacte social del creixement exponencial de les tecnociències ha canviat les nostres maneres de sentir, pensar i actuar. Vivim en un món on sembla que res és fix. I menys per a tota una vida. Ni els coneixements, ni els valors, ni l'educació, ni el treball es mantenen fixos. Tampoc les seves formes d'organització, sigui empresarial, política o sindical. Avui es canvia de domicili cada dos anys de mitja al Estats Units. Igualment podríem dir de les relacions de parella, o de vida familiar. També l'oci i les formes de consum varien i canvien perseguint les primícies del mercat. Els Estats Units avui són el prototipus de societat tecnocientífica en constant transformació. La gent ha de canviar de feina de deu a quinze vegades de mitjana durant la seva vida laboral. Es viu en el paradigma del canvi. Canvis que resulten cada cop més accelerats.

No és gens fàcil comprendre el nostre món

No és gens fàcil entendre el nostre món per moure's-hi amb esperança i coratge. No tan sols se'ns apareix molt complex, sinó també en transformació constant. Quan intentem pensar-hi, se'ns presenten tot tipus de contradiccions. Un fort sentit d'impotència ens envaeix davant els continus esdeveniments que surten a les notícies. Això és un clar indicador de la necessitat d'exercir una capacitat innata que tenim gairebé adormida la majoria de la gent, la creativitat.

Així, quan tot va i canvia tan ràpid, ens sembla contradictori fer plans de futur. I justament això es dona quan més necessari és tenir o fer projectes de futur. Sobretot col·lectius, de país, però també de tipus personal, com ara d'estudis, de treball, de practicar esport o lleure, etc. Contràriament, es cau en el desànim, la indiferència, la claudicació a l'abús. Hi ha qui opta fins i tot per no fer-se preguntes. Aleshores, deixats anar, res no impedeix ser víctima d'un treball precari, poc atractiu i mal pagat. Hi ha qui també es fa un pla de futur. Així veiem com molts joves opten per anar a la universitat com una manera d'allargar l'adolescència. Hi van per poder tenir un títol demà. Més que buscar d'aprendre-hi, el seu interès és nul, o no és clar ni objectiu. Alguns només aspiren passar el temps. Mentrestant, així s'eviten l'haver d'assumir responsabilitats.

Las perspectivas de futur

Las perspectivas de futur són ahora esperançadores i inquietants. L'impacte social de les tecnociències sembla que serà més ampli i profund encara. La creació de màquines cada cop més "intel·ligents", fins l'anomenada "vida artificial," tindrà un impacte social arreu del món, particularment en el del treball. Tot plegat amenaça de produir una classe social insòlita, l'anomenada "classe inútil". Entre els avenços de la biotecnologia, especialment la tecnologia genètica, per curar malalties, n'hi haurà també per a crear nous sers vius, entre ells humans a la carta.

Hom preveu l'aparició d'ofertes per augmentar les capacitats humanes, o per allargar la vida, fins i tot la d'oferir un nou tipus d'immortalitat. ¿Vols ser més intel·ligent amb un petit implant? ¿O bé pagant una mica més, comprar una pastilla de nanorobots que millorin les connexions neuronals del teu cervell? Ara, res de tot això té una ombra d'altruisme, de filantropia. L'objectiu principal continuarà sent un valor molt pobre. S'obrirà un nou mercat per fer-s'hi ric, comprant i venent noves qualitats i capacitats humanes. És clar que seran només uns pocs els consumidors que s'ho podran pagar. La societat d'imposició i explotació en que estem immersos es podria enfortir encara més.

Afecta totes les cultures

Aquesta transformació cultural afecta, d'una manera o altra, totes les cultures i societats, per recòndites que siguin. Fa uns anys a molts ens va impactar un documental sobre una tribu amazònica encara en el neolític. Se'ls veia en l'aventura d'aconseguir un televisor. Cap cultura, estigui on estigui en la seva evolució cultural, ja no pot mantenir-se al marge de la profunda transformació global que provoca el creixement exponencial de les tecnociències.

Aquesta transformació just comença en unes cultures i ja està en ple avenç en altres. Cap on es dirigeix, si és que té alguna direcció? Quin destí cultural podríem donar-li? Aquestes són preguntes que tots ens hauríem de fer.

Mai s'havia viscut una situació com aquesta

Mai s'havia viscut una situació com aquesta de canvi continu. Ni tampoc mai viure amb perspectives de futur tant impactant. Pot semblar que no estem preparats per afrontar-la. Mig segle enrere, els canvis de feina i de domicili es veien com una desgràcia.

Durant desenes de milers d'anys, fins fa relativament poc, s'havia viscut en cultures estàtiques. Tenien com ideal l'evitar canvis importants. La cultura agrícola autoritària i encara la primera revolució industrial, centrades en la producció, eren jeràrquiques amb desig d'una estabilitat estàtica.

Què està passant ara? Quina és la força transformadora actual? Quines necessitats provoca? ¿Què cal heretar de la rica experiència humana a través de la història?

Una proposta tan tot just esbossada

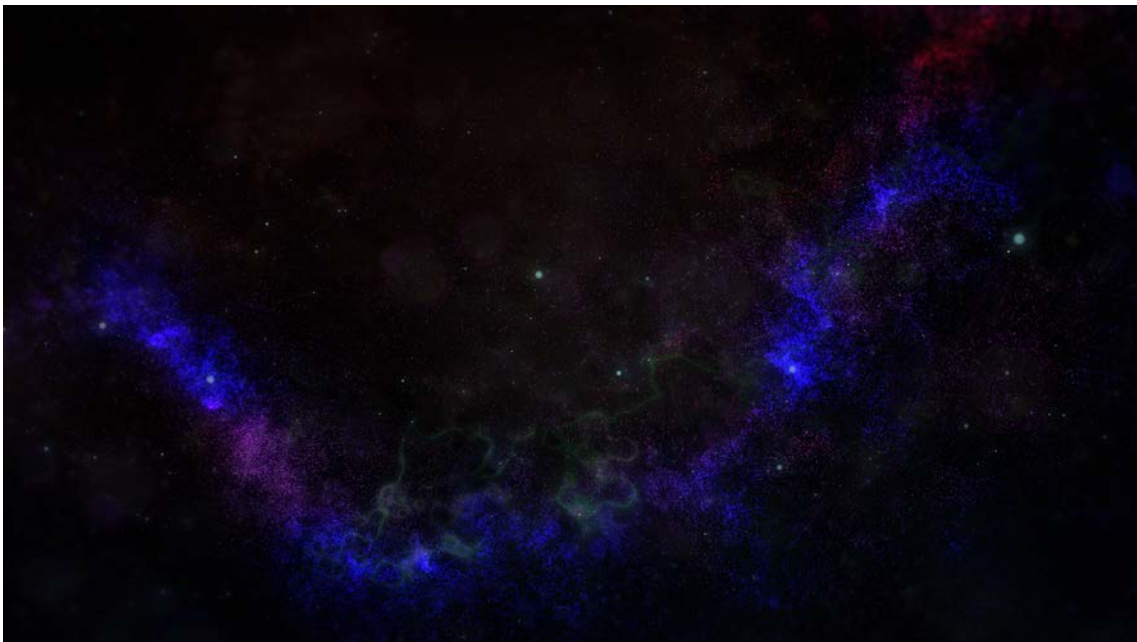
Les propostes sociològiques, econòmiques i polítiques –avui les dominants–, i inclús les ètiques, per bones que siguin, per si soles no són suficients per abordar els problemes actuals, tal com ho mostra la seva impotència davant d'ells. Cal anar als fonaments. I és des dels fonaments que podem i necessitem heretar la saviesa dels nostres avant passats. Aquí esbosso una proposta per afrontar els problemes i reptes del món actual. Es tracta de prendre consciència clara del seu origen i fonament: la llibertat creativa de la realitat. No és un origen temporal, com el Big Bang, sinó creatiu, sempre operatiu. I, sobretot, és el fonament de la condició humana, allò que ens fa humans: les capacitats creatives constitutives (CCC) innates, especialment, l'interès per la realitat, la comunicació, la cooperació, la investigació i l'alliberament.

Encara que dic creativitat, hem d'entendre que és cocreativitat, creativitat cooperativa. Aquestes CCC constitueixen la intel·ligència creativa i són formes operatives de la llibertat creativa, el resultat d'un llarg procés biològic i cultural i, per tant, col·lectiu. Són les capacitats que han anat constituint l'espècie humana –agafant diferents formes i graus de desenrotllament en cada cultura, societat, col·lectiu i individu–, si bé són també operatives en graus diversos en tota vida i existència: en una pedra, una galàxia, un bacteri, una planta, un animal, i un possible extraterrestre.

Així, la realitat es podria considerar com un desenrotllament progressiu de les CCC , amb salts creatius imprevisibles, com ara l'Homo sapiens. Elles són el punt de referència fonamental que proposo per comprendre i actuar en el nostre món, tot i que em limitaré a la seva operativitat en els éssers humans. Amb aquest planteig evito entrar en les velles discussions sobre matèria i forma, física i metafísica, cosmos i caos, llei i atzar, matèria i esperit, cos i ment, animalitat i racionalitat, teisme i ateisme, o bé les tríades sentits, raó, esperit i, còsmic, humà i diví.

En general, aquestes categories dirigeixen l'atenció cap al ser i al coneixement, a l'ontologia i l'epistemologia, i inciten a suposar que el món ens ve donat i que l'objectiu primer és dominar-lo i explotar-lo; aquí, en canvi, dono prioritat a la intel·ligència creativa enlloc del ser i del conèixer per a dominar, a les capacitats amb les que hem anat, i anem creant el nostre món per tal de fer-lo més humà i feliç. De donar prioritat al coneixement i identificar la realitat amb la veritat d'aquest, passem a donar prioritat a la llibertat creativa com a símbol de la realitat. Aquests canvis de perspectiva són una veritable revolució cultural que ja està en marxa, una mirada a la complexitat del món des de la simplicitat del seu origen en la creativitat. Així la complexitat deixa de ser un contravalor, quelcom a rebutjar, per esdevenir un nou valor de les democràcies creatives, una oportunitat per a la creativitat, que eviti les simplificacions partidistes i la seva violència.

Aquesta nova mirada a la realitat és possiblement la principal característica distintiva de la nova era que els geòlegs han anomenat Antropocè. Saber com exercim les CCC és la millor manera d'entendre el passat, projectar el futur i viure el present. Totes les activitats humanes, totes les institucions i organismes socials, s'hauran d'anar transformant per adaptar-se a aquesta veritable revolució cultural, viure de la creativitat enlloc de fer-ho de l'ús dels coneixements existents. Això darrer ho faran cada cop més les màquines.

Per tant, concentro l'atenció en els fonaments creatius de la vida humana. Intentaré mostrar que amb les capacitats creatives que tots rebem gratuïtament quan naixem, si les cultivem, n'hi ha prou per afrontar, entendre i actuar amb eficàcia en tota situació, especialment en el canvi continu. Ser plenament conscient d'aquestes capacitats que ens fan humans dona la confiança individual i col·lectiva necessària per haver-nos-les amb la vida i gaudir-ne plenament. Sobretot, per comprendre on rau la veritable felicitat individual i social, o més ben dit ,com anar-la creant en cada cultura, societat, col·lectiu i situació. .

Les capacitats creatives tothom ja les exerceix per viure, conscient o inconscientment,, en graus diversos, més o menys be, sovint , en conflicte entre elles, de forma desequilibrada, egoista, inclús perversa per al domini, explotació i la depredació insaciabls . ¿Què hi ha més pràctic que ser plenament conscients d'elles, aprendre a cultivar-les i exercir-les al servei de la felicitat? Mai com ara això és necessari i possible.

Per conrear-les disposem dels ensenyaments tan rics de les tradicions mil·lenàries de saviesa, que cal heretar aprenen a distingir el seu missatge de fons de les seves formes expressives moltes ja obsoletes. A més, l'alternativa resulta, malauradament, del tot funesta: sucumbir com humanitat. L'exercici pervers de la creativitat per a dominar, explotar i posseir, porta a la seva pròpia destrucció y sense ella no hi ha veritable humanitat. Aquest és el símptoma mortal que hem de vigilar, el declivi de la llibertat creativa.

Aquesta és la narrativa sobre el nostre temps, que aquí sols esbosso, per tal d'alimentar l'esperança en la felicitat de la humanitat. Dic esperança de felicitat i no pas expectatives d'un futur feliç, com ens promet la propaganda, perquè la felicitat està sempre al nostre abast, és constitutiva de l'exercici equilibrat i profund de les nostres capacitats creatives innates. Entre elles, la capacitat d'alliberament ens permet no quedar lligats a res , ni al propi discurs. Aquesta narrativa no ens vol mostrar què hem de sentir, pensar o fer, sinó que més aviat ens vol ajudar a ser conscients de les capacitats de què disposem per anar creant una vida en comú de pau i felicitat.

La llibertat creativa de la realitat

“Jo era un tresor ocult , ple d’amor per ser descobert”

Ibn Arabi El nucli del nucli p.3

La realitat allibera , no imposa res.

Llibertat creativa de la xarxa d'intraccions universal

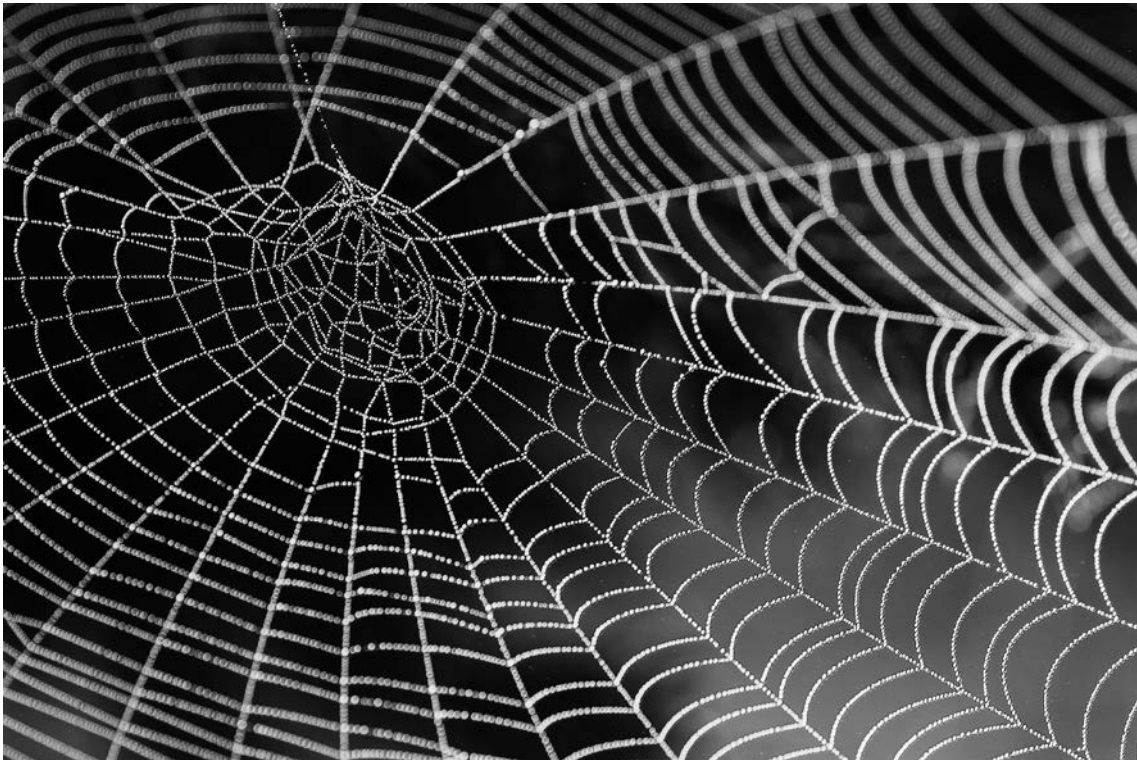
Vivim , com tota vida, d'un creuament dinàmic de relacions, interaccions o més ben dit, d'*intra-accions* o simplement *intraccions* amb tot l'existent; enteses aquestes intraccions com interaccions no simplement externes, és a dir, entre entitats ja constituïdes, sinó internes, que van constituint tota existència a través de la seva llibertat creativa.

El món preindustrial estava constituït per entitats amb sentit propi relacionades externament i jeràrquicament: déus, humanitat, animals, vegetals i minerals. En aquestes antigues cosmovisions, excepte la budista, no tenia gaire sentit parlar de llibertat sinó més aviat d'autoritat i obediència. Era un món relativament simple i estàtic.

Les llengües en la seva estructura i amb els seus substantius, reflecteixen aquesta cosmovisió i per tant indueixen a continuar pensant en entitats relacionades externament.

D'altra banda, les oligarquies i plutocràcies estan molt interessada a mantenir la organització jeràrquica a, retrògrada i nefasta per la creativitat, però fonamental per mantenir el seu poder d'imposició i d'explotació.

Al contrari, el món de les tecnociències, la intradependència de ciències i tecnologies, tan complex, canviant i imprevisible, ens ha portat a una cosmovisió basada en intraaccions dinàmiques constitutives de l'existència, en lloc d'entitats, materials i espirituals, amb relacions externes jeràrquiques poc canviants.

L'existència consisteix en una xarxa d'intracció universal

Res té entitat pròpia. Tot està constituït per encreuaments d'intraccions o intradependències dinàmiques, on opera un fet inexplicable, gratuït, meravellós, sovint inconscient, desapercebut, però efectiu i comprovable, que anomeno la llibertat creativa de la realitat. La llibertat no és quelcom exclusivament humà sinó que abraça tota realitat, n'és el seu màxim exponent.

Expresso així un fet operatiu primordial: res no està predeterminat ni es pot determinar del tot en la xarxa d'intracció universal, que està en contínua constitució creativa, avançant sempre vers la novetat, doncs té el seu origen en la llibertat creativa de la realitat. En general, la comunicació i cooperació o simbiosi son formes d'aquesta intracció universal. Particularment, la comunicació humana actual mitjançant la xarxa de telecomunicació, és un exemple del seu avenç vers la novetat.

Punt de partença i d'arribada d'aquestes reflexions

Per abordar la comprensió i la corresponent actuació al món actual d'intradependències, amb tota la seva enorme complexitat i transformació imprevisible, econòmica, ecològica, política, social, tecnocientífica, és a dir, per afrontar el desconegut amb les seves possibilitats, tant de pau i de felicitat com de guerra, de patiment i de destrucció total, proposo partir de la presa de consciència del seu origen simple, el fet operatiu i comprovable de la llibertat creativa de la realitat.

És de la més gran importància ser conscient del punt de partença, del fonament del nostre món i de nosaltres mateixos, del nostre sentir, pensar i actuar i les corresponents creacions o models de la realitat. Segons sigui la consciència del fonament seran les creacions que podem fer.

Aquest fonament de les creacions, de totes, la llibertat creativa de la realitat, no és quelcom separat d'elles, transcendent a elles, sinó tot al contrari, sols és reconegut en elles, i fora d'elles no ho seria: la llibertat creativa de la realitat la reconeixem en les seves creacions. Ella fa que aquestes no capturin mai la realitat del tot; que aquesta no sigui reduïble a cap creació, a cap model d'ella, ni sigui fàcil crear bons models. És aquesta sentit –conscient o inconscient– de la llibertat de la realitat, que ens permet discriminar els bons models, els que funcionen dels que no; fins i tot, possibilita qüestionar les inevitables limitacions dels models i, amb gran esforç, crear-ne de més amplis, amb més possibilitats d'acció.

A més coneixement més desconeixement, en el sentit de més oportunitats per a crear nou coneixement, així opera la llibertat creativa de la realitat en la humanitat. I en la creativitat hi ha un component de gratuïtat, d'inexplicable, propi de la llibertat. No tot té una causa eficient, una explicació objectiva en el sentit científic d'aquesta. Si així fos no existiria la llibertat creativa de la realitat, sinó tan sols lleis. Això és molt important, doncs sense llibertat de la realitat, la realitat estaria en mans del poder d'imposició, es convertiria en una imposició dels més poderosos sobre la resta de la humanitat, una dictadura total. Per evitar-ho, cal que tothom, individus i col·lectius exerceixin aquesta llibertat creativa, que comporta la joia com a prova de la seva operativitat.

En el mon jeràrquic del passat, el misteri entès com la realitat irreductible al coneixement per més que aquest avanci, que ens fa emmudir per sorprenent i inexplicable, fora de l'abast dels conceptes, però no del sentir, fou anomenada esperit, i simbolitzada per entitats espirituals en la cúspide de la jerarquia de poder, sovint un suposat esperit senyor suprem amb domini absolut sobre tot i tothom.

Ara, en un mon d'intraccions i un nou mode de vida basat en la creativitat, aquell símbol del passat no sols ha perdut tot sentit i ja no es present en la vida quotidiana de la gent, sinó que és contrari a la necessària llibertat per a ser creatius. Per això convé indicar, apuntar, és a dir, simbolitzar el misteri de la realitat amb l'expressió llibertat creativa, un fet operatiu en tota realitat i molt notòriament en la humana. Aquest nou símbol és el fonament de la mutació cultural que començà al Renaixement europeu i que culmina en el nostre temps.

Juntament a aquesta dimensió de llibertat, tenim la dimensió de necessitat, la realitat relativa a les nostres necessitats per viure, com la resta d'animals. Però el que ens caracteritza, és el poder i la flexibilitat que ens dona la llibertat creativa per abordar les nostres necessitats i interessos, pràctics i gratuïts.

Parteixo, doncs, d'aquest simple fet en l'origen i l'operativitat de tota realitat. Tot i ser un fet inexplicable, incontrolable i sovint desapercebut, podem sentir-lo amb el que anomeno intel·ligència immediata de la realitat, de la que tractaré més endavant; és adir, podem sentir la realitat lliure i creativa en les nostres creacions o models d'ella que tot vivent ha de crear per donar-li sentit, per afrontar les necessitats, per sobreviure. Si bé la llibertat creativa és la dimensió misteriosa de la realitat, la que ens porta a qüestionar-la, i investigar-la per a crear els nostres models, aquests són la dimensió de necessitat, la nostre comprensió de la realitat segons les nostres possibilitats.

La creativitat de la llibertat és la manera pròpiament humana d'afrontar la necessitat, mitjançant la creació de models apropiats de la realitat.

La realitat s'acaba imposant, es diu sovint. Aquesta realitat que s'imposa és la dimensió de necessitat, la dels models, i no pas la dimensió de llibertat, que ens allibera dels models per anar-los canviant segons convingui. Però, sobre tot, la llibertat creativa és també punt d'arribada, de repòs i de gaudi de la intel·ligència.

La llibertat creativa no és una idea

La llibertat creativa no és una idea o un concepte, ni un suposat lliure albir. Es manifesta en tot acte creatiu, però no se pot posseir, no obeeix estrictament cap lògica, no es sotmet a res. Però tampoc expressa arbitrarietat o irracionalitat, ni res oposat al coneixement, sinó la possibilitat de no quedar-hi sotmès. Expressa el fet que el coneixement no exhaureix la realitat, el fet de l'obertura al desconegut, fins i tot al incognoscible, a la pura llibertat per a crear.

La llibertat creativa és un símbol, un sentit de realitat que tenim davant tota creació per insignificant que sembli, i solament la podem reconèixer-la a través d'aquestes. Això és particularment important en l'actualitat, per no ofegar-se en els oceans de la informació, de la realitat virtual i de la propaganda. On hi ha llibertat hi ha creativitat, veritat i realitat i viceversa.

La llibertat de la realitat, un fet inexplicable

Tot el que es pugui dir sobre la llibertat creativa és simbòlic, només pretén ajudar a despertar la consciència de la seva operativitat, particularment en nosaltres; i no pas explicar un fet inexplicable, no conceptualitzable ni determinable.

Malgrat el fet que la parla sempre crea dualitats, en aquest cas, entre la llibertat creativa d'una banda i els models de l'altre, en la realitat no hi ha aquesta dualitat. La primera no és cap referent transcendent als models, al món i per sobre d'ells com un principi; sols apunta o simbolitza per al nostre temps el fet que la realitat, tota realitat, no es redueix mai al coneixement que en tenim, per més que aquest avanci; és un fet operatiu, i comprovable en tot, que la realitat no es sotmet totalment a res, és lliure i creativa.

Fonament de la creativitat

És important simbolitzar el misteri de la realitat amb l'expressió llibertat creativa perquè la creativitat de la llibertat ha esdevingut també la base de nou mode de vida de la humanitat en les democràcies creatives. Així es dona un fonament incontrovertible a la gran possibilitat humana de viure de la creativitat. Doncs aquesta és un poder que ha anat constituint la humanitat, que superant la inèrcia de cos i ment ens ha portat on som, fins fer de la creativitat e un nou mode de vida. És també aquesta inèrcia, l'aferrament al models creats, la que obstaculitza sentir la llibertat creativa de la realitat, la creativitat que ho renova i innova tot contínuament.

No es pretén donar sentit a la realitat, que és lliure sense cap condició, ni la de tenir sentit, és un veritable misteri operatiu en tot, com ho és la mateixa llibertat. Aquesta escapa a qualsevol intent d'eliminar el seu misteri, de capturar-la i posseir-la amb una descripció. La creativitat sorgeix de la llibertat i la llibertat es realitza en la creativitat. La llibertat s'expressa amb fets, sobretot amb la creativitat . Aquesta sols es dona plenament en la llibertat, quan no quedem atrapats en les nostres creacions, aturant així la nostre creativitat constitutiva.

El humans hem de ser creatius per sobreviure, els instints animals son insuficients , sobrevivim creant la cultura. Sols deixem de ser plenament humans quan ens conformem a viure de las creacions ja fetes o de les heretades. La llibertat creativa ens porta a crear el sentit necessari per viure i viure bé mitjançant els nostres models de la realitat en constant evolució, cercant més sentit i qualitat de vida. Ella és l'origen de la intel·ligència creativa en les seves tres dimensions funcional o tecnocientífica, valorativa o axiològica, i alliberadora, de que tractaré més endavant

La humanitat és el testimoni més eloqüent del fet d'aquesta llibertat creativa de la realitat. Ella és l'origen de la nostre creativitat, que fa de l'espècie humana una espècie animal principalment cultural. Només des de la consciència d'aquesta llibertat en ella mateixa, en nosaltres i en tota realitat, la intel·ligència té l'energia i la creativitat per afrontar l'imprevisible, el desconegut actualment tan important com el conegut.

Aquesta és una visió de la intel·ligència que no es redueix al racional, sinó que abraça les seves dimensions valorativa i sobretot alliberadora. I, sobretot, aquestes tres dimensions sons necessària per abandonar la marxa actual cap un desastre total i obrir camí vers la felicitat de la humanitat, la tasca principal de la intel·ligència tal com aquí l'entenc.

Solament una intel·ligència creativa ben desenrotllada en les seves vessants tecnocientífica, valorativa i de saviesa, pot anar creant el que pugui ser aquesta felicitat en cada individu, col·lectiu, societat i cultura. Ajudar a entendre-la i desenrotllar-la hauria de ser la tasca principal de l'educació actual.

La complexitat de les creacions des de la simplicitat del seu origen.

Cercar la simplicitat de la realitat en el seu origen, no el temporal sinó el creatiu, és propi de la intel·ligència humana en la seva dimensió de profunditat, que és una dimensió del sentir. Aquesta no troba mai satisfacció plena en els models de realitat que ella mateixa crea. Però, la intel·ligència també té un sentit de realitat directa, immediat, com es pot comprovar en tot acte de contemplació pura d'una obra d'art, d'un cel estrellat, una alba o posta, una flor, un acte gratuït sense pensar en un mateix..., en tot quan es mira espontàniament sense sentir-se'n separat.

La intel·ligència va a l'origen, que és també el seu, perquè allí troba acolliment amorós, la pau i el repòs, la felicitat l'aliment que la satisfà completament: la llibertat creativa de la realitat, l'amiga íntima incondicional. Gràcies a ella pot mantenir-se ben viva i creativa davant la complexitat i el canvi continu, l'imprevisible, el desconegut, i no perdre el nord per poder navegar sense extraviar-se en l'immens oceà de la informació. O més important encara, evitar caure presonera i esclava dels qui controlen la informació. L'alliberament d'aquest esclavatge sols és possible si som conscients de la llibertat de la realitat, fonament de la nostra llibertat.

Avançar creativament cap a la felicitat de la humanitat

Sense una consciència clara de la llibertat creativa de la realitat ens domina el passat, especialment l'instint d'imposar-nos als altres, i les seves projeccions al futur. Aleshores, no és possible la ferma esperança i la corresponent energia per avançar creativament cap a la felicitat de la humanitat. Ens sentim separats els uns dels altres i tots de la Terra.

Així es cerca la felicitat individual i col·lectiva en el domini dels uns sobre els altres i el de tots sobre la Terra. Un món de vencedors i vençuts. Es cau en el dogmatisme i fan aticisme dels vencedors que condemnen els qui no pensen com ells, i la resignació i pessimisme dels vençuts o, pitjor encara, en la indiferència dels sotmesos. Així la societat d'imposició i d'explotació pren carta de naturalesa, i es qualifica d'utopia impossible la gran esperança de la humanitat: les democràcies creatives basades en el cultiu majoritari de la llibertat creativa.

Critico aquest poderós adversari de les democràcies creatives no per denigrar ningú, doncs hi estem immersos i gairebé tots encara hi col·laborem, sinó per alliberar-nos del enganyós atractiu de la possessió, el del domini i la cobdícia. D'aquí la importància de sentir aquesta llibertat creativa de la realitat en nosaltres.

Necessitat de ser conscient de la llibertat creativa

Sentir i saber com opera la llibertat creativa en nosaltres ens pot dir molt de com són les nostres creacions o models de la realitat, per no quedar atrapats en la seva complexitat i, sobretot, per saber com seran les del futur, saber per què, i com, tant poden portar felicitat i pau com infelicitat i sofriment fins la destrucció total.

Constitutiva de la consciència humana

La llibertat de la realitat és un fet constitutiu de la consciència humana que ens permet discernir el que és real, la mateixa realitat en els models d'ella que tot ésser necessita crear per viure. El que anomenem observació o experimentació, és la intracció creativa d'on sorgeixen els models de la realitat, formats per observador i observat.

Ella fa reals els models i permet distingir-los de les fantasies, per elaborades que siguin. Sense aquesta consciència de la llibertat quedem esclaus dels nostres models controlats per minories. També ens allibera de les contingències, temors i sofriments, fent-nos forts i flexibles per afrontar els canvis imprevisibles, i ser creatius davant el desconegut, sense perdre mai el sentit de realitat. Com comentaré més endavant, alliberar-se no vol dir negar cap model, sinó no quedar-hi sotmès.

Lligats pels beneficis econòmics a curt termini

Aquesta llibertat creativa la reconeixem en els models creats i al no estar afectada ni lligada a ells ens permet no estar-ho tampoc nosaltres. Per exemple, el model de transport actual no és l'únic possible, ni molt menys el millor. En un any a les carreteres del món hi mor més gent que en totes les guerres juntes. Tanmateix, no n'hem creat encara un de nou, lligats com estem a l'interès econòmic a curt termini.

Models de la realitat o realitat domesticada

Gràcies a la llibertat creativa de la realitat en nosaltres, podem ser conscients de dos accessos o possibilitats d'intel·ligència de la realitat. Una intel·ligència subtil de la realitat immediata, de la seva llibertat, creativitat, gratuïtat, bellesa y felicitat; sense intermediació ni dependència de paraules, pensaments, i accions que al modelar la realitat ens en separen. I una altre intel·ligència doble, funcional y valorativa, que crea els models de realitat relatius a les nostres necessitats de supervivència i interessos col·lectius, el nostre mon habitual i tecnocientífic, fet de subjectes , objectes i fenòmens.

Així podríem dir que els models de la realitat son la realitat domesticada principalment per la parla. Tenim, doncs, dues grans possibilitats d'intel·ligència d'una única realitat: una relativa a les necessitats i una no relativa sinó immediata a la llibertat, sense mediacions ni separacions de cap mena . Aquesta última ens allibera de sofrir la necessitat com una maledicció, també ens obre a la creativitat que ens fa eficients no sols davant la necessitat i el canvi continu sinó també possibilita crear el valors on recolza la felicitat social. Sense les dues no sols caminem coixos, sinó que ho fem cap al precipici.

Tenim, doncs, dues grans possibilitats d'intel·ligència d'una única realitat: una relativa a les necessitats i una no relativa sinó immediata a la llibertat, sense mediacions ni separacions de cap mena.

Aquesta última ens allibera de sofrir la necessitat com una maledicció, també ens obre a la creativitat que ens fa eficients no sols davant la necessitat i el canvi continu sinó també possibilita crear el valor on recolza la felicitat social. Sense les dues no sols caminem coixos, sinó que ho fem cap al precipici.

Tota espècie vivent ha de crear els seus models de la realitat per sobreviure. Són el seu món i no en pot dubtar quan actua. Per exemple, la paparra crea el seu model de la realitat, el seu món molt limitat de paràsit a partir dels seus dos sentits o sensors, percebre la suor i la calor dels mamífers. A cada estímul d'aquests sentits li dona una resposta adequada per sobreviure i reproduir-se. Els models animals estan basats principalment en parelles estímul-resposta.

Molt més desenrotllats i complexos són els models que els animals humans creem per mitjà de les nostres capacitats de sentir, de parlar, de pensar i d'actuar, exercint les nostres capacitats creatives constitutives, CCC, com explicaré més endavant.

Però no per això deixen de ser-ho. Són vivències humanes, un accés a la realitat relatiu a nosaltres, diferent en cada etapa històrica, cultura social. Això ho sabem perquè els humans tenim un altre dimensió de la intel·ligència, una consciència immediata de la realitat, del fet de la seva llibertat creativa, que ens permet distanciar-nos dels models creats, i així poder crear-ne de nous.

Per exemple, a la base dels models de realitat en que vivim, hi ha les vivències i conceptes d'espai i temps, creats per entendre, segons les nostres capacitats, la intracció universal i el seu avenç vers la novetat. Cal no confondre's: el fonament del dinamisme està en la llibertat creativa de la realitat i no en l'espai-temps, un model d'aquest dinamisme; la llibertat creativa és l'origen, l'espai-temps una creació primordial. Aquest concepte condiona i alhora és condicionat pels models, i així, ha anat variant i ho continuaran fent segons el modo de vida.

El temps, en un model o mode do de vida productiu, tendim a voler-lo escurçar, i esdevé opressor; però no és així en un mode de vida creatiu, on el temps no es pot escurçar ni pressionar, sota el perill de perdre creativitat. Des de la perspectiva de la creativitat, són les creacions que marquen el temps i li donen un nou sentit. Si prenem la creativitat com primordial, aleshores els nostres models de la realitat, particularment el temps, esdevenen més humans, pacífics i feliços. En els bons models de la realitat, ponderats i sense pretensions de definitius, és on millor podem reconèixer la llibertat de la realitat. I sentir el seu impuls a millorar-los i crear-ne de nous.

En el model de la paparra no hi ha electrons, ni en el del gos que la manté, ni en el del científic del segle XVII. Vol dir això que els models són irrealistes o inclús arbitraris? De cap manera, els models són un accés real a la realitat, són creacions d'ella en cada forma de vida que la fan viable; són reals, necessaris, constitutius de la vida, i al seu servei. Així, a partir dels models existents, gràcies a la llibertat creativa de la realitat, podem anar-ne creant de més amplis, complexos, detallats i precisos, inclús radicalment diferents quan cal, obrint més possibilitats al viure.

Els bons i veritables models són aquells on es reconeix la mateixa realitat. La veritat és la realitat dels models. La intel·ligència és la operativitat de la llibertat que crea models.

Per ser feliç individual i col·lectivament, cal saber que els models de la realitat que creem per viure, no són l'únic accés a la realitat. Per això, cal despertar i fer créixer la consciència de la llibertat de la realitat i per tant de la nostra. Llibertat respecte a qualsevol submissió, tant als poders d'imposició extern com als interns, com són l'aferrament a desitjos i expectatives sovint frustrades, la por als infortunis i el seu inevitable dolor, perquè no ens facin patir innecessàriament.

L'error, origen de la cobdícia i de la violència, és absolutitzar els models, les funcions de la vida, com l'única realitat, i creure que els podem posseir fins identificar-s'hi, i voler imposar els nostres als dels altres. Així, atrapats en els models, no gaudim de la consciència específicament humana: el fet inexplicable de la llibertat de la realitat.

Doncs sols aquesta ens allibera de qualsevol dualitat separadora, possessió, imposició o submissió, identificació als models; i ens fa reconèixer-los com creacions diverses per a viure, tant més bones com més profunda sigui l'alliberament. Solament aquest, quan arriba a alliberar-nos en profunditat del poderós sentit de separació i dominació, fa possible viure en pau i felicitat.

Llibertat creativa: res ni ningú pot apoderar-se de la realitat

Però la realitat no es redueix al coneixement que podem tenir-ne, no es deixa determinar ni sotmetre a les creacions, sempre ens sorprèn i allibera dels models creats i ens en fa crear de nous.

Els models són l'accés habitual a la realitat, el relatiu a les nostres necessitats, interessos i possibilitats. Aquests són el que de forma instintiva reconeixem com la realitat, però sols són una forma d'intel·ligència d'ella. També podem gaudir d'un altre accés, gratuït i subtil, no per això menys efectiu per a la vida, especialment el mode de vida actual. Podem ser conscients de la llibertat de la realitat. Això fa, després hi insistiré, que no considerem definitiu cap model de la realitat, que ella sempre estigui oberta a nous models, anar-los creant segons ens calgui és el gran poder humà.

Una capacitat de tothom

En poques paraules: la realitat la podem gaudir com a llibertat i creativitat. Si els models són la vivència habitual de la realitat relativa a nosaltres, el primer accés a ella, el segon és la llibertat creativa, subtil però operativa; una capacitat de tothom, la més potent i necessària per poder afrontar amb encert el món actual amb els seus canvis imprevisibles. Sense ella, seríem com mecanismes biològics molt complexos, però al capdavant mecanismes superats per les mateixes màquines del futur. Aquest és el

perill, caure presoners i esclaus del món de la informació, degut al descuit de la nostre creativitat constitutiva.

No-dualitat de la realitat

Ja des del començament és important advertir que la llibertat creativa de la realitat, no per inexplicable és res transcendent, sagrat, separat dels models. En el passat preindustrial, ja les societats caçadores-recol·lectores, simbolitzaren aquest misteri de la realitat amb la paraula *esperit*, present en tota cosa, especialment en homes i animals. I sobre d'ell es bastiren mites, altres símbols i entitats espirituals, transcendents i immortals com ànimes, àngels, dimonis, muses, deus...

És molt important no repetir l'error històric de donar entitat i sacralitzar aquest fet misteriós però operatiu, de considerar-lo apart, d'una banda, sagrada la llibertat creativa i de l'altre profans els seus models. Ben al contrari, és a través d'ells i en ells que podem descobrir, tenir plena consciència, viure i gaudir d'aquest fet de la llibertat creativa de la realitat, el nou símbol d'allò que en el passat fou anomenat esperit. No hi ha cap dualitat en la realitat, d'una banda els models i de l'altre llibertat creativa.

Per tant, ni la transcendència de la llibertat creativa ni convertir en absoluts els models, són opcions admissibles. Tampoc es tracta de caure en un pur relativisme. Llibertat creativa i models creats són dos accessos o vivències de la mateixa realitat. El primer és immediata i el segon mediat pel sentir, parlar, pensar i actuar. Només quan es viu la no-dualitat d'aquests dues formes d'intel·ligència de la realitat models i llibertat és possible la veritable felicitat individual i col·lectiva.

Una causa profunda del sofriment humà

Nosaltres som la consciència d'aquesta llibertat creativa, i gràcies a ella podem ser lliures i creatius fins a identificar-nos amb ella. Aquesta consciència esvaeix la por i és font de felicitat. Contràriament, suposar conscientment o inconscient, que els nostres models o concepcions de la realitat són la mateixa realitat, es el major auto-engany, la presó de l'egocentrisme, origen de la por, d'allò que ens isola i fa violents, una causa profunda del sofriment humà.

La creença en la possessió de la realitat, de la veritat com si fos reductible als nostres coneixements i sentiments ha causat, i encara causa, estralls en tota la humanitat.

Actual importància de distingir la realitat dels seus models

Cal no confondre el sentit que donem a la realitat mitjançant els models que creem d'ella, amb la llibertat i felicitat intrínseca a la seva creativitat. La consciència d'aquesta llibertat creativa de la realitat es particularment important en el nostre temps. Doncs hem creat models de la realitat molt desenrotllats que fàcilment podem confondre amb la mateixa realitat. Però no deixen de ser models, especialment sistemes d'informació sovint controlats per oligarquies.

La consciència d'aquesta llibertat creativa de la realitat es particularment important en el nostre temps. Doncs hem creat models de la realitat molt desenrotllats que fàcilment podem confondre amb la mateixa realitat. Però no deixen de ser models, especialment sistemes d'informació sovint controlats per oligarquies.

La creixent dificultat de distingir entre realitat i realitat virtual és tot un símptoma del nostre feble sentit de la llibertat de la realitat i per tant també de la nostra. Però és el sentit de llibertat qui possibilita aquesta distinció entre models i la mateixa realitat lliure i creativa que els origina, sense separacions ni quedar ella determinada o afectada per ells.

Origen de la condició humana

Aquesta llibertat creativa, en els dos aspectes de llibertat i de creativitat, no és només a l'origen de tota realitat, sinó molt especialment al de la condició humana. És en aquesta on la llibertat i la creativitat mostren el seu poder més gran, un poder no dominador sinó lliure i creatiu. La llibertat i la creativitat són un fet propi de l'individu, sinó un de col·lectiu.

En aquesta no hi ha res que sigui purament individual. La llibertat i la creativitat són les capacitats que es van desenrotllant i ens van constituint ja des del naixement.

El model que ens fem de nosaltres mateixos

Sense una consciència clara d'aquesta constitució humana tendim a identificar-nos amb els nostres sentiments i pensaments, els nostres models de la realitat, particularment un dels primers i condició fonamental dels altres, el model que com individus ens fem de nosaltres mateixos necessari per viure, l'ego amb els seus plaers, comoditats, expectatives però també pors i sofriments.

Motors de la transició cap a les democràcies creatives

Conrear la llibertat creativa de manera conscient i sostinguda és la clau per viure bé en un món tan complex i tan canviant. Si bé els estudis sobre la llibertat i la creativitat de la realitat abunden, no hi ha consens sobre el sentit, la funció, l'abast i la importància que tenen. Com a capacitats humanes són l'eix de totes les meves reflexions. Llibertat i creativitat han estat els motors de la profunda mutació cultural de la humanitat iniciada en el Renaixement europeu.

Necessitat d'una adhesió majoritària

Però el renaixement de la humanitat a les cultures de la llibertat creativa ha estat una gestació lenta que ara podria acabar en avortament si no en som plenament conscients i responsables. La consciència d'aquesta mutació cultural, com hi aniré insistint, solament ha començat a arrelar fa unes dècades. Ens en cal una plena comprensió i, sobretot, una adhesió majoritària a ella.

Voldria no sols mostrar aquestes capacitats de llibertat i creativitat com la nostra vertadera identitat comuna, sinó estimular-ne el conreu per part d'una majoria social de qualsevol cultura, societat i col·lectiu.

Ho considero necessari per abordar el desconegut i la complexitat del món actual i les possibilitats humanes, per bé o per mal. Cal evitar aquest segon cas, tan terrible actualment, que pot dur-nos a la destrucció de la vida mateixa a la Terra.

L'actual impotència de les elits

Avui cap elit no pot arribar a estar preparada per liderar i dirigir aquesta societat tan complexa i canviant a causa del creixement exponencial de les tecnociències i de les transformacions contínues i sovint imprevisibles que provoquen en tots els àmbits de la vida. Ho estan mostrant en les crisis que ens afecten, molt especialment en l'impacte humà sobre la biosfera.

Tampoc podem deixar solament en mans de les elits científiques les prioritats de la investigació. Per això cal un cert grau de cultura científica en tot ciutadà, fent-lo capaç de contribuir a les decisions que l'afecten, i així possibilitar la democratització de les tecnociències i les seves prioritats.

Necessitat d'un conreu majoritari de la llibertat creativa

Insisteixo. Els problemes actuals només es podran resoldre si tothom conrea aquestes capacitats de llibertat i de creativitat en totes les activitats. Per exemple, en el gastar i invertir els diners de forma crítica i creativa, superant la propaganda consumista. Els problemes de la sostenibilitat, del canvi climàtic, de la pol·lució... no els poden resoldre cap elit, sinó que cal la cooperació creativa de tothom.

Creativitat en les empreses

I sobretot, el creixement econòmic basat en empreses creatives i innovadores, l'únic amb futur, solament es pot donar en una societat majoritàriament creativa. L'organització d'aquestes societats i empreses ja no pot ser jeràrquic com en el passat, perquè jerarquia i llibertat creativa s'oposen. Això no

vol dir que no es reconegui els diferents graus de qualitat creativa i de responsabilitat dins de les organitzacions.

Necessitat d'autonomia creativa d'individus i col·lectius

Empreses i societat, per ser creatives cal que s'organitzin de forma subsidiària: cada individu i col·lectiu ha de poder tenir l'autonomia creativa que necessita i que pot assumir responsablement en la cooperació amb els altres. I cal ser conscient del seu adversari: la concentració de poder organitzat jeràrquicament.

Necessitat d'un nivell de vida digne per a tothom

Atès el grau de desenvolupament i de riquesa assolit per la humanitat, la creativitat majoritària és possible si el repartiment d'aquesta riquesa s'encamina a assegurar un nivell de vida digne per a tot el món. Aquesta és la finalitat dels anomenats impostos, una forma necessària de redistribució de la riquesa que seria molt més adequat anomenar contribucions, indicant així que es tracta d'un valor inseparable de la justícia social i del bé comú.

La cobdícia, un poderós adversari

Que sigui possible, i fins i tot necessari, no significa que sigui fàcil, si tenim en compte que la cobdícia, especialment la de les oligarquies, disfressada de mil maneres per evadir la justa contribució de tothom al bé comú, encara preval per damunt de la justícia i de la generositat.

Avenç creatiu cap a la novetat

Val la pena repetir-ho: llibertat i creativitat són fets operatius en qualsevol realitat, encara que sovint ens passin desapercebudes i que no en gaudim, aferrats com estem als nostres models de la realitat, útils però sense veritable vida. A la realitat res no es repeteix. La realitat sempre avança cap a la novetat.

La inèrcia mental, un obstacle

Això exigeix obertura i creativitat per afrontar el desconegut. És la nostra inèrcia mental la que ens impedeix veure, crear i gaudir la novetat. La percebem en el món tecnocientífic, però aquestes creacions se'ns presenten sovint com dispositius tancats, on la nostra creativitat queda limitada i dirigida pel disseny dels dispositius i, per tant, per aquells que els controlen.

Desenvolupar sense límits la llibertat i la creativitat de la vida

*no es transformar el sol en una mancha amarilla lo que requiere creatividad,
sino una mancha amarilla en el sol*

Pablo Picasso

Faig servir la vella expressió llatina Homo quaerens per indicar la nova espècie cultural humana destinada a ocupar el lloc actual de l'Homo sapiens que ja no té futur. L'aparició de l'Homo sapiens, el que sap, i que hauria de culminar en l'Homo quaerens, el que pregunta, va obrir una immensa possibilitat en existència: desenvolupar sense límits la llibertat i la creativitat de la vida. La creativitat ens fa lliures i la llibertat creatius.

Model d'intraacció i llibertat creativa

És a la vida on el fet de la llibertat creativa de la realitat opera amb més claredat en la intraacció universal. I és precisament en l'Homo quaerens on aquesta llibertat es manifesta de manera privilegiada en la intraacció cos-ment. Fora d'aquesta cosmovisió de la intraacció universal, aquesta llibertat de la realitat no tindria sentit. No seria constitutiva de tota existència si aquesta consistís en entitats amb relacions externes i jeràrquiques entre elles.

La intraacció cos-ment és tema central de la investigació científica actual i això s'ha de tenir en compte en tota activitat i discurs. Les neurociències i les anomenades ciències cognitives, entre altres disciplines científiques, han adquirit gran importància en la comprensió de tot allò humà. Però aquesta investigació i els models creats, per raó del seu mètode mateix, deixa fora de consideració la llibertat creativa de la realitat operativa en l'esmentada intraacció.

La llibertat creativa no té cabuda en la informació

Aquesta llibertat, com que és un fet qualitatiu gratuït, no objectivable ni conceptualitzable, imprevisible i incontrolable, no té cabuda en el camp dels models científics i les seves lleis, en el del coneixement d'allò regular, en les causes i els efectes, en allò previsible i controlable. Aquest coneixement és específic de les tecnociències, funcional i no valoratiu. L'anomeno informació científica o simplement informació.

És a dir, que la llibertat creativa queda fora de consideració en el camp de la informació. Com que la creativitat introdueix vertadera novetat, imprevisible, lliure i gratuïta, no té cabuda en la informació i en els seus processos algorítmics, per molt sofisticats que siguin. Però al mateix temps cal fer notar que el conreu de les tecnociències ha estat i és un lloc privilegiat on opera clarament la creativitat humana, filla de la llibertat creativa de la realitat.

Reconeixement en la bellesa

La informació és vital però no tot el coneixement és reductible a informació. Tenim també un coneixement qualitatiu, valoratiu, del que és bell i bo, o dels seus contraris lleig i dolent, un coneixement sobre el que podem tenir informació científica però que no es redueix a aquesta informació.

Tota la informació sobre una obra bella no pot substituir la contemplació concreta de la seva bellesa. I és especialment en el reconeixement de la bellesa, sigui d'una teoria, d'un acte gratuït, d'una obra d'art, d'una flor... que sentim la llibertat creativa i gratuïta de la realitat.

La llibertat creativa no es deixa posseir

La informació es pot posseir; la llibertat creativa no. Qui ho intenta, qui vol reduir-la a un procediment, a una tècnica, la perd. En el procediment i en la tècnica no hi batega la llibertat creativa, que és el cor de la realitat.

No pot haver-hi un model causal descriptiu de la creativitat

No pot haver-hi un model causal descriptiu de la creativitat perquè aquesta opera de manera lliure i gratuïta en el si de la intraacció cos-ment i només es pot reconèixer en les seves creacions, sense que en puguem determinar les veritables causes ni saber com s'han produït. Això no vol dir que no podem tenir informació sobre la creativitat ni fer models de cultiu de les nostres capacitats creatives, de la seva intradependència amb el cos-ment i les tecnologies, d'allò que les potència o debilita, que tractaré més endavant.

El lliure, gratuït i desconegut son fets que no es poden eliminar mai del tot amb models de la realitat. La creativitat possibilita crear models, particularment els tecnocientífics tant comprensius, però ella es resisteix a ser modelada, a ser reduïda a un model tecnocientífic, com s'hi resisteix la llibertat de la realitat i amb ella la nostre. Si els models son la casa necessària per viure, actualment una tecnosfera, la llibertat creativa de la realitat és la selva, la força sempre indòmita de la realitat

Llibertat creativa, tema de les humanitats

Tot i que només podem percebre i viure aquesta llibertat en la interacció cos-ment on el primer és fonamental, aquí em centraré en aquesta llibertat com a tema de les humanitats, de les belles arts i de la saviesa entesa com a capacitat de discernir allò vertaderament real en els fenòmens.

La llibertat creativa com a capacitat humana

La llibertat creativa com a símbol

Per tant, considero l'expressió llibertat creativa no com a possible referència a un concepte o idea, sinó a un fet inexplicable però operatiu en la nostra percepció de tota realitat, allò que la fa real. Intentar definir la llibertat és voler-la acotar, és anar en contra del mateix fet de la llibertat. Més que no pas un significat conceptual, aquesta expressió és un símbol que apunta a l'operativitat de quelcom absolutament indeterminable, allò lliure en cada realitat, imprevisible i incontrolable; des de les partícules elementals fins a les galàxies, el nostre univers i altres universos possibles, passant molt especialment per allò humà.

Les capacitats creatives constitutives

Aquesta llibertat creativa, encara que sigui inexplicable, és un fet operatiu en tot, també en allò humà, en el cos i en la ment. Sense que això vulgui dir que transcendeix la constitució animal humana. No hi ha cap separació entre la llibertat creativa y la seva operativitat en tota existència, particularment la humana.

I actua a través del que anomeno les capacitats creatives constitutives, CCC, que han anat desenrotllant-se i constituint la humanitat, en la seva evolució biològica i cultural; fent-ne la més creativa de les espècies animals, capaç no sols d'adaptar-se al procés creatiu de la realitat sinó de liderar-lo en molts aspectes. Així hem pogut viure de caçar i recollir fruits, de l'agricultura, de la indústria i ara ens toca viure de la mateixa creativitat. És a dir, les CCC són les nostres capacitats creatives específiques que, heretades genèticament, es van desenrotllant i ens van constituint com a humans des del naixement.

Són la base de la creativitat humana, responsable dels seus models de la realitat, del món que creem per viure. Són capacitats amb una forta intradependència harmònica; sense aquesta no s'entenen, desenrotllen ni operen bé.

D'aquestes, n'hi ha cinc que em limitaré a presentar més endavant però que considero essencials: l'interès per la realitat, la comunicació semiòtica, la simbiosi subsidiària, la investigació generalitzada i l'última però la més important, la capacitat d'alliberar-se de l'ego, d'afeccions i submissions de tota mena, inclosos els coneixements adquirits.

Tot i que, com ja he apuntat anteriorment, les presento com a capacitats humanes, són essencialment fets operatius en tota realitat, especialment en tot ésser vivent, encara que en graus de desenvolupament molt diferents als humans.

Importància de l'educació

En conseqüència, és realment vital desenvolupar aquestes capacitats per mitjà de l'educació a la família, a la llar d'infants, a l'escola, a la universitat i en l'educació permanent durant tota la vida. No es tracta solament d'adquirir i saber usar coneixements, en això les màquines aviat ens superaran. Per tant, cal evitar que l'educació basada en la transmissió de coneixement, ofegui la creativitat innata de tothom. En l'actualitat, l'objectiu primer de l'educació hauria de ser estimular i fer créixer la creativitat innata de la gent.

Les CCC són la base de l'aprenentatge que condueix cap a la creativitat. El que s'anomena aprendre a aprendre és, de fet, saber exercir i desenrotllar les CCC. Per assolir democràcies creatives pròsperes, és difícil exagerar sobre la importància d'una educació basada en el conreu de les CCC en intradependència

De fet, l'aprenentatge és el primer pas de la creativitat. L'educació, i especialment els educadors com a impulsors i guies del procés d'aprenentatge, haurien de tenir molt clar que les CCC dels alumnes són el seu camp de cultiu. I per això haurien de rebre per part de la societat els mitjans, l'atenció, l'estima i la

corresponent exigència d'acord amb la gran importància que tenen en la societat actual. I en general, tots hauríem d'assumir d'alguna manera aquest rol educador.

Llibertat creativa i felicitat a la Terra.

Res no ens pot sotmetre, ni el bo ni el dolent, si tenim plena consciència d'aquesta llibertat creativa que ens constitueix i amb la qual ens identifiquem.

A més, la innovació, clau de l'economia actual, la considero una forma, un grau de cultiu de la creativitat, de les CCC. La política hauria d'afavorir el cultiu generalitzat de les CCC, per tal d'assegurar una economia realment innovadora. La gran qüestió política és: ¿com organitzar la societat, especialment la distribució de la riquesa, per tal de fer possible un conreu generalitzat de la llibertat creativa? Conrear-la no només ens fa eficaços en un món tecnocientífic tan canviant, sinó que també ens permet afrontar el desconegut, especialment les contingències de la vida, sense que ens facin patir i, sobretot, avançar cap a la felicitat pública.

Hi ha por de perdre els privilegis adquirits: els diners, la fama, el reconeixement públic, les amistats i els amors... però especialment hi ha por dels infortunis a què estem sotmesos: la malaltia, la pobresa, el maltractament i la violència, i fins i tot la mort.

Viure cultivant aquesta llibertat creativa constitutiva és el millor antídote contra la por i el patiment, doncs és font de la pau i la joia profunda de viure. Per tant, malgrat tot allò de bo que puguem perdre i tot allò de dolent que ens pugui passar, és el fonament de la felicitat i de l'alegria. "Fotuda, però contenta", em deia una veïna quan li preguntava com es trobava.

Ho vaig veure clar quan la meua vida habitual es va veure amenaçada per la malaltia. Patia perquè em veia amenaçat, sotmès per la malaltia. Aleshores vaig veure clarament la necessitat d'alliberar-me'n, de descobrir la meua veritable identitat, la llibertat creativa, el misteri de la realitat, la possibilitat de la felicitat incondicional.

El model evolutiu no és suficient per explicar allò humà

El model evolutiu de l'univers, especialment pel que fa a la cosa humana, és necessari però insuficient. Com a teoria científica no pot retre compte de fets creatius irrepetibles. Entre els quals, l'aparició de l'Homo sapiens sigui possiblement el més notable dels actes creatius de la llibertat de la realitat; i on aquesta opera conscient i amb més força, i alhora és la més distintiva de les possibilitats humanes.

Tot el gratuït i irrepetible, no entre en el camp d'interès de la intel·ligència funcional degut al seu propi mètode, sinó en el de la intel·ligència axiològica i alliberadora dels actes gratuïts particularment presents en les belles arts.

El model evolutiu és especialment insuficient per entendre les possibilitats humanes, les possibilitats creatives que tenim gràcies a les CCC abans esmentades. No pot retre compte de la nostra participació

tan rellevant en la creativitat lliure i gratuïta de la realitat. L'evolució per la selecció natural és un model funcional de l'univers que com a tal no considera la llibertat creativa de la realitat ni el seu avenç lliure i gratuït cap a la novetat. Perquè, tal com he apuntat abans, pel seu propi mètode, la teoria de l'evolució ha de fer abstracció de tot allò que sigui imprevisible i gratuït, que és el que caracteritza tota creació veritable, l'empremta distintiva de la realitat mateixa.

La teoria de l'evolució és un model en què la creativitat de la realitat no és considerada. Però això no vol dir que l'elimini. Aquesta mateixa teoria és resultat d'aquesta llibertat creativa. Simplement es limita a qualificar-la d'atzar, o d'indeterminació, quan hi topa o quan topa amb l'imprevisible, per exemple en l'anomenada deriva genètica.

Si tornéssim enrere en el temps, ¿tornaria a aparèixer a la Terra l'Homo sapiens?

Aquest rol de la llibertat creativa queda il·lustrat en la consideració següent: els coneixements científics sobre l'evolució no poden assegurar que, si tornéssim enrere en el temps, tornés a aparèixer l'Homo sapiens a la Terra amb les seves capacitats creatives. És a dir, el model evolutiu deixa lloc a la llibertat creativa de la realitat. Aquesta també permet pensar que probablement aquesta creació ha existit en altres galàxies o universos en formes molt variades.

Cap model pot mai arribar a ser definitiu, total, absolut

Això, que és operatiu i indeterminable en tota realitat, i que també s'anomena misteri de la realitat i realitat absoluta, i que aquí simbolitzem amb l'expressió llibertat creativa perquè és més adient al nostre temps, fa que cap coneixement, llei, ni domini sobre la realitat, és a dir, cap creació d'aquesta llibertat, no pugui mai arribar a ser definitiva, total, absoluta. Al contrari tota creació amplia l'espai del desconegut, obra noves possibilitats creatives.

La temptació de posseir un coneixement total

Si hi poguéssim haver un coneixement, teoria, màquina, és a dir, alguna creació humana que ens permetés controlar totalment la realitat, sotmetre-la a la nostra voluntat, acabaríem sent tots esclaus dels qui ben aviat s'apoderarien d'aquestes creacions. La possessió d'un coneixement total ha estat sempre la gran temptació que ha portat a sotmetre la majoria de la humanitat.

És ja temps de saber i exercir cadascú la capacitat de ser lliures i creatius. Doncs tots tenim aquest poder que ens dona la mateixa llibertat creativa de la realitat. Cal saber també que continuaran intentant prendre'ns-la i fer-nos creure que les coses són com els models que fan d'elles des del poder d'imposició, en benefici d'ell mateix, i així sotmetre'ns, sovint amb la mateixa col·laboració del nostre egoisme manipulat pel poder d'imposició.

La creativitat, ningú se'n pot apropiar per imposar-se als altres.

Totes les creacions d'aquesta llibertat són models de la realitat relatius a nosaltres, per entendre-la, per orientar-nos i per poder-hi viure, sense que la realitat lliure i creativa quedi gens determinada per les seves creacions, encara que només la puguem reconèixer en aquestes creacions. És la llibertat de la realitat la que fonamenta i assegura la nostra. Ningú se la pot apropiar en exclusiva per imposar-se als altres.

Hi insisteixo per la importància que té a l'hora d'enfocar aquestes reflexions. El sentit que donem a la realitat, els nostres coneixements, emocions, sentiments i construccions, teories i lleis, són models de la realitat creats per aquesta mateixa llibertat creativa que opera en la humanitat, és a dir, creacions col·lectives de les CCC.

Responsabilitat de creadors

Aquestes capacitats col·lectives, en el millor dels casos, modelen la realitat amb honestedat, destresa, precisió, rigor, esforç, perseverança i responsabilitat comprovada i compartida. Ho fan segons les nostres possibilitats i necessitats sensitives, mentals i instrumentals. I en funció de com sigui el nostre interès més o menys gratuït per la realitat, així seran els fruits de les CCC, més o menys profitosos per al bé comú.

Aquesta és la nostre responsabilitat de creadors. El sentit que donem a la realitat amb els nostres models, mitjançant les CCC, és responsabilitat nostra.

Els gran dilema humà

Davant d'això tenim dues grans opcions: o bé ens identifiquem amb aquestes creacions o bé amb la llibertat que les crea. El primer és un camí propi de l'instint depredador, de plaer i de dolor; el segon és més exigent, però de vertadera felicitat. N'és testimoni la història de la humanitat i els pocs savis que hi ha hagut al món, com deia Fray Luis de León.

Som el gran dinamisme creatiu de la realitat cap a la contínua novetat

Per tot plegat, intento presentar una aproximació a la creativitat que tingui molt present l'aspecte imprevisible i gratuït que neix de la llibertat mateixa de la realitat. Hi insisteixo: és un fet present i operatiu en tot, i molt especialment en els humans.

Som el gran dinamisme creatiu de la realitat cap a la contínua novetat. Fins i tot els nostres coneixements i hàbits adquirits, ben entesos i de valor comprovat, passen a ser inconscients per poder dirigir l'atenció a l'exercici conscient de les nostres CCC.

Actualment, la consciència d'aquesta llibertat creativa també és el sentit més potent de la identitat humana. Aquesta consciència ens constitueix com a espècie diferenciada. Però ens cal desenrotllar-la cercant aliats i superant els adversaris i obstacles que té.

Què ens fa humans?

Sovint es suposa implícitament que la condició humana és quelcom fixat que la història, els clàssics, ens revelen en les seves reflexions i que, actualment, les tecnociències ho fan en les seves investigacions. És cert que tendim a considerar el cos, la llengua, tot el conegut, els sentiments, desitjos... tot l'heretat com allò que ens constitueix com a humans. També és cert que tot això és la massa mental necessària per sobreviure, però no és el que ens fa humans ni l'energia de la vida. El que ens fa humans són les CCC que transformen creativament el món heretat.

Espècie cultural

Som més una espècie cultural, en creació permanent per mitjà de les nostres capacitats creatives, que no pas natural o animal, determinada per la biologia, sense negar que tot passa per aquesta, que possibilita però no determina el cultural.

La perspectiva cultural és la que aquí es proposa per entendre allò humà. Empro el mot cultura en el sentit més ampli, el que abasta totes les creacions i formes de viure humanes.

La intradependència natura-cultura fa que no es puguin separar i la natura seria allò on la cultura, la representació humana de la realitat, és més inconscient i passa més desapercebuda

Antropoesi, l'autopoesi humana

Aquesta creació permanent del que és humà per mitjà de les capacitats creatives és el significat que dono a les expressions autopoesi humana, antropopoesi o, més simplement, *antropoesi*.

Proposo entendre tota creació, inclosa l'antropoesi mateixa, des de les capacitats que la creen. Si la paraula antropologia fa referència al coneixement del que ens ha fet humans des de la perspectiva del logos, paraula i pensament, la paraula antropoesi apunta a tenir present també i en primer lloc les capacitats creatives com a constitutives del procés de creació d'allò humà.

No es tracta solament d'adquirir i saber usar coneixements, en això les màquines aviat ens superaran. Per tant, cal evitar que l'educació basada en la transmissió de coneixement, ofegui la creativitat innata de tothom.

Cal situar l'antropoesi en la creació del model còsmic, en la cosmopoesi, com a part que n' emergeix, inserida en la vida i en les seves extensions i hibridacions amb els instruments tecnocientífics. I alhora, tot plegat és un model generat per l'antropoesi mateixa.

La creativitat de l'Homo quaerens

L'homo quaerens és el que fa de la llibertat creativa la seva identitat. Això contrasta amb l'Homo sapiens, la majoria humana en el passat, que s'identifica amb les creences primer i amb el coneixement o la raó després. Si el Sapiens fa de l'inqüestionable el seu baluard, el Quaerens el té en la llibertat creativa, que el porta sempre a qüestionar. Si l'un vol viure de certes, l'altre viu de la llibertat creativa.

L'Homo quaerens ha estat representat per una minoria de creadors i savis al llarg de la història, però el seu creixement sostingut es dona a partir del Renaixement, fins esdevenir una veritable mutació cultural de l'espècie humana. Procés que hauria de culminar en aquest segle, com aniré argumentant.

La creativitat de l'Homo quaerens es distingeix de la del sapiens en tres trets principals. Primer, el quaerens no creu en la possessió de les creacions. Segon, les considera fruit de la llibertat creativa, més col·lectiva que individual. Tercer, i el més important, a través de les creacions no cerca imposar-se i depredar més sinó la felicitat social.

Si el sapiens posa la creativitat al servei del coneixement i aquest al servei del domini, el quaerens posa el coneixement al servei de la creativitat i aquesta al servei de la felicitat social.

Tenim clara consciència de la nostra creativitat?

La creativitat humana és actualment un tema present a la premsa diària, a Internet, a l'educació, a la psicologia, a l'empresa, etc. Tanmateix, atesa la quantitat de camps en què es fa servir aquest terme, em pregunto si sabem realment de què parlem quan invoquem la paraula creativitat. ¿Tenim consciència clara de l'operativitat que té en tots nosaltres, de les condicions o, millor encara, de les capacitats innates que ens fan creatius?

És des d'aquestes capacitats, que enfoco la creativitat. De conrear-les sorgeixen, incontrolables, les autèntiques creacions. I només en aquestes creacions les podem reconèixer i investigar.

L'Homo quaerens

Des d'aquesta perspectiva, el que anomeno Homo quaerens de l'antropoesi no es caracteritza per allò que sap, com en el cas de l'Homo sapiens de l'antropologia, sinó pel cultiu de les CCC en constant evolució. L'Homo quaerens és una creació de la vida i de la cultura per mitjà d'aquestes CCC, i alhora n'és el poder creatiu més gran, sense sentir-se per això separat, superior, dominador.

Un poder obert a la llibertat, la pau, la felicitat i la gratuïtat, en contraposició a l'Homo sapiens que, sentint-se separat de la terra, superior, cau captiu de les ànsies, actualment suïcides, de posseir i de dominar, que el porten a la cobdícia, la violència física i mental, el patiment, l'opressió i l'explotació de la humanitat i de la Terra.

Cal que els sapiens vagin desapareixent com a terribles depredadors de la terra, per donar pas als quaerens. Aquesta és la mutació d'espècie cultural que ens cal amb urgència.

Gratuïtat i felicitat pròpies de la creativitat

La creativitat és lliure i exigeix llibertat per florir en els humans. Una llibertat no creativa no és veritable llibertat. No es pot sotmetre les persones a plans productius de creacions, doncs no se sap quan apareixeran perquè, a causa de la seva llibertat mateixa, és gratuïta. Tanmateix, s'ha de preparar conreant les CCC, sense expectatives de crear a un termini fix.

La creativitat humana majoritària és avui més realitzable que mai. El creixement tecnocientífic, base de la nostra economia, l'ha feta necessària. La necessitem no sols per mantenir el creixement, sinó per fer front a l'impacte que té en tots els camps. Sobretot, però, la creativitat és auto gratificant i gratuïta, genera felicitat. Així és com l'he experimentat al llarg de la vida.

La creació més meravellosa de la llibertat creativa de la realitat

Per tant, per què no podem considerar l'existència de l'Homo quaerens com la creació més meravellosa de la vida, a més de ser-ne la força creativa més gran? Som un prodigi gratuït de la llibertat creativa de la realitat i, alhora, en som els principals agents. El nostre error més gran és sentir-nos-en separats, creure que la podem posseir, en lloc d'identificar-nos amb ella, tot perdent així la més genuïna felicitat.

¿Per què les anomeno capacitats creatives?

Parlo de capacitats (interès, comunicació, cooperació, investigació i alliberament) en el sentit d'aptituds dinàmiques. Les entenc com a qualitats, aptituds o talents que disposen algú per fer alguna cosa de manera òptima. Però en aquest cas, a diferència d'altres capacitats físiques o mentals, les mencionades son específicament constitutives de la humanitat. No és solament que els humans podem parlar, sinó que la parla, conjuntament amb les altres CCC, ens fa humans.

Les CCC són potencialitats dinàmiques principalment culturals, que s'han anat desenrotllant en intradependència al llarg de l'evolució de la vida, com part important del seu poder creatiu. Són els agents de l'autopoiesi fins constituir l'espècie humana, l'antropoesi, i ho continuen fent sense descartar la possibilitat de reculades en aquest desenvolupament.

Una revolució cultural

Tot i que les capacitats i les seves creacions són inseparables, perquè no s'entenen les unes sense les altres, en un món tan canviant i incert com l'actual hem de centrar l'atenció en les capacitats creatives tant o més que en les creacions. Posar l'interès prioritàriament en la creativitat, en lloc de en les creacions. Posar les creacions al servei de la creativitat, i no a la inversa, és una veritable revolució

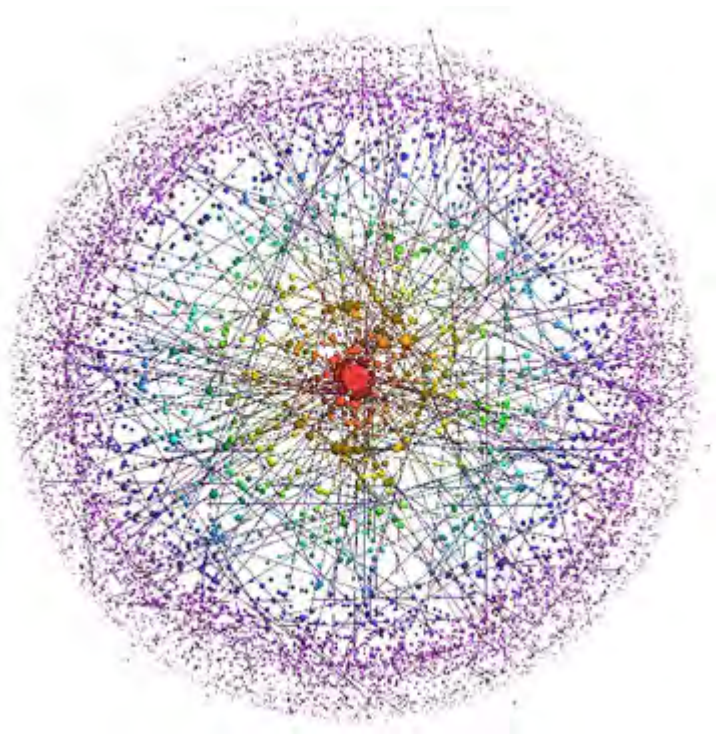
cultural. Una revolució necessària per entendre l'humà i sentir la unitat humana, no en les creacions, diverses segons individus, col·lectius i cultures, sinó en les capacitats creatives comunes, per crear sempre nous ponts de diàleg i cooperació.

Evitar possibles confusions

Així, cal veure les diverses llengües com a creacions de la capacitat de parlar; els coneixements, com a creacions de la unitat de les CCC o intel·ligència; la racionalitat com una forma especialitzada d'intel·ligència; els valors, com a creacions de la capacitat d'interès; i és la capacitat d'alliberament la que ens permet no quedar enganxats a aquestes creacions col·lectives dominants en el nostre entorn humà, per mantenir viva la creativitat i fer-nos conscients de la llibertat creativa, la nostra vertadera identitat.

Així, convé no confondre la capacitat d'interès amb tenir uns interessos, ni la de parlar amb tenir i usar una llengua, ni la de simbiosi en tenir una cooperació, ni la d'investigar amb usar coneixements ni la d'alliberar amb tenir unes llibertats. Les capacitats no són tenir, posseir o usar, sinó agents creatius de novetat, interès, valors, comunicació, cohesió, coneixement i llibertat.

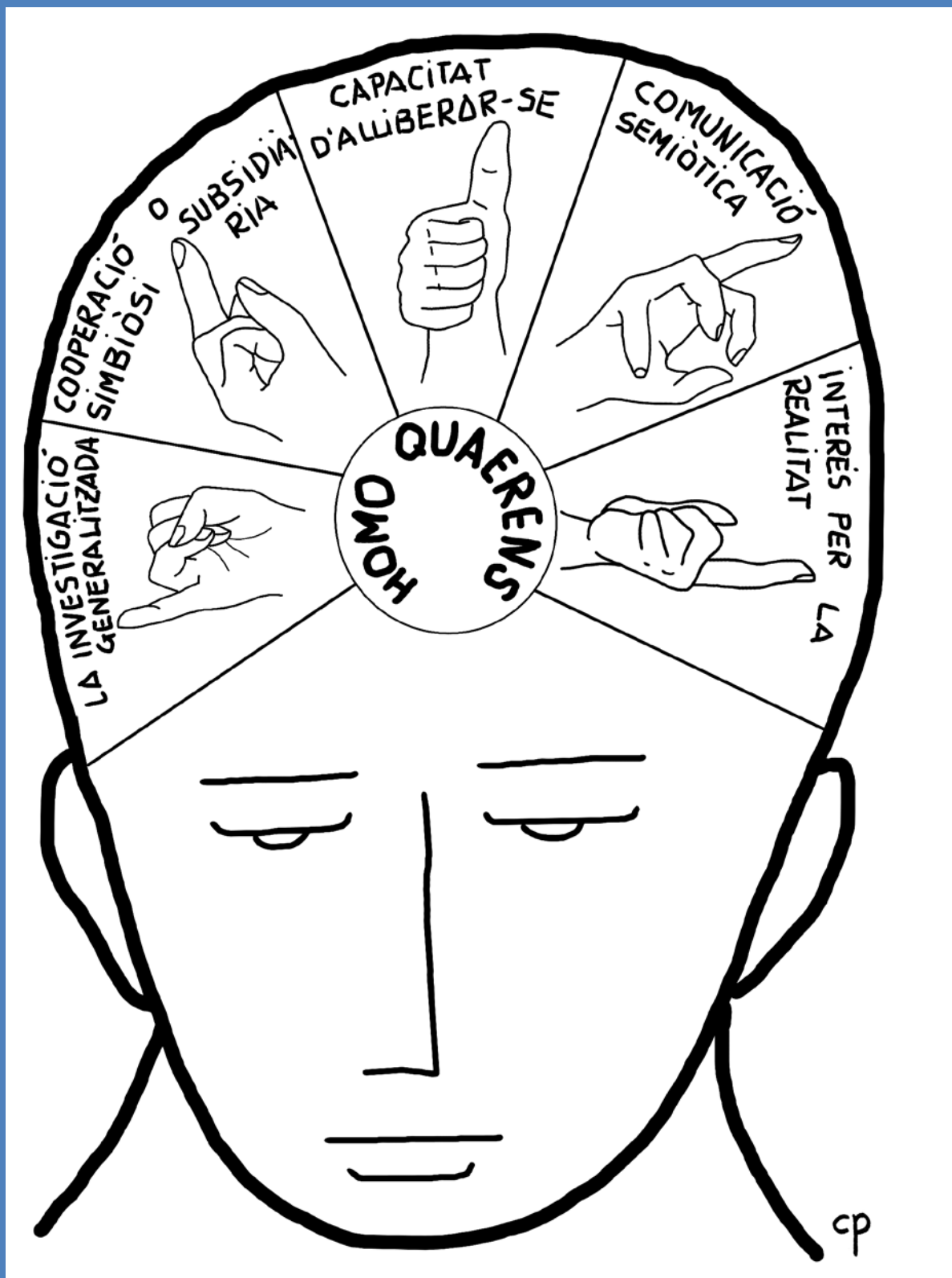
Podia haver parlat de competències en lloc de capacitats, com se sol fer a la comunitat educativa, però la paraula competència no em sembla adequada per parlar de la creativitat perquè suggereix una possessió i un ús competitiu de la creativitat. La competitivitat, de fet, és un impediment a la creativitat en equip, necessària davant la complexitat dels problemes actuals.

I per què no en diem "poders"?

També en podria dir poders creatius, perquè la creativitat és el poder genuïnament humà. La paraula poder té l'avantatge de suggerir millor que capacitat quelcom dinàmic, variable, en desenrotllament, així com la seva possible perversió, el seu exercici creatiu no orientat cap al servei mutu i la felicitat social, sinó cap al domini, l'imperi, la imposició, l'opressió i explotació de la majoria social per part d'uns pocs atrets per una falsa i exclusiva promesa de felicitat.

Però aquí vull posar en relleu el cultiu de la creativitat al servei de la felicitat social. Per tant, he preferit parlar de capacitats creatives en lloc de competències o de poders, sense que això vulgui dir oblidar els obstacles que presenta el seu conreu adequat ni les seves possibles perversions.

SEGONA PART

Les capacitats creatives constitutives
de la plenitud humana

La mà creativa

La ma de la veritable democràcia

La intradependència de les CCC constitueix la intel·ligència creativa, la forma operativa de la llibertat creativa de la realitat. La represento a través d'una mà amb els seus cinc dits. L'índex representa l'interès; el del mig, la comunicació; l'anular, la simbiosi; el petit, la investigació; i el polze, l'alliberament. -Ja de bon antuvi, convé fer notar dues coses: primera, que no hi ha res purament individual, que tot existeix en algun tipus de comunicació i simbiosi dins un col·lectiu; segona, que aquesta és la mà de la veritable democràcia, l'agent imprescindible de la creativitat, del poder del poble. Aquest no té altre poder que la creativitat, exercir-lo és la veritable democràcia. La descriuré, molt breument, a continuació i en un altre apartat parlaré de la intradependència d'aquestes capacitats creatives.

Interès per la realitat

Amb la paraula interès em refereixo a la capacitat creativa sensitiva que capta l'atenció i la dirigeix cap al que necessitem o volem, que ens atreu cap al que importa, que desperta la curiositat, que motiva i orienta, sobre tot per fer-nos realistes en tot allò que sentim, pensem i fem. L'interès sorgeix de la mateixa llibertat creativa de la realitat, és l'atracció que exerceix la mateixa realitat. L'interès és l'energia de la intel·ligència creativa, la que ens impulsa a aprendre i investigar de forma creativa. Però és una energia amb direcció; cada individu i col·lectiu ha d'investigar en quina direcció la dirigeix, què li interessa realment, deixant de banda la multitud de coneixements que ofegarien la creativitat.

L'interès pertany al camp dels sentits, de la sensibilitat y la voluntat. És una capacitat clau de la intel·ligència creativa. Els instints són la forma inconscient i primària de l'interès, i l'amor la forma més benèfica per la humanitat i la vida en general. És la capacitat que ens impulsa cap a la investigació del que té valor i, si cal, la creació de valors.

Això fa que la intel·ligència ´ sigui més que la raó, no solament curiosa i discursiva sinó també voluntària, moguda per finalitats i en el seu grau més alt amant sense condicions. Degut a la capacitat d'interès, la intel·ligència creativa té voluntat. I el més important és que ens impulsa a descobrir la nostra identitat, allò vertaderament real, la llibertat creativa i la felicitat que comporta.

Dues orientacions de l'interès

En etapes preindustrials de la humanitat, l'interès es dirigia principalment al passat, a mantenir el mode de vida i els corresponents valors i interessos creats. A partir del Renaixement europeu l'interès mira al futur, al progrés, però busca principalment el progrés material, els interessos creats del qual arriben a ser actualment escandalosos.

Així, la riquesa ha crescut enormement, però molt mal repartida per falta d'atenció al conreu de totes les CCC, especialment de la capacitat d'alliberament, l'única capaç de *desegocentrar-nos* i de descobrir la veritable felicitat.

Sense interès no hi ha talent que valgui

Represento l'interès amb el dit índex perquè és el dit que indica l'objecte d'atenció, d'interès. Però l'interès no indica només valors, sinó que és una capacitat que, al costat de les altres CCC, és creadora de valors i, a més, mou a realitzar-los. També és el motor de l'aprenentatge: educar, despertar i potenciar aquesta capacitat d'interès, la pròpia vocació individual i de cada col·lectiu, és primordial. És una font de paciència, de perseverança i de tenacitat. Sense interès no hi ha talent que valgui. L'interès sempre troba temps, si no es troba temps, no hi ha veritable interès.

L'interès pressuposa l'acceptació de la situació actual

El veritable interès és per allò real i comporta la valoració profunda dels fets. Això requereix interès pel present immediat i l'acceptació de la situació actual per canviar-la quan convingui, si es pot, però mai rebutjar-la i caure en el patiment.

A causa de la seva intradependència amb la resta de CCC, especialment amb la simbiosi i la comunicació, l'interès no és solament individual sinó, i sobretot, col·lectiu, creador de col·lectius, als que motiva, orienta i cohesiona.

Graus d'interès

L'interès es manifesta en diversos graus de desenvolupament; des dels instints animals, passant per la curiositat intel·lectual, la creació de valors i fins arribar a l'amor. I és en l'amor on mostrem el sentit més alt de realitat.

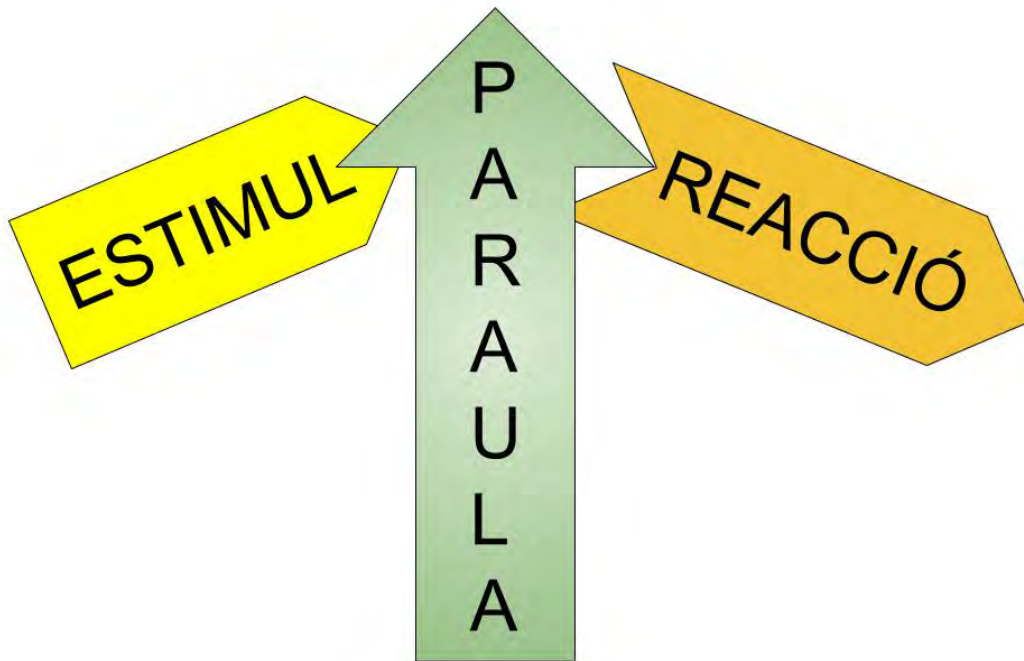
A diferència dels altres animals, els instints humans no tenen determinat el com satisfer-los, aquest com es resol gràcies a la concurrència de la resta de CCC, gràcies a la cultura. Educar els nostres potents instints animals, tan depredadors, per mitjà del cultiu de les CCC, és la gran tasca de la cultura.

La crisi de valors de la societat actual revela les deficiències, les malformacions i la superficialitat de la capacitat d'interès, desvinculada de la resta de capacitats i diluïda per una multitud d'estímul consumistes, la forma actual de depredació, i de distraccions de tota mena. La dispersió és un potent impediment al conreu de l'interès.

Actualment, estar desmesuradament enganxat a les tecnologies de la informació (les passives, com la televisió, o les actives, com ara els mòbils i les tauletes) s'ha convertit en un obstacle per al desenvolupament de l'atenció i l'interès.

La comunicació semiòtica

No hi ha res tan distintiu de l'espècie humana com la parla. Quan algú enamorat del seu gos em diu, "sols li falta que parli!" em venen ganes de contestar-li, "li falta gairebé tot!". La parla és la manifestació més meravellosa de la intradependència universal.

D'entrada, convé distingir bé la capacitat creativa de parlar, la parla, de les diferents llengües que ella va creant amb el concurs de les altres CCC. Si les llengües són creacions, coneixements, la parla, en canvi, és molt més que l'ús de la llengua; és pura intel·ligència creativa. Si bé parla i llengua són inseparables, el primordial és la creativitat de la parla i en ella hauríem de posar l'atenció.

Aquesta distinció també explica un fenomen prou reconegut: la resistència del llenguatge a expressar noves idees. Es tracta de la massa inercial del creat, la llengua, davant la força creativa de la parla per renovar-la i ampliar-la. Malauradament el pes de la llengua és tan gran que pot arribar a ser un fre a la creativitat de la parla.

Se sol considerar que la parla expressa el pensament, però el pensament humà, la seva gran imaginació i creativitat, és el resultat de la capacitat de parlar, inseparable de la resta de CCC.

Creació dels signes

La comunicació semiòtica és la capacitat de crear signes arbitraris per comunicar-se, parells de significat i significat que fan referència a les coses naturals o culturals, els seus referents. Es manifesten plenament per primera vegada en la capacitat de parlar (o simplement parla). Les paraules i les frases, formades per sons articulats, són els significants que comuniquen els significats de les coses a que les paraules es refereixen o referents.

Un mateix significat es pot comunicar a través de diversos significants, que en el cas de la parla serien els diferents sons de cada llengua. Per tant, no depenen del significat, sinó que són arbitraris en relació a ell.

Per exemple, tenim els sons *aigua*, *eaux*, *water*, etc com significants diferents d'un mateix significat. És a dir, els significants, els sons, no depenen del referent, amb la llibertat que això suposa i comporta. I els signes són capaços de significar sense que calgui la presència, l'estímul o la percepció de la cosa a la qual es refereixen, el referent. És a dir, els significats no estan lligats a l'estímul directa del referent, amb la llibertat que això suposa i comporta, la llibertat del pensament.

Un prodigi de la vida

Això, que aparentment és tan simple perquè és comú, és un prodigi de la vida, una creació fruit d'una llarga evolució creativa biològica i cultural, única en la història de la vida animal.

La parla pressuposa, i alhora realitza, l'alliberament del tirànic mecanisme animal estímul-reacció. Aquest és, possiblement, l'exemple més pregon de l'acció de la llibertat de la realitat en els éssers humans, l'acció més efectiva de la capacitat d'alliberament. En lloc del duo estímul-reacció purament animal, tenim el trio estímul-parla-resposta, on la parla, la creació de sons portadors de significat, és mitjancera entre l'estímul i la resposta.

Sense entrar aquí en el funcionament cerebral, la parla, amb aquesta mediació, dona autonomia als significats, permet una gran autonomia en la seva manipulació i abstracció, el processament i comunicació dels significats, l'autonomia de pensament lingüístic; i amb ella, la imaginació humana i, sobretot, una gran creativitat; és la veu de la llibertat.

Els signes, les paraules, comporten l'abstracció conceptual, una forma genial d'alliberament de la tirania estímul-reacció pròpia dels animals. Per exemple, un mateix significat, el so *aigua*, serveix per comunicar un significat encara que els estímuls del referent siguin lleugerament diferents, l'aigua pot estar quieta o en moviment, freda o calenta i per tots ells el mateix so comunica un significat comú a tots aquells estímuls, fa abstracció de 'aspectes irrellevants per captar el comú.

Per tant, les possibilitats creatives que la parla obre no tenen límit. Ben pensat, no hi ha res humà que en quedi fora. Per exemple, per poder imaginar la roda, amb totes les seves grandioses conseqüències, calia abans, gràcies al concurs de les CCC, haver creat el significat de rodolar a partir de la nostra experiència

L'aprenentatge d'una llengua, especialment des del naixement és un exercici creatiu de la capacitat de parlar, que massa sovint es confon en l'assimilació de la llengua existent, i es va perdent així la creativitat de la parla, de crear nous significats, variacions i extensions d'aquests.

Pretext, text, context i textura cultural

Represento la parla amb el dit del mig perquè la comunicació és la gran mediatrice entre les altres CCC, i en general entre nosaltres i el món. El discurs humà sempre es produeix entre interlocutors sobre el tema que constitueix el text, tan important és el que es diu com el que s'escolta i cadascú escolta el que s'ha dit segons sigui la seva experiència; el discurs sempre el motiva algun pretext o interès, ocorre en un context o entorn i en una llengua immersa en una textura cultural o visió del món. Tot això reflecteix la intradependència entre la parla i la resta de CCC. Quan interpretem un text sense conèixer pretext, context i textura, és molt possible que el mal interpretem.

Convé insistir en el fet que el rol primer de la parla no és descriure la realitat amb una narració, sense per això negar la funció representativa de la parla. Descriure la realitat fou la pretensió de mites i revelacions sagrades en el passat i encara ho pretén el cientisme. La parla es en primer lloc comunicació, conversa, diàleg del que sorgeixen els nostres models de la realitat. Tota narració ha de ser vista com un element comunicatiu, que convida a la conversa, a interessar-se per la realitat, a cooperar, a investigar per a crear models i a alliberar-se; és a dir, la parla comporta l'exercici de totes les CCC per a crear el món en que vivim.

Tots aquests són factors de la comunicació i s'han de tenir en compte quan considerem un discurs. Són factors que s'apliquen a tots els interlocutors en el discurs i no únicament a qui el produeix o únicament a qui el rep. Per exemple, si l'interès dels interlocutors és pervers, si la simbiosi és autoritària, també ho seran el discurs i la seva interpretació. I si l'interès és per la mateixa realitat, i la cooperació és lliure i confiada, el discurs és implicat i veraç, i la seva interpretació també.

Creativitat de la parla

És la capacitat més creativa en la intradependència de la vida, ja que la parla, les seves conseqüències i creacions, llengües, discursos, cants, poemes..., no són només descriptius sinó també valoratius i performatius; són autèntics agents socials. Per mitjà del metallenguatge tecnocientífic, la parla comunica informació; amb l'axiològic crea valors com ara la bellesa en les arts, i provoca accions quan crea compromís. Amb la parla i les seves conseqüències comunicatives creem la cultura, el nostre món de significats tant per a la contemplació com per a l'acció. Aquests significats es refereixen tant a coses materials, un riu o una muntanya, com a coses purament culturals, per exemple, el bé comú o accions provocades per la implicació social.

Món de subjectes i objectes creat per la parla

El món de significats creats per la parla és un món dual de subjectes i objectes. És l'accés a la realitat relatiu a nosaltres. Però també tenim una intel·ligència immediata de la realitat, de la seva llibertat creativa, fonament de la capacitat d'alliberament. I aquesta, com he dit abans, fa possible la parla que, no solament modela el món, sinó que també permet fer-nos conscients de l'alliberament i així enfortir-lo. Per la parla som conscients que els significats no capten mai tota la realitat del seu referent. Gràcies a això ens podem distanciar dels significats, particularment el primer d'ells, l'ego, per desegocentrar-nos, i sentir en silenci la llibertat creativa, la no-dualitat de la realitat, la seva intel·ligència immediat, on rau la veritable felicitat.

El poder creatiu de la metàfora

És difícil exagerar sobre el poder creatiu de la metàfora. Un constituent de la parla que permet transferir, ampliar, fins i tot crear significats des d'un àmbit d'experiència a un altre de nova comprensió.

Així la capacitat de parlar va creant les diferents llengües segons la nostra experiència en un mode de vida. Per exemple, la riquesa d'expressions sobre la nostra experiència de l'espai, paraules com alt i baix, profund o superficial, curt o llarg, esquerra o dreta proximitat o llunyania, la metàfora les aplica a altres àmbits d'experiència com la del temps per dir un temps llarg o curt. O bé usar proximitat i llunyania per expressar acord o desacord. O paraules amb origen corporal com gana per expressar desig. La veu pot ser suau o dura, una experiència tàctil.

No hem d'oblidar que la comunicació comença amb ganyotes, gestos, pantomimes i experiències corporals especialment les sexuals. També les experiències amb els animals, com gallina per expressar covardia. La llengua n'està plena o, millor dit, està constituïda per la metàfora. L'experiència motriu del cos ha estat fonamental en la constitució de les llengües.

Machado expressava la seva experiència vital amb: "caminante no hay camino, se hace camino al andar." També l'experiència visual ha proporcionat nombroses metàfores, com il·luminar o veure-hi clar aplicats a la comprensió.

Ni el metallenguatge matemàtic és aliè a la metàfora. Per exemple, les experiències manipulant col·leccions d'objectes, com ara comptar i ordenar, es traslladaren creant els anomenats nombres naturals. O la translació de paraules del llenguatge natural al de la informàtica, com memòria, o a la inversa, el xip, el cervell com computador.

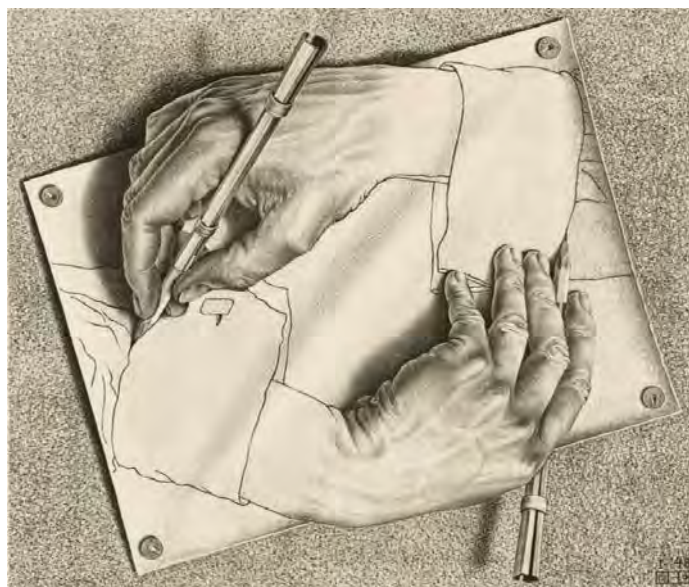
L'ús de la metàfora en política és notori i intencional. Per pagar segons els ingressos, podem usar la paraula impost, d'imposició, o be contribució, de contribuir al bé comú. I les més divertides, les metàfores en els acudits, en l'humor en general. Però sobre tot, han estat els diferents modes de vida de la humanitat (caça, agricultura, indústria), i ara la creativitat, que han anat proporcionant les metàfores fonamentals per motivar, cohesionar i organitzar la nostra vida en aquestes etapes històriques.

Primer això es feu mitjançant les narracions mítiques i creences (per exemple les relatives al pas de la mort a la vida com el gra de blat colgat a terra). Després les metàfores ideològiques, que absolutitzen la raó i la informació. Actualment en un mode de vida creatiu, les metàfores relatives a la llibertat creativa de la realitat.

La metàfora, al traslladar una paraula des del camp de comprensió on fou creada a un altre camp, mostra el poder de la unitat de la intel·ligència, superant la fragmentació del coneixement. La intel·ligència humana desenrotllada en un camp de coneixement serveix també en d'altres, contràriament a l'anomenada intel·ligència artificial de les màquines. Per exemple, la suposada intel·ligència d'un programa informàtic capaç de guanyar al millor jugador humà d'escacs, no li serveix per res més.

Poder de la recursivitat

El discurs es pot referir fins i tot a ell mateix. No totes les formes de comunicació tenen aquest poder. Les possibilitats que això obra son incalculables, però aquí solament en mencionaré unes poques però molt importants. Aquest permet la crítica i és l'origen de les metallengües i llengües especialitzades. També ho és del gran poder de la recursivitat, aplicada molt després als

metallenguatges matemàtics i informàtics. Per exemple, el factorial d'un nombre és el factorial del nombre precedent multiplicat per aquest nombre. I el mateix es pot fer amb totes les operacions en general.

La parla és inexplicable sense la resta de capacitats creatives

La parla és la capacitat creativa més meravellosa de la vida, inexplicable sense el concurs de les altres CCC, especialment de la capacitat d'alliberament. Per això cal no confondre la parla amb les llengües i el seu ús. En general, l'ús de les creacions s'ha de saber distingir de la creativitat. La parla és infinitament més que no pas l'ús d'una llengua. La capacitat d'usar una llengua sense el concurs de les CCC no és pròpiament parlar, sinó una capacitat de processar informació, molt útil, però incomparable amb la parla. Poder comunicar-se amb un robot o amb programes informàtics (com Watson) en una llengua, no significa que el robot tingui la capacitat de parlar ni la resta de CCC que això comporta. Limitar-se a fer servir les llengües, relegant el poder creatiu de la parla, és robotitzar-se, sotmetre's als qui les controlen amb els mitjans de comunicació.

Ús simbòlic

Tot i que sense les CCC, i especialment sense la parla, la supervivència humana no seria possible, aquestes no són un mer instrument, una utilitat, sinó que són constitutives de tot el que és humà. La parla té una àmplia gamma de possibilitats: des de transmetre informació fins a l'escolta atenta, passant per la conversa gratificant, respectuosa i responsable, el compromís i la implicació en la societat o la simbiosi, el cultiu de la bellesa en la poesia i el cant o l'ús simbòlic.

Per exemple, per apuntar amb el símbol de la llibertat a la realitat no relativa a nosaltres, misteriosa, independent, absoluta, present i operativa en tot.

La comunicació sense mediació de paraules

Gràcies a les CCC, quan es cultiven en la seva radicalitat com a amor, no-dualitat i silenci de l'ego, també es produeix una comunicació immediata, sense intermediació de paraules o de pensaments. És una comunicació silenciosa i no dual, sense la separació entre subjectes i objectes pròpia de la llengua. És la comunió de la nostra única identitat en la llibertat creativa, en la compassió, en la unitat de l'amor, en la font de felicitat.

La simbiosi subsidiària

La simbiosi humana és la capacitat creativa de la intradependència, la vida en comú, la cohesió i la cooperació, la comunitat no només entre humans, sinó amb tota la Terra, una simbiosi integral. És el sentit instintiu de fraternitat, de procreació i pertinença constitutiva a un col·lectiu: família, colla d'amics, comunitat, tribu en el passat, associacions, territori, pàtria..., la nostra identitat col·lectiva, que en el futur hauria de ser la pertinença a les diferents democràcies creatives, organitzades subsidiàriament, de del nivell local al mundial i en intradependència. Per entendre la realitat humana cal entendre la xarxa dinàmica d'intradependències que opera en cada situació. De la qualitat d'aquesta simbiosi subsidiària en depèn la justícia social y la qualitat de vida..

Encara que a la simbiosi se la sol considerar un valor, en realitat és una capacitat creativa constitutiva, necessària per practicar i entendre be qualsevol activitat humana. El primer que cal saber sempre és amb qui es pot comptar a l'hora d'emprendre qualsevol activitat. I la seva creativitat és més necessària que mai per establir noves formes de vida en comú, com la simbiosi subsidiària amb totes les seves variants culturals.

A demés, en el procés creatiu, encara que sembli el d'un individu, en ell, com en tot l'humà, hi te un paper molt important la simbiosi i, actualment més que mai ,doncs la creativitat es donarà cada cop més en els equips ben cohesionats.

Convé tenir clar que no és el resultat d'un pacte social entre individus ja constituïts em forma de drets i deures sense negar que això en pugui ser un aspecte, sinó una capacitat que ens va constituint com humans i que contínuament hem d'exercir. Estem fets per la simbiosis humana, l'individu està format per l'encreuament d'intradependències amb els altres a través de els CCC; aïllat no te sentit, seria un monstre com Frankstein, així com podrien arribar a ser-ho robots i cyborgs creats també en un laboratori.

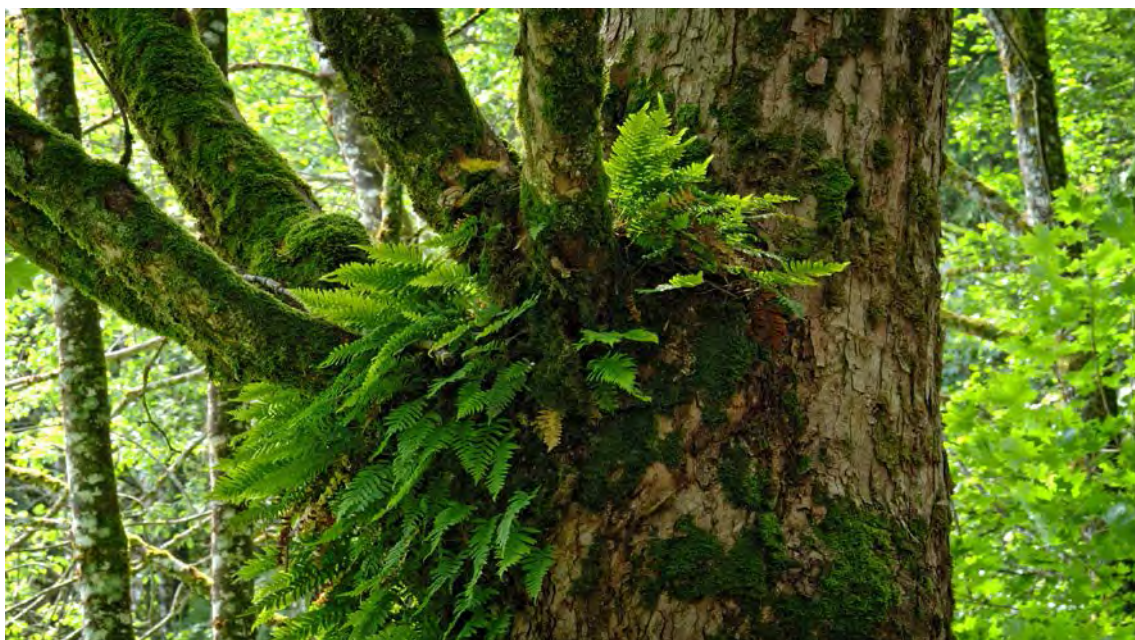
La represento amb el dit anular, el de l'anell o aliança, símbol de la simbiosi. Al costat, i inseparable de la comunicació semiòtica, ambdues són les capacitats humanes més creatives de la intradependència universal, on operen totes les CCC en graus que van de la intradependència més elemental fins la humana.

És també la capacitat no tan sols de reconeixement, per part dels altres i d'un mateix com ser simbiòtic o social, sinó també permet de posar-se en el lloc de l'altre. Quan el cultiu de la simbiosi és empàtic, lliure i creatiu, aleshores produeix benestar, és clarament auto gratificant.

Simbiosi impositiva jeràrquica al servei de la producció

La comunicació semiòtica dona a la simbiosi un abast, riquesa i profunditat úniques respecte als altres animals. Tanmateix, si bé la simbiosi pot arribar a ser massiva gràcies a la parla, per exemple en la creació de ciutats i de nacions, cosa que no passa amb cap altra espècie animal, no ha estat sempre voluntària ni igualitària, sinó més aviat al contrari. Sovint s'ha creat a través del domini, de l'opressió i, més subtilment, del control de la llengua, del discurs, dels valors que comporta i de les creences que transmet.

En el passat, la simbiosi va adoptar formes jeràrquiques autoritàries i va concentrar el poder en poques mans. El patriarcalisme, que encara perviu, és la seva forma familiar. Malgrat l'aparent descrèdit actual, les estructures jeràrquiques d'explotació encara es mantenen. Els estats tenen encara el seu fonament en la concentració del poder d'imposició i gràcies a ell han uniformitzat les societats i es poden mantenir.

Encara que s'autoanomenen democràtics, els estats, com més grans son menys democràtics poden ser. La veritable democràcia, el poder del poble, rau en la possibilitat de creativitat generalitzada i, això exigeix la simbiosi subsidiària, la distribució del poder en tot el teixit social com veurem més endavant.

Aquest poder d'imposició, sovint crea una forma d'explotació més subtil: l'auto explotació des de l'exigència del rendiment productiu i des de la classificació en guanyadors i perdedors. Aquest és un llenguatge individualista que hauríem de desterrar; inclús el cas ideal de guanyador-guanyador, pressuposa les altres possibilitats tan negatives per a la societat.

A la simbiosi jeràrquica adversària de la creativitat, avui li hem d'oposar la subsidiària. Aquesta requereix el reconeixement mutu entre individus i col·lectius, a cadascú segons els seus talents i dedicació, no per competir sinó per cooperar.

La simbiosi jeràrquica basada en la coerció era útil en un món centrat en la producció repetitiva, en el rendiment, el control i la possessió segura. Unes elits pensaven i decidien, la resta obeïa i executava, més o menys tal com ara programem els robots, convertint així la gent en massa a manipular.

La simbiosi jeràrquica, impediment per a la creativitat

Aquesta organització jeràrquica, però, és summament ineficient. Més ben dit, és un gran obstacle per a la creativitat i per a la corresponent innovació, actualment tan necessàries per a l'economia i el benestar social. Per a la producció repetitiva ja tenim les màquines. En canvi, el propi dels humans és la creativitat, la base de la nova economia en les democràcies creatives. Aquest és el veritable sentit i paper de les màquines: permetre i estar al servei de la creativitat humana. Viure d'aquesta també comporta deixar el mode de vida depredador- consumidor, i posar la intel·ligència creativa al servei de la felicitat de tota la vida

I amb tot, la jerarquia continua dominant, és la concentració del poder al servei de la plutocràcia, la tirania del diner, l'adversari principal de les democràcies creatives. Fins i tot passa en l'organització de la investigació científica.

Últimament alguns centres d'investigació finançats per la UE han enfortit la seva organització jeràrquica amb gestors experts en la producció, però que no saben res d'investigació. En moltes universitats, la burocràcia i el control que s'exerceix, més adreçats a auto justificar-se que no pas a ajudar, frenen la dedicació lliure i creativa a l'activitat docent i investigadora.

En una estructura jeràrquica la creativitat de l'empresa innovadora queda molt limitada. És trist veure que l'interès per escalar dins de la jerarquia, si cal, explotant els inferiors, passa per davant de la capacitat creativa i la corromp i, cosa encara pitjor, es crea un sentiment de desconfiança mútua en l'organització jeràrquica que va molt en detriment de la creativitat en equip, l'única capaç d'abordar la complexitat de les possibilitats al món actual. Fins i tot, a vegades la jerarquia degenera en maltractament i setge moral als inferiors, o entre iguals en pugna per escalar dins la jerarquia.

En les democràcies creatives la gestió empresarial no pot ser jeràrquica. La mateixa divisió del treball de l'etapa industrial ja no pot funcionar en les empreses creatives i innovadores. Els processos de gestió tradicional basats en controlar persones, coses i processos, en el manar d'uns pocs i

obeir la resta mitjançant regles i normes de creixent complexitat, la tirania dels procediments a seguir, que en realitat no serveixen.

Controlar els esdeveniments dins la complexitat i canvi continu imprevisible ja no és possible i controlar els treballadors es contra productiu doncs se'n ressentiria la seva creativitat cada cop més necessària. Així ho està reconeixent la nova teoria de la gestió i les empreses on es practica. Aquesta s'hauria de basar en el conreu de les CCC, molt especialment en la capacitat de simbiosi subsidiària.

La subsidiarietat

El principi de subsidiarietat, al qual dedicaré un apartat, és el fonament de la simbiosi pròpia de la creativitat en equip, particularment en les empreses innovadores i, de fet, en tots els àmbits. Seguint aquest principi, el poder queda distribuït entre els diferents agents socials en intradependència, cadascun amb la seva autonomia competencial pròpia, reconeguda i respectada pels altres, és a dir, fonamentada en la confiança mútua. I això s'aplica des de l'individu fins a l'ONU, passant per la família, les associacions i els equips, les institucions, les empreses, les administracions, els municipis, les comarques, les regions, les nacions, etc. La subsidiarietat és una organització distribuïda, intradependent i no jeràrquica del poder, promotor i deutor de la confiança mútua.

Tot allò que cada individu pugui assumir de manera responsable no se li ha d'imposar des de cap col·lectiu, com ara un superior immediat o la família. Tot allò que la família pugui assumir no ho ha d'imposar el municipi; tot allò que el municipi pugui assumir no ho ha d'imposar la comarca; i així, successivament, fins al nivell més alt de simbiosi, que són les organitzacions mundials, i tots ells en intradependència no jeràrquica.

Aquesta distribució del poder comporta un gran enfortiment del teixit social, i viceversa. A nivell administratiu podríem dir: allò que pot fer una administració més propera no ho ha de fer una de més llunyana. La subsidiarietat és el significat de la democràcia en les societats creatives, que per això anomeno democràcies creatives.

Concretar les diferents formes d'implementar el principi de subsidiarietat (la distribució del poder en cada col·lectiu, societat i cultura) és un dels grans reptes de les democràcies creatives.

Realment hem avançat molt menys del que ens cal en els temes socials. Una possible explicació seria que els hi hem dedicat menys esforços creatius que als temes tecnocientífics; potser perquè és un tema molt més difícil però, sobre tot, perquè ha dominat la idea que la naturalesa humana estava fixada amb una racionalitat i uns valors immutables, en lloc de pensar que l'anem creant amb la cultura mitjançant les CCC, i que és la nostra principal creació, que només es pot fer en simbiosi subsidiària, i experimentant el benestar que comporta aquesta simbiosi en ella mateixa.

Cal superar l'individualisme

Per aconseguir-ho, la cultura occidental ha de superar l'individualisme congènit. Especialment l'atomització individual creada els dos darrers segles, fins a l'individualisme neoliberal actual. Aquest, en defensar l'autarquia de l'individu, és un poderós adversari de la simbiosi subsidiària, que si be reconeix l'autonomia de l'individu, tempera els efectes negatius de l'egoisme d'aquest, situant-lo al servei dels diferents col·lectius, començant per la família.

En aquest període d'Occident, el mil·lenari sentit de comunitat ha estat substituït per la idea de societat com a conjunt d'individus més o menys alienats sota els mecanismes del mercat i la tutela de l'estat. La simbiosi subsidiària vol ser una alternativa a aquesta simplificació racional de la societat basada en la concentració del poder en l'estat, distribuint-lo en tot el teixit social com es veurà més endavant.

Aquest individualisme està fortament relacionat amb el racionalisme, la idea que el característic de la condició humana és la racionalitat, una forma abstracta i especialitzada d'intel·ligència. Això debilita la forta intradependència de les CCC pròpia de la intel·ligència plena, particularment la funció que hi té l'interès, la simbiosi i l'alliberament.

Aquest racionalisme dona prioritat a l'individu fins considerar la intel·ligència com un fet individual, oblidant que aquesta no existiria sense la simbiosi. I així s'arriba a pensar que la intel·ligència es pot crear en un laboratori, per exemple en forma de robots. En general, des de l'individualisme no es poden entendre el fenòmens humans –la vida i la mort– ni crear models de la realitat dirigits al bé comú de la humanitat; s'oblida que la vida dels individus està al servei de la vida i no al revés.

Presència de l'individualisme

Aquest individualisme ha estat present en la societat occidental i encara hi és. Per exemple, en les idees de la vida i la mort, ambdues part de l'avenç creatiu, impossibles d'entendre bé des de l'individualisme; la idea de salvació personal del cristianisme i, com a resultat d'aquesta la de felicitat dels individus a la constitució dels EUA; o els programes d'investigació sobre la immortalitat individual. I l'individualisme encara és l'eix de l'organització de la societat a Occident, del sistema econòmic, de la política, de la majoria de les institucions, incloses les tecnocientífiques, de la història vista des dels seus grans personatges.

Cal tenir molt present que les creacions, incloses les fetes per individus més o menys genials, són, en

primer lloc, fruit de la simbiosi humana i per a la simbiosi integral, sense la qual l'individu no té sentit. I, un cop fetes, aquestes creacions entren en la comunicació i en la simbiosi integral entre persones, i amb l'entorn, per tal de servir-la.

Les empreses ho haurien de tenir molt present a l'hora de crear els seus productes no sols la creativitat dels seus membres sinó també dels usuaris. Donada la complexitat del món actual, la creativitat al servei del bé comú no es pot

tenir si no és en simbiosi, en equips ben motivats i cohesionats.

La vida és simbiòtica, i aquesta simbiosi no es pot fer solament amb la biologia sintètica, des d'un laboratori de creació de individus vius, doncs per tenir sentit aquests han d'incorporar-se encara a la simbiosi integral. Això és el que sovint es té poc present o s'oblida, degut a la visió individualista de la vida, més o menys inconscient. A la novel·la Frankenstein, la tragèdia era que aquest individu creat al laboratori, malgrat la seva voluntat d'integrar-se a la societat, a la simbiosi humana, no s'hi pogué incorporar mai.

Des de l'individualisme, no sols es veu el món com una gran competició amb guanyadors i perdedors, sinó que es fa d'ell un gran camp de batalla entre individus moguts pel desig, en lloc de conviure tots en una simbiosi integral impulsada per la llibertat creativa. Cultures com la xinesa, que es basen en un sentit més profund de simbiosi, surten amb avantatge en el camí cap a les societats creatives si es desfan de la seva organització jeràrquica.

Funció simbiòtica del dolor individual

Es podria contradir el caràcter primordial de la simbiosi humana respecte l'individualisme dient que, si em punxo és a mi que em fa mal, i no al veí. Però immediatament expresso el dolor amb un ai! avisant o demanant ajut, i em sento alleujat amb les mostres de solidaritat dels altres. Pensant-hi, puc veure que no solament és un fet individual sinó també una advertència de perill als altres. És a dir, el dolor, al capdavant és un fet col·lectiu encara que el sofreixi específicament un individu.

La simbiosi integral

La simbiosi integral, humana i amb la natura, és molt més que el que suggereix el terme sostenibilitat, el qual és encara compatible amb l'actitud explotadora. Actualment, a la tecnosfera, també cal tenir molt present la intracció humà-màquina, la necessitat que les màquines s'incorporin positivament a la simbiosi integral.

La simbiosi va des de conviure, des de formar col·lectius i equips de tota mena, fins al servei mutu i la unitat en l'amor. La simbiosi abasta també la cura de l'entorn natural, tan amenaçat actualment. El mode de vida basat en l'explotació de persones i de la natura porta al consumisme desfermat i no té futur, com mostra el canvi climàtic a què estem contribuint amb aquest mode de vida depredador que produeix tanta pol·lució.

Cal superar criteris d'imposició i violència imperants

Per desenrotllar la simbiosi subsidiària ens cal un canvi de la vella mentalitat encara instal·lada en la societat actual que funciona segons criteris d'imposició i violència. Malauradament, l'economia i la política encara funcionen massa així, considerant l'entorn natural i les persones com recursos a explotar.

La investigació generalitzada

Solem considerar la investigació una tasca d'especialistes. Sense negar la necessitat actual d'aquesta forma metòdica i sistemàtica de cultivar la investigació, cal que tothom tingui una especialitat, no hem d'oblidar que aquesta és una capacitat creativa innata. La investigació, fer-se preguntes i donar respostes que porten a noves preguntes, és la dinàmica pròpia de la intel·ligència humana, necessària al seu desenrotllament.

A més, la consciència clara d'aquesta dinàmica intradependent de preguntes i respostes, és necessària al desenvolupament de la nostre responsabilitat de creadors. I actualment cal també que tothom la cultivi de forma generalitzada, en tots els àmbits, per aportar el que més necessita la societat del canvi continu imprevisible: que tothom sigui creatiu.

Doncs és això que ens farà àgils i flexibles davant els canvis i capaços d'afrontar el desconegut. Ens mantindrà imprescindibles, insubstituïbles per màquines, per potents que siguin. Si en el passat la investigació era cosa d'especialistes en un laboratori o taller, ara és cosa de tots, i el laboratori i el taller són l'univers sencer.

Investigació, indagació i logopoiesi

La paraula investigació està associada a descobrir, a augmentar el coneixement sobre alguna cosa que ja existeix però que encara és desconeguda, com ara una possible nova regularitat, una informació o una llei de la natura. Així ho expressà Arquímedes amb el seu Eureka!

Aquesta concepció subjacent i espontània, doncs està al servei de la supervivència, es el resultat de considerar la natura com quelcom fixat, que hem de conèixer descobrint el seu funcionament, que suposem independent de nosaltres per tal de no dubtar en la nostra actuació per sobreviure.

Tanmateix, en la perspectiva que aquí es presenta, el coneixement és més vist com un model de la realitat creat per mitjà de les CCC que no pas com un descobriment descriptiu de la naturalesa ja establerta de les coses. Una creació d'extensions dels models existents i, en el millor dels casos, de models radicalment nous. I en aquest procés creatiu la gratuïtat hi té una presència innegable.

Una exigència de la investigació és fer bones preguntes que ens duguin a noves respostes i nous

coneixements. Per això la paraula inquirir seria més adequada que no pas investigar. Però d'inquirir deriva inquisició, una institució i una activitat nefasta, l'ànim de la qual resideix encara als budells del poder d'imposició. Seria encara una mica més adequada la paraula indagació, el significat de la qual és intentar esbrinar alguna cosa dissonant o preguntant. Amb tot, aquesta paraula tampoc no suggereix l'activitat modeladora creadora de coneixement a la qual vull referir-me aquí.

Potser el neologisme logopoiesi, "creació pel logos" (imaginació, parla i pensament), seria el més adequat per a la perspectiva de la creativitat, però aquí, per conveniència, continuaré fent servir la paraula investigació en aquest sentit d'activitat creativa, més que no pas en l'usual "d'esbrinar" o de "descobrir". I com activitat creativa no es pot sotmetre a una organització jeràrquica, ni a plans i controls productius, veritables adversaris de la creativitat.

Investigar és preguntar

Investigar és mirar els esdeveniments i la resta de creacions humanes com si fossin respostes a preguntes que ens fem moguts pel nostre interès d'augmentar el nostre saber; i gràcies a la capacitat d'alliberament que possibilita no estar sotmès al coneixements existents. I sobretot és veure els coneixements com un punt de partida de noves preguntes imaginatives que condueixin a la creació de nous coneixements.

La investigació es recolza en el coneixement - un coneixement fruit d'investigacions anterior i per res definitius - però la seva energia és la inexplicable llibertat creativa innata, la que ens allibera del coneixement establert, ens porta a imaginar, a qüestionar, experimentar, a arriscar-nos en el desconegut, a perdre la por i superar el sovintejat fracàs fins la creació. L'art abstracte, la música atonal, la física quàntica... son casos d'alliberament de l'establert. Aquesta és l'activitat fonamental del mode de vida del futur.

Per això, si bé com a humans estem constituïts per la intradependència entre totes les nostres CCC, a l'hora de donar-nos un nom he preferit el d'Homo quaerens al d'Homo sapiens perquè, més que el coneixement i altres creacions en general, allò que ens distingeix són les CCC, especialment la capacitat de preguntar, d'investigar. Però això no vol dir que tinguem la nostra creativitat sota control, perquè aquesta té un component de gratuïtat, com a filla que és de la llibertat creativa de la realitat.

La imaginació primer ingredient de la investigació

Aquesta investigació no es fa només individualment, sinó sobretot cooperativament, en equip, perquè de la conversa i la cooperació entre els membres en surten les millors preguntes i respostes. Totes, tant les teòriques com les practiques, s'adrecen, en primer lloc, al per què i al com dels nostres models de la realitat, però sobretot interessen les preguntes imaginatives sobre la creació de noves possibilitats, nous models de la realitat, nous horitzons. Es tracta que la intel·ligència indagadora i creativa explori imaginativament aquestes possibilitats. La simulació informàtica és en l'actualitat un poderós instrument d'aquesta exploració.

La imaginació és el primer pas de la investigació. La imaginació no pot esdevenir investigació i ser creativa si no l'acompanya l'interès per la realitat, la comunicació i la cooperació; i aleshores la imaginació fàcilment es confon, es perd i, inclús es perverteix.

Interès pel desconegut

Investigar és obrir-se, interessar-se per allò que es desconeix, saber que no se sap i, per tant, sentir la necessitat de qüestionar per crear. També és encarar el canvi i l'imprevist, impuls per millorar, confiança en un futur millor; gana i set de nous coneixements i noves experiències, però també de veritat, de bondat i de bellesa, de pau i de felicitat, la realitat de la realitat. Fonamentalment, hem d'investigar

cooperativament per descobrir la nostra veritable identitat, individual i col·lectiva, en el dinamisme de la vida i de l'univers, en ella rau la nostra felicitat.

Generalitzable a tot i a tothom en equip

Es tracta d'una visió de la investigació que l'amplia i l'estén, més enllà de disciplines especialitzades, per presentar-la com a assequible per a tothom i com una cosa que cal conrear en cooperació en totes les activitats. Les noves generacions haurien de tenir clar que investigar, en sentit generalitzat i cooperatiu, és el seu poder principal, allò que les fa imprescindibles, insubstituïbles per màquines.

Necessària per no ser massa manipulable pel poder d'imposició

La investigació generalitzada és la millor possibilitat que la història humana ofereix, especialment a les noves generacions, que així poden canalitzar la justificada indignació, protesta i rebel·lió davant l'explotació que actualment pateixen, sobretot, per deixar de ser una massa manipulable i sotmesa pels qui controlen la informació, i poder desempallegar-se de tot tipus de dogmes, per ser lliures i eficaços, més que no pas reconeguts, que també.

Una consciència clara del poder de la investigació, de la necessitat del seu cultiu en totes les activitats, dels valors que suposa i implica, és la millor preparació i aportació que els joves poden fer a la societat actual. Si ho tenen clar aconseguiran que se'ls reconegui, doncs és una veritable necessitat de la societat.

Amb el dit petit de la mà creativa represento la investigació generalitzada. Si fins a l'era moderna no va començar a créixer de manera sostinguda, i encara només entre especialistes, actualment la investigació és necessària per a tothom en tots els àmbits de la vida. El seu desenvolupament va des d'aprendre a imaginar fins a crear, passant per l'art de qüestionar, per les bones preguntes.

La capacitat d'alliberament

L'alliberament és la gran possibilitat de sortir de la presó de l'ego, del dualisme, de les separacions entre subjectes i objectes, y per tant és alliberament del domini d'uns sobre els altres, de la imposició, la submissió i l'explotació, inclosa l'auto explotació. L'alliberament és la capacitat de prendre distància respecte d'hàbits, de rutines, del pensament mecànic dominant, preconcepcions, prejudicis, i de tota mena de condicionaments i vincles feixucs del sentir, pensar i actuar, propis de l'egocentració, per guanyar llibertat, creativitat i joia de viure.

L'alliberament és el despertador de la intel·ligència creativa, ens desperta del son de la ment mecànica i malaltissa, incapaç d'afrontar el mode de vida actual. Aquest despertar és el que els savis de tots els temps han investigat i ensenyat

El reconeixem millor a través d'aquests oposats que operen en nosaltres, que no pas en ella mateixa. Cal tenir ben clar que per la seva intradependència amb les altres CCC, particularment, la simbiosi subsidiària i la comunicació, el seu acompliment no és alliberar solament l'individu sinó tota la humanitat, els diferents col·lectius, societats i cultures. Per exemple, un equip ben cohesionat i creatiu, impossible sense vèncer els interessos egoistes individuals, és un acompliment de la capacitat d'alliberament.

A les oligarquies i la plutocràcia de la societat d'imposició i d'explotació actual, els convé molt que aquesta capacitat passi desapercibuda o vista com una impossibilitat o irrealitat. No es estrany, doncs solament ella pot acabar amb aquesta societat tant injusta. No es tracta de vèncer el poder d'imposició, error històric que tan ha generat un altre poder d'imposició com la frustració de la derrota. La millor estratègia es alliberar-se'n amb un cultiu majoritari de les CCC, especialment la capacitat d'alliberament.

He observat en alguns líders intel·lectuals que he tractat, un cert aferrament al propi pensament i l'efecte negatiu que això té en la llibertat creativa dels que els envolten. Sota un arbre de fullatge espès no hi creix res. Per créixer cal mantenir, gràcies a l'alliberament, certa distància de gairebé tot, àdhuc del que creiem és el millor.

L'alliberament és la base de la higiene mental, el gran dissolvent de totes les brutícies de la ment. És, doncs, capacitat de desaferament, és desegocentració, és no quedar lligat a res ni sotmès a res, especialment al nostre ego, als nostres desitjos, temors i expectatives tant individuals com col·lectives.

És principalment manipulant el nostre aferrament a l'ego, origen de la nostre feblesa, que poder d'imposició i explotació actual ens sotmet. Per això, és de gran importància aprendre dels ensenyaments de les tradicions de saviesa sobre procediments de desegocentració. Només des d'aquesta capacitat d'alliberament podem ser creatius. La llibertat és creativa i la creativitat només és autèntica i font de felicitat si és lliure.

Sense alliberament les llibertats individuals del liberalisme són un engany del poder

És una capacitat innata, que no s'adquireix, però sí que es desenvolupa, per la qual cosa és important conèixer i desmuntar o desconstruir els impediments a aquest desenvolupament.

Cal alliberar-nos de l'egoisme, de l'afany de posseir, que inclou la possessió del pensament mateix, que només pertany a la humanitat, i molt especialment, alliberar-nos de la creença en la possessió de la veritat. Aquesta creença ha tingut conseqüències terribles en la humanitat. A més, ens fa inflexibles, intolerants, inhàbils per viure en una societat tan dinàmica com la nostra.

Sense aquesta capacitat, les anomenades llibertats individuals de la societat liberal no tenen suport i acaben sent un engany, una disfressa del mateix poder d'imposició.

El fonament de l'alliberament

El fonament de la capacitat d'alliberament és la llibertat creativa de la realitat que opera en nosaltres, encara que, en no ser objectivable, no en siguem conscients. Alhora, l'alliberament, quan silencia l'ego, és la capacitat de sentir aquesta llibertat i gratuïtat de tota realitat, en contrast amb la determinació dels models que en creem. No són dues realitats separables, sinó dos accessos a la mateixa realitat, un de relatiu a nosaltres i un d'immediat, per sentir la meravella del present no temporal, de la realitat silenciosa i bella, sense mediació de paraules ni de pensaments. És la capacitat de prendre distància dels fenòmens, de no identificar-nos-hi, de desprendre'ns dels propis coneixements i creacions, de sortir de la presó de l'ego per, de manera lliure i gratuïta, cobrar consciència immediata de l'origen d'aquestes creacions, és a dir, de la realitat mateixa, que és lliure, gratuïta, no dual, creativa. Només gràcies a l'alliberament podem mantenir sempre viva la nostra creativitat.

Sentir la manca de llibertat

No es tracta d'entendre la llibertat, sinó la manca de llibertat, les nostres afeccions i submissió, per poder alliberar-nos-en. Especialment del nostre món mental, de desitjos, temors, expectatives i fins i tot coneixements, sense que això en negui la funció a la vida. Es tracta de no absolutitzar-los, de poder

veure'n la necessitat, l'autèntic valor, la realitat relativa i passatgera gràcies a l'alliberament. Aquest ens dona una receptivitat a l'inesperat, una ingenuïtat, pròpia de la creativitat. Si l'interès tendeix a concentra i fixar l'atenció, l'alliberament li don flexibilitat, dinamisme i apertura a nous interessos..

La capacitat més específica i creativa

L'alliberament és la capacitat més distintiva de la veritable humanitat, el fonament del gran poder creatiu de la humanitat, de la consciència humana. Sense alliberar-se de l'aferrament als coneixements existents no podem resoldre creativament els problemes que comporta la limitació d'aquests coneixements, no podem crear-ne nous no sols per resoldre'ls sinó per obrir noves possibilitats. I en aquest procés creatiu, com he anat dient, la gratuïtat hi té una presència innegable.

No qui té més coneixements té perquè ser el més creatiu. Sense poder-hi entrar aquí, el que s'ha anomenat serendipitat, descobrir accidentalment el que no es busca, és part del procés creatiu, de l'exercici de les CCC, especialment de les capacitats d'interès atent i d'alliberament, que ens fa receptius

a l'inesperat. Des de la perspectiva de les CCC, la serendipitat és una interpretació de la gratuïtat inherent a la llibertat creativa de la realitat. Si partim d'aquesta llibertat com a fet primordial origen de tota realitat, dels models d'ella que creem, aleshores l'atzar, la sort, la mateixa serendipitat són vistes com manifestacions de la llibertat i gratuïtat de la realitat. Però gratuïtat no significa que la creativitat sigui fàcil. Tot al contrari, la consciència de llibertat i gratuïtat comporta no defallir davant els continus fracassos en el procés creatiu.

Aquesta capacitat també ens allibera de la por al fracàs, al rebuig social per sortir de l'establert, tot plegat tant limitador de la creativitat. I més important encara, la capacitat d'alliberament ens fa responsables.

Ser vertaderament conscient és no quedar sotmès a res, ni tan sols als nostres propis pensaments o coneixements. Tenir-hi massa afecció més aviat ens n'aparta. Així podem reconèixer, no sols els propis error i desconeixement, sinó que ens obra a la intuïció immediata de la realitat, font de creativitat. També ens impulsa a aprendre i investigar contínuament. Això ens permet la creativitat necessària per solucionar els inevitables conflictes de tota mena entre individus, col·lectius, societats i cultures.

Per tant, l'alliberament fa que la intel·ligència sigui irreductible a un procés d'informació o a algoritmes, per potents que siguin. La capacitat d'alliberament no és cap coneixement i menys un algorisme de processos físics-químics, encara que es doni inseparable d'aquests; és l'inexplicable fonament de la creativitat i d'aquestes creacions o models de la realitat, que es donen amb un component de gratuïtat inexplicable propi de la llibertat de la realitat com he anat insistint. Gràcies a ella, a la seva creativitat, les màquines mai no podran marginar-nos ni substituir-nos.

Represento l'alliberament amb el dit polze, l'específic de la mà, el que la fa humana. És el dit que potencia l'eficàcia de la resta de dits fent pinça amb ells. Les seves possibilitats van des de l'abstracció i la desegocentració fins a la plena deslliurança de tota dualitat.

Unitat de la mà creativa

Es podria considerar si hi ha un ordre de prioritats en les CCC, però aquí m'interessa deixar-ne clara la intradependència, la dependència mútua que constitueix la unitat de la intel·ligència creativa. Tan sols que una d'elles funcioni malament se'n ressent tota la intel·ligència, com passa amb la mà quan es fereix un dels dits.

Intradependència de les CCC

L'operativitat de les CCC, sempre present en els humans, és important que sigui conscient, especialment per tenir-ne en compte la intradependència, que hauria de ser el més harmònica possible. Sense harmonia entre elles degeneren ràpidament i donen fruits ben amargs, crisis de tota mena i guerres. Aquesta intradependència constitueix la intel·ligència creativa, i de la seva intradependència equilibrada amb el cos en resulta la nostra salut física i mental. Per tant, dona molt de si. Aquí només apunto quatre aspectes relatius a cadascuna de les CCC.

Les societats d'imposició i d'explotació

Sense harmonia entre elles degeneren ràpidament i produeixen les que he anomenat societats d'imposició i explotació imperants, que donen fruits ben amargs: desigualtats monstruoses, explotació, crisis de tota mena, guerres. Aquestes societats són principalment el resultat d'una manca de cultiu de la capacitat d'alliberament, sense la qual les altres CCC es perverteixen.

Així, l'interès ja no és per la realitat ni creix cap a l'amor sinó que es queda a nivell d'instint egoista de domini i explotació, al servei del qual es posen la resta de capacitats: la comunicació no pot ser sincera,

confiada i implicada, sinó intercanvi i manipulació d'informació, que el poder d'imposició aprofita per controlar i sotmetre la gent; ni la simbiosi pot ser subsidiària, lliure i creativa, sinó que queda malmesa per l'individualisme i la jerarquia; la investigació tampoc pot esdevenir generalitzada, cosa de tots que ens faria capaçs d'agafar les regnes de la nostra vida, sinó tasca sols d'especialistes i al servei de la mateixa explotació. En general, quan es deixa de cultivar o es malmet alguna CCC, en pateixen totes les altres i per tant afecta negativament la intel·ligència de la realitat i amb ella el grau d'humanitat de la societat.

El dit índex: l'interès

L'interès es desenvolupa al costat de la simbiosi i de la comunicació, i viceversa. La política gira al voltant d'aquesta intradependència. La simbiosi depèn fortament de la confluència o divergència d'interessos. La pau depèn d'aquesta intradependència vital.

L'interès porta a la investigació i sense aquesta l'interès s'esmoreeix. L'interès es el pretext de tot text o discurs, allò que l'incita. Conèixer i desenvolupar bé la nostra capacitat d'interès, inclòs el més bàsic, l'instint de supervivència, actualment exigeix la investigació de l'interès mateix, de les nostres veritables motivacions en relació a la societat. L'interès porta a la investigació i sense aquesta l'interès s'esmoreeix. L'interès es pot confondre fàcilment amb el desig, pensant en el propi benefici.

És la diferència entre fer servir el dit per indicar allò important o per menjar i anar-lo llepant. Per anar més enllà d'aquest ús limitat he de contestar la pregunta, què puc fer per la societat? en lloc de preguntar-me, què pot fer ella per mi?

L'alliberament és necessari per no confondre l'interès amb simples desitjos, per tal de descobrir i mantenir el veritable interès per la realitat, i així poder conduir-lo fins a l'amor, que és l'interès més efectiu i feliç. I la intradependència de les CCC ens recorda que no hi pot haver veritable amor sense comunicació implicada, servei mutu, investigació del que és real i alliberament de l'ego. I aquestes últimes no són possibles sense un interès incondicional per la realitat o amor.

La valoració que fa l'interès s'expressa en la llengua, en el discurs, i fonamenta la simbiosi. La llengua és dipòsit i transmissió de l'interès, de les seves valoracions, que per tant són primordialment col·lectives. L'interès sense l'alliberament és conservador; la seguretat s'imposa a altres interessos creatius però arriscats. Hi ha, doncs, una tensió entre l'interès creatiu i el conservador, el dels interessos creats.

El desenvolupament de l'interès suposa l'alliberament, que no significa la negació, dels interessos creats individuals i col·lectius, del passat com a llast, per no quedar-hi atrapat, particularment a la presó d'or del diner, en detriment de l'autèntica felicitat de la llibertat creativa.

Sense alliberament es fa difícil reconèixer i valorar objectivament la nostra vertadera situació i caiem en el patiment que comporta rebutjar-la, cosa que no només és estèril sinó que també debilita l'atenció i impedeix reconèixer i desenvolupar l'interès necessari per avançar vers el benestar.

En resum, l'interès és el motor de l'acció humana, però no hauríem d'oblidar la seva intradependència amb les altres CCC. Aquest oblit porta a un interès egoista i miop respecta a la felicitat individual, però sobre tot col·lectiva.

L'imperi de l'interès econòmic a curt termini per sobre dels interessos polítics i socials, és una mostra del desequilibri i perversió actual del conreu de les CCC.

El dit del mig: la comunicació

Es fa difícil entendre la creació de la comunicació semiòtica sense el concurs de la resta de CCC. Sense interès atent a la realitat, un sentit empàtic ben fort de cooperació, una actitud investigadora i, especialment, la capacitat d'alliberament, no s'haurien donat les condicions per a una creació tan genial i meravellosa com és la parla. I hauríem de ser conscients que la capacitat creativa de la parla depèn del conreu de les altres CCC, i sense un interès fort per la realitat, una simbiosi subsidiària confiada, una actitud investigadora permanent i la llibertat que ens dona la capacitat d'alliberament, la parla degenera, es robotitza, i esdevenim esclaus dels qui controlen la llengua a través dels mitjans de comunicació. Si la parla suposa la concurrència de les altres CCC, sense la parla les altres CCC quedarien al nivell purament animal, molt disminuïdes.

L'interès es quedaria a nivell d'instints, simbiosi no passaria dels petits grups animals, la investigació li mancava la potència de la imaginació i l'alliberament seria mínim.

Parlar y sobretot escoltar exigeix atenció, i aquesta, interès, i aquest alliberament, fugir de la repetició basada en interessos creats. I la concurrència de totes les CCC en la parla, la fan activa, pràctica, compromesa, cooperativa, productiva, creadora.

Com ja he esmentat, és la capacitat d'alliberament la que trenca el tirànic lligam animal entre els estímuls i les seves respostes, per fer possible la parla, la mediació creativa entre estímulo i resposta. Alhora, la parla deixa clara la possibilitat d'establir distància respecte dels significats, de fer flexible la intel·ligència en no quedar-hi enganxada, gràcies a la seva intradependència amb l'alliberament.

Es a dir, la parla permet la plena consciència de la capacitat d'alliberament, que alhora ha estat fonamental en la creació de la parla. I al mateix temps la capacitat d'alliberament permet no quedar atrapat a cap construcció de la parla, a cap llengua, a cap discurs, gràcies a fer-nos conscients que la realitat no la podem reduir a aquestes ni cap de les nostres creacions.

Les creacions de la parla, les llengües, contenen i comuniquen l'interès, els valors col·lectius. La parla suposa i comporta capacitat d'abstracció, els noms comuns en són un cas, una de les primeres formes d'alliberament, un exemple més de la intradependència d'aquestes dues capacitats.

Solament la intradependència de les CCC, especialment entre parla i alliberament, pot explicar la immensitat de la imaginació per a investigar i crear el món humà

Comunicació intercultural

Aquesta capacitat d'alliberament dels nostres models de la realitat també té un rol central en la comunicació intercultural, ja que certs factors de tota comunicació, com el pretext i el context en cada cultura, poden resultar incomunicables, intraduïbles, fins i tot incompatibles entre ells.

En aquest cas ha d'entrar clarament en joc la capacitat creativa de l'alliberament, que és l'única que permet no quedar atrapat en el model de realitat de la pròpia cultura i així poder crear, amb la resta de CCC, un context comú on es pugui donar la fecundació mútua entre les diferents cultures.

Què és primer, la parla o l'alliberament?

¿Què és primer, l'ou o la gallina, la parla o l'alliberament? És una falsa pregunta perquè en la intradependència no hi ha separacions ni prioritats. Sense interès ni cooperació ni investigació, la comunicació esdevé banal; i sense alliberament no hi ha vertadera escolta respectuosa i confiada ni es crea implicació social.

Comunicació com eina de domini

Com he anat insistint, tot allò que influeix en la forma d'exercir les nostres CCC és d'una importància cabdal. I això és particularment important respecte a la comunicació. Quan aquesta s'exerceix sense una forta intradependència amb les altres CCC, com passa en certs usos de les tecnologies de la informació en les societats d'explotació, aleshores la comunicació és alienadora, el que permet perpetuar i reforçar aquesta societat d'explotació.

A més, sense el sentit de llibertat i la investigació, la llengua esdevé una presó; qui la controla en té les claus. Aleshores, la comunicació degenera i apareix el cinisme. La comunicació passa a ser un instrument del poder d'imposició i d'explotació. Oligarquies i plutocràcies ho saben prou be i així procuren controlar els mitjans de comunicació.

El dit de l'anell: la simbiosi

La simbiosi es basa en la comunicació i no és possible sense l'interès. La llengua conté i transmet l'interès, els valors, i així fa possible l'alt grau de simbiosi.

Però la simbiosi, la vida en comú, el contacte personal, la cooperació són necessaris a una plena comunicació. Cal tenir-ho present en l'ús de les tecnologies de la comunicació, aquestes poden facilitar la comunicació però també degradar-la si ens allunyen de la simbiosi. I l'alliberament fa que aquesta simbiosi pugui ser subsidiària, molt flexible i confiada, fins arribar a la compassió i el servei mutu, propietats úniques de la simbiosi creativa. Sense la capacitat d'alliberament els inevitables antagonismes i conflictes de tota simbiosi no poden arribar a un acord i degeneren ràpidament en violència.

És particularment important adonar-se que la simbiosi ha contribuït a fer flexible i creativa la comunicació. Així cada cultura ha creat el seu propi llenguatge. També ha contribuït a la creació de formes de comunicació especialitzades i metallenguatges dins de cada activitat humana i etapa de la vida. El llenguatge dels joves difereix notòriament del de la gent gran. Per això, les llengües ordinàries no es limiten a expressar conceptes precisos ni obeeixen a cap lògica estricta i rígida, que limitarien la tolerància necessària en moltes activitats cooperatives. El càlcul, per exemple, té tolerància zero, cosa que el fa molt útil en el raonament deductiu i científic, però molt poc aconsellable en altres camps.

La flexibilitat de les llengües facilita així la simbiosi, arribar a acords gràcies a enquibir un cert grau d'ambigüitat, de raonament imprecís: la mateixa expressió pot tenir significats i valors adaptables segons qui parla o escolta, la seva situació i circumstàncies. Aquesta flexibilitat també afavoreix la creativitat del llenguatge, la introducció imaginativa d'especulacions que anant més enllà de la pura deducció i l'establert, permeten crear nous models de la realitat.

Sense investigació la simbiosi no és creativa, i viceversa. Sense alliberament, la simbiosi cau en la rivalitat, el conflicte, el domini i l'explotació, fins i tot la guerra. No assoleix el màxim grau de desenvolupament, el del servei als altres fins a la unitat en l'amor.

Comunicació i cooperació, constitutives de la intel·ligència amb la resta de CCC, en fan d'ella, i de les seves creacions, un fet col·lectiu, malgrat l'atribució errònia exclusivament als individus.

Cooperació entre humanitats i tecnociències

La necessitat actual de cooperació entre humanitats i tecnociències té en el cultiu comú de les CCC la seva condició de possibilitat. Molt especialment la capacitat d'alliberament, que possibilita la sortida d'un mateix, de les zones de confort, de l'afecció als coneixements i a les certeses.

El dit petit: la investigació

La investigació no és possible sense curiositat, o interès, i comunicació; i, atesa la complexitat del món actual, s'ha de cultivar cooperativament en equip. La primera tasca de la investigació generalitzada és interrogar-se sobre l'exercici de les CCC, molt especialment sobre l'interès individual i col·lectiu. Descobrir i anar creant sobre allò que ens apassiona és de primera importància.

Sense alliberament, la investigació en equip resulta difícil i de creativitat limitada. D'una banda preval l'interès propi abans que el de l'equip, cosa que fa disminuir la cooperació. De l'altra, l'interès es dirigeix més a obtenir reconeixement i crèdits que no pas a la creació.

Així apareix la competició entre els membres de l'equip i així es destrueix la confiança mútua i la comunicació i la cooperació plenes i sense reserves que tan necessàries són en la creativitat en equip. Només els equips poden resoldre els difícils problemes actuals i a ells caldria atribuir els crèdits per incentivar-ne la formació i la cohesió.

El mateix podríem dir de la necessitat de cooperació cada cop més sentida i estesa entre equips de diferents col·lectius, especialment empresarials i universitaris. Sense sortir de les pròpies zones de confort, gràcies a la capacitat d'alliberament, aquesta cooperació serà sempre força limitada.

L'aplicació a la investigació de criteris de productivitat també destrueix l'actitud crítica inherent a la investigació, i la seva qualitat basada en la intradependència amb les altres CCC. Un informe sobre la investigació mèdica venia a dir que més del 80% dels resultats publicats en revistes no són del tot fiables.

Resumint, com més incondicional sigui l'interès per la realitat, fins l'amor, i radical l'alliberament fins el silenci de l'ego, més enèrgica i penetrant serà la investigació, i sorprenents però responsables les creacions, fins al misteri de la realitat.

La investigació té, doncs, el seu fonament en l'interès fins l'amor, l'alliberament fins la desegocentració; y en la intel·ligència de les bones preguntes, que condueixen a respostes creatives, sovint inesperades, que il·luminen noves preguntes, fins les preguntes sense resposta que toquen el misteri de la realitat.

El dit polze: l'alliberament

La capacitat d'alliberament és inseparable de l'interès i amor a la pura realitat. L'alliberament s'origina i es nodreix del sentir immediat de la realitat lliure, creativa, gratuïta, no dual, absoluta, que opera en nosaltres mateixos sense intermediació, dependència o determinació.

La consciència de l'alliberament, com la de totes les CCC, depèn de la comunicació i cooperació amb els qui la conreen, i especialment amb els cultivadors radicals, el que en el passat s'anomenà espiritualitat. Gràcies a ells, l'alliberament es comunica i pot florir en individus i col·lectius.

Conduïx l'interès a l'amor i no-dualitat

El veritable interès pels altres fins l'amor exigeix conrear aquesta capacitat. Aquest conreu afebleix el sentit de separació i ens condueix progressivament a sentir la no-dualitat de la realitat, mirar-ho tot sense sentir-nos 'en separats.

L'alliberament possibilita la racionalitat

L'alliberament possibilita la comunicació conceptual, la pròpia de la racionalitat. L'alliberament com abstracció ha possibilitat la creació dels llenguatges conceptuals precisos, que eviten la polisèmia i ambigüitat del llenguatge natural. Aquests fan abstracció de tot el subjectiu propi del sentir, per tal de crear significats unívocs, precisos, especialitzats, que faciliten la racionalitat en cada àrea d'especialització, com en la filosofia i les tecnociències,.

La racionalitat seria dons un exercici de la parla alliberat del que és propi del sentir, del valorar, del subjectiu, per concentrar-se en el conceptual abstracte. Així, la modernitat s'enamorà de la racionalitat una especialització de la intel·ligència basada en un grau limitat d'alliberament, fins identificar humà i racional, la idea d'animal racional. Però, considerada des de la perspectiva de la interdependència de les CCC, aquesta forma d'alliberament per abstracció, la racionalitat, no pot per si sola afrontar els problemes i necessitats humanes.

Com ha quedat demostrat històricament, la racionalitat es posa fàcilment al servei de l'ego depredador individual y col·lectiu, de la cobdícia i violència, de la imposició i explotació.

Necessari a la simbiosi subsidiària i la investigació en equip

L'alliberament no és lliure albir independent de les demés CCC, sinó que està al servei de la simbiosi subsidiària. Possibilita una cooperació confiada entre individus i també col·lectius. La creació d'equips amb forta cohesió, és impossible quan domina l'aferrament als interessos individuals, l'egoisme . Tampoc seria possible la simbiosi subsidiària, la distribució intradependent del poder, ni una veritable col·laboració entre tot tipus de col·lectius. I molt especialment, sense alliberament és impossible la creativitat necessària per resoldre els inevitables conflictes socials, i evitar que esdevinguin violents.

L'aferrament al conegut, a les pròpies zones de confort , és un gran obstacle a la investigació, que sols es pot vèncer cultivant la capacitat d'alliberament. Això exigeix investigació, especialment d'un mateix, amb l'ajuda de mestres i en comunicació i cooperació dins de petits grups, però també amb tota la societat.

En resum

Estem constitutivament oberts gràcies a les CCC, particularment a la parla; en construcció permanent individual i col·lectiva ; amb un sentit no tan sols del desconegut sinó també de l'incognoscible, de l'inefable, del misteri de la realitat i de nosaltres mateixos; una consciència immediata, primordial i subtil.

Aquesta és la font de l'interès incondicional, de l'alliberament radical, fonament de la investigació responsable i amant, de la creativitat mental i sensitiva. Sense el conreu d'aquest fonament, la investigació es situa en el terreny psicològic de la curiositat pel funcionament del mon. Això sí, una curiositat insaciable degut al seu profund origen. Aquesta recerca separada de l'amor i l'alliberament, cau fàcilment en l'egoisme individual i col·lectiu i la corresponent explotació de persones i de la natura, com mostra la marxa actual de les tecnociències.

Com es cultiven les CCC

La condició humana no és gens fàcil d'exercir

Buda

Aquí donaré només unes quantes indicacions sobre el conreu de les CCC. És un tema tan ampli, llarg i profund com la vida humana mateixa i és especialment present en les belles arts i sobre tot les tradicions religioses i de saviesa, on aquestes capacitats, especialment l'alliberament, es van conrear durant mil·lennis. Però la complexitat i la incertesa del mon actual, més que mai fan necessari el conreu de les CCC per a la creació d'equips de tota mena. Els equips ben cohesionats i motivats, els çnouns protagonistes socials enlloc dels líders, exigeixen i faciliten en tots els seus membres el conreu disciplinat de les CCC

El conreu majoritari de les CCC hauria estat una amenaça

El més important és tenir sempre present que les CCC ens constitueixen com humans. Per tant, el seu conreu està al nostre abast, tant en les activitats més especialitzades com en les més comuns de la vida

quotidiana. Un cultiu que es caracteritza perquè és auto gratificant, és font de felicitat. Tanmateix, en aquest passat tan extens que comentàvem, i fins a l'actualitat, només unes minories van conrear les CCC de manera conscient i sostinguda. Aquest és el cas de les arts de tots els temps, des de les pintures rupestres fins a les belles arts actuals. Les nou muses de la mitologia grega són indicatives dels camps de cultiu de la creativitat per part d'aquestes minories d'artistes. Perquè en el marc de societats estàtiques, que vivien de fer sempre el mateix, conrear-les no era una necessitat del seu mode de vida estàtic, sinó el camí cap a la plenitud i la felicitat dels pocs que ho feien.

En les societats estàtiques agrícoles autoritàries, per exemple, el conreu conscient i majoritari de les CCC, pel seu caràcter alliberador i creatiu, no només no era necessari sinó que hauria estat una greu amenaça per al seu mode de vida estàtic i molt jeràrquic. La llibertat, un dels continguts de la capsula de Pandora, fou vista en el món antic com una amenaça desestabilitzadora per la humanitat, quelcom reservat als deus. Malauradament encara perviu aquesta mentalitat, especialment en els que exerceixen el poder d'imposició.

Les religions

Aquí solament considero molt breument la funció axiològica de les religions, la seva capacitat de motivar, cohesionar i orientar les societats preindustrials. La seva principal característica es la promesa de felicitat, si bé, en la majoria dels casos, després de la mort.

Ensenyaren el misteri de la realitat en termes de submissió

En aquestes societats les religions eren el camí de la majoria social cap a la vivència del misteri d'amor i gratuïtats de la realitat, l'alliberament de la contingència de la vida, però no en termes de llibertat sinó, al contrari, de submissió a poders celestials, sobrenaturals, i a les seves revelacions.

Sentien el misteri de la realitat com la màxima autoritat omnipotent en lloc de sentir-lo com llibertat. Ell era el Senyor al que havien de servir a través de la submissió als seus designis. Però de fet, aquest misteri operava com a llibertat: els alliberava del pes de les contingències, els sofriments de la vida i les injustícies, invocant la seva misericòrdia i els seus dons a través de la pregària. Si es mantenien fidels obtenien una promesa de felicitat assegurada, i per sempre, després de la mort. Però, al situant-la després de la mort, perdien sentit buscar-la en vida.

Aquest alliberament de les religions anomenat salvació, era principalment individual, de l'ego, és a dir, que es prometia la felicitat després de la mort. Així la felicitat col·lectiva a la terra, la veritable gran esperança de la humanitat, no fou el centre d'atenció de les religions.

Però l'autèntic alliberament és apartar l'ego, els seus desitjos, pors i expectatives, del centre de la vida, que deixi d'acaparar tota l'atenció, de ser el nostre tirà per passar a ser el servidor de la llibertat creativa en nosaltres, la font de la felicitat a la terra.

Així, el sentit de misteri els alliberava de sofriments, no de l'ego, però degut al seu mode de vida agrari autoritari, no el podien reconèixer com la llibertat creativa sinó com la màxima autoritat en la cadena jeràrquica de les entitats, la cosmovisió aleshores imperant. Per exemple, exercicis d'alliberament de les afeccions, com dejunis i abstinències al cristianisme, i el ramadà a l'islam, eren interpretats com actes de submissió.

La creativitat l'atribuïren exclusivament a aquests poders sobrenaturals. A la Bíblia, Déu crea el món, entitats amb naturalesa fixada, un acte únic i fix en l'origen del temps. Cultivaren el sentiment i la idea del sagrat, comunament considerat com oposat al profà. Sacralitzaren el misteri de la realitat, situant-lo a part, separant-lo del món profà. Així dualitzaren la realitat: sagrat i profà, cel i terra, vida i mort.

El misteri de la realitat en la consciència humana el simbolitzaren fins identificar-lo amb un ésser celestial, sagrat, quelcom a part, de culte obligat, al qual es dedicaven, ensenyaven i administraven els sacerdots.

Aquestes formulacions del misteri de la realitat foren diverses en funció de cada cultura, des dels esperits d'avantpassats sagrats fins a diversos déus o entitats sobrenaturals, omnipotents i creadores.

És característic de totes les religions, presentar el misteri de la realitat en forma mítica, sovint genial. En totes, però, aquests mites sobre éssers supremes omnipotents responien a les necessitats d'estabilitat estàtica, de cohesió i de bon funcionament del mode de vida agrícola jeràrquic autoritari.

Feren intocable l'estructura jeràrquica

Emperadors i reis eren els representants a la terra d'aquests poders celestials. Així es sacralitzava i refermava la seva autoritat total, i també la de la resta de l'estructura jeràrquica.

Els imperis i les seves lleis eren estructures sagrades, absolutes: no havien de passar comptes de res, ni d'abusos ni de les seves atrocitats.

Una actitud, la imperial, que encara perviu, especialment a les societats que foren grans imperis. Aquesta actitud tant contraria a la llibertat creativa, hi insistiré més endavant, encara l'han de sofrir molts altres països del món.

Esperança i promesa de felicitat

I ahora, les narracions mítiques en què es comunicaven aquestes creences religioses, mantenien en el cor de la gent la vivència del gran misteri de la realitat, que els alliberava de la contingència de la vida, i donava un sentit fort de comunitat de creients, units per valors i creences compartides.

Les religions es caracteritzen, sobretot, per la seva esperança o promesa de felicitat als seus creients, especialment després de la mort, com el veritable alliberament i, en algunes, s'amenaça amb sofriments eterns tant als mal com als no creients. Foren una proposta genial davant la necessitat de submissió i de la contingència humana en el mode de vida agrícola autoritari preindustrial.

La gran eficàcia de les religions

Les religions van actuar amb una gran eficàcia. Van penetrar en tots els àmbits de la vida per cobrir les necessitats individuals i col·lectives, especialment d'educació, de comprensió, d'amor i compassió, bellesa i felicitat -encara que aquesta fos després de la mort- des de la visió del món, el calendari de festes i celebracions, fins les grans obres d'art i el sistema de valors estàtic que motivava, cohesionava i ordenava jeràrquicament la vida social i la corresponent moral.

Tot això mostra la gran eficàcia i adequació a les societats preindustrials, del llenguatge religiós en forma de mites, revelacions, creences i lleis divines. Cal distingir les creences religioses de les laiques per la major rigidesa de les primeres, considerades amb garantia divina.

Saviesa mil·lenària de la humanitat

Això, i la seva dependència del mode de vida estàtic preindustrial pel que foren formulades les seves creences, ha fet que no poguessin motivar, orientar i cohesionar les noves societats tan dinàmiques. Malgrat això, en les seves formulacions també s'hi poden trobar expressions de la profunda saviesa mil·lenària de la humanitat, que hauríem de saber extreure enmig del llenguatge mític i preindustrial de submissió, ja obsolet, per tal d'heretar-les amb discerniment i concretar els valors de forma adequada al nostre temps i saber-ne crear de nous quan calgui.

Creien posseir la veritat

Amb llurs credo, les religions s'es van creure que posseïen la veritat de manera exclusiva. Suposaven que el misteri de la realitat es podia capturar en una formulació, la seva. I quan calgué, la van imposar amb violència a les altres creences. En aquestes societats preindustrials la flexibilitat i la tolerància, fruits de la capacitat d'alliberament, es consideraven contravalors, i no valors, com passa actualment.

Entraren en conflicte amb les tecnociències

Aquest es un conflicte amplíssim que sols puc intentar situar. Les religions es fonamenten en una visió del món qualitativa, dirigida al sentir, a la valoració basada en mites i creences intocables, una cosmovisió i ontologia jeràrquiques pròpies del món agrícola autoritari, amb la pretensió de fixar la realitat.

La Revolució Científica inicià l'enfonsament d'aquest món i, per tant, entrà en conflicte ja des del primer moment amb les religions. Ha costat molt d'adonar-se que les tecnociències creaven un metallenguatge basat en magnituds, oposat metodològicament a mites i creences, que ha de fer abstracció de valoracions per parlar del funcionament dels models de la realitat. Per això no té perquè haver-hi conflicte entre la intel·ligència tecnocientífica del món i la seva intel·ligència valorativa. Ni el misteri de la realitat es podia continuar apuntant mitjançant mites i creences d'una cosmovisió i ontologia convertides en obsoletes per les tecnociències.

En la nova cosmologia, basada en la interacció universal ja mencionada, és la capacitat d'alliberament la que ha de descobrir el misteri de la realitat, la seva llibertat creativa. Com explicaré més endavant, les tres formes d'accedir a la realitat, tres formes de la intel·ligència, tecnocientífica, valorativa i alliberadora, basades en tres formes diferents d'exercir les mateixes CCC, no tenen perquè entrar en conflicte sinó tot al contrari, la seva harmonia és el fonament de la pau, la justícia i la felicitat social.

Espiritualitat de submissió

Fins i tot el cultiu minoritari de l'espiritualitat, de la desegocentració, prenia la forma de submissió total a un poder sobrenatural, en el millor dels casos a través de la investigació dels seus designis.

Ideologies

Amb l'arribada de la Modernitat i de la revolució industrial es cregué que la raó és el fonament de la vida humana. Així van néixer les ideologies de base racional, nous projectes de motivació i de cohesió col·lectiva, els projectes axiològics de la societat industrial dirigits al benestar individual, en la ideologia liberal, i al social, del poble, en la socialista. A la darrera, sobretot, li devem una bona part del nostre benestar social actual i, principalment, a la primera, li devem el gran creixement de l'economia.

Descuidaren la capacitat d'alliberament

Tanmateix, quan aquests nous projectes axiològics es van enfrontar amb els de les religions, amb més o menys intensitat, les ideologies van rebutjar el sentit del misteri de les religions per inexplicable i lligat com estava a la submissió.

Així, abandonaren el cultiu del sentit del misteri, i amb ell, el cultiu conscient, temàtic i sostingut de la capacitat d'alliberament i del seu fonament: la llibertat creativa, un fet operatiu però subtil i inobjectable present en tot allò que sigui humà. Sols fou cultivat implícitament i parcial en la creativitat tecnocientífica.

Si bé defensaren el valor de la llibertat, igualtat i fraternitat, aquests ideals no estaven sòlidament fonamentats en la seva visió majoritària del món basada encara en entitats relacionades jeràrquicament. En una societat industrial però encara jeràrquica, la llibertat no quedava fonamentada en aquest mode de vida principalment productiu situat en un context agrari autoritari i, per tant, no feia falta cultivar la llibertat com ara que hem de viure de la creativitat, doncs aquesta és molt limitada dins una jerarquia sense plena llibertat.

Inflexibilitat de les ideologies

Degut a aquest descuit de la capacitat d'alliberament inseparable del cultiu harmònic de les CCC, les ideologies van tendir a ser poc flexibles i, per tant, poc creatives a l'hora de resoldre els inevitables conflictes. També van creure, d'una manera o altra, que posseïen la veritat en exclusiva, i es van fer inflexibles, jeràrquiques, fins a la imposició i la violència davant dels adversaris. Un cas particular d'aquesta rigidesa ideològica, fou el menys teniment de la informàtica a la Unió Soviètica, en considerar-la una tecnologia pròpia del capitalisme. Així acumularen un important retard en aquesta àrea tan important de les tecnociències. Els primers PC s'introduïren partir del 1981.

En la seva oposició a les religions van heretar d'aquestes més del que elles creien. Sacralitzaren en certa forma els seus partits i líders. Així, van ser incapaces d'anar-se adaptant per dirigir la canviant dinàmica social que resultava de la gran creativitat tecnocientífica.

Fracàs de religions i ideologies

En general, les noves generacions ja no senten com seves les etiquetes d'identitat religioses i ideològiques del passat. Tant les religions com les ideologies amb llenguatges obsolets o poc flexibles, han fracassat com a projectes axiològics per motivar, cohesionar i dirigir el món tecnocientífic, que així ha quedat en mans de la plutocràcia, dels instints de dominació i possessió.

Necessitat de la intel·ligència creativa en la seva triple dimensió, tecnocientífica, valorativa i alliberadora

La dinàmica accelerada del món actual ja no es pot dirigir des de la simple aplicació dels valors establerts, sinó que cal fer-ho des de la intel·ligència creativa valorativa, l'única capaç d'anar concretant, revisant i creant nous valors segons les necessitats sempre canviant. És aquesta intel·ligència creativa en la seva triple dimensió que cal desenrotllar harmònicament.

Conreu especialitzat de les CCC

El conreu de les CCC en les tecnociències

La creativitat tecnocientífica, que sols comença a ser conreada de forma sostinguda i sistemàtica a partir del Renaixement europeu, és l'evidència més gran del poder de les CCC i una manera moderna d'aprendre'n el conreu. Tanmateix, el conreu en les tecnociències és encara molt limitat i especialitzat. Es limita principalment a la curiositat com a forma d'interès, juntament amb el progrés econòmic i una capacitat d'alliberament en forma d'abstracció, totes practicades exclusivament dins de la investigació tecnocientífica.

En les tecnociències, la comunicació sense reserves i la cooperació confiada han estat limitades, i encara ho estan, per l'esperit de competició; l'interès individual preval per damunt del d'equip.

Possible perversió del seu conreu

La humanitat es el lloc on les CCC, la intel·ligència creativa, mostren millor el seu poder per a bé i per a mal. M'interessen especialment les possibilitats perilloses que neixen d'una manca de consciència clara i profunda de la més específica d'aquestes capacitats: la capacitat d'alliberament, que ens posa en contacte immediat amb la realitat lliure, creativa, gratuïta i absoluta.

Sense aquesta consciència clara de la realitat i la de la felicitat intrínseca al cultiu integral i harmònic de les CCC, aquestes capacitats es desvien i es perverteixen i ens fan insaciabls, depredadors en els nostres desitjos de possessió i de poder impositiu, d'un fals ideal de felicitat.

Així ens porten a la violència i a la cobdícia extrema, amb totes les injustícies socials i desastres humans i ecològics, fins al desastre total.

Necessitat de noves institucions per conrear-les

Però avui ens cal el conreu de les CCC, harmònic, majoritari i generalitzat. D'una banda, s'ha de basar en l'educació, des de la primària fins a la universitària, al llarg de tota la vida i mitjançant les institucions apropiades, per a un cultiu aprofundit que pugui ser de referència. Afermar aquest cultiu en el món de l'empresa innovadora seria una altra gran forma de generalitzar el seu cultiu a tota la societat. D'altra banda, les CCC s'han de conrear en el marc dels valors que la intel·ligència valorativa va creant segons les necessitats canviants de les democràcies creatives.

Necessitat d'estratègies i tàctiques

També són necessàries estratègies i tàctiques per implantar el conreu de les CCC. Així és com es va fer, i en certa manera amb una gran eficàcia, per implantar les religions i ideologies en el passat,

principalment a través de l'educació, d'organitzacions, de festes i celebracions, de mítings i promeses d'avenç social, a banda de sistemes d'imposició que ara caldria rebutjar.

Heretar les lliçons de les tradicions de saviesa

Seria un terrible error, i una arrogància, desaprofitar les lliçons de les tradicions de saviesa del passat. Com ja he indicat, minories de savis d'aquestes tradicions ha cultivat durant mil·lennis les CCC, molt especialment la capacitat d'alliberament, avui tan menystinguda. Així ens han deixat ensenyaments, orientacions i procediments sobre com cultivar-les.

Per tant, hem d'heretar els procediments per al cultiu de les CCC proposats per aquestes lliçons de les tradicions de saviesa. Coneixement i amor, inseparables quan són autèntics, són les dues grans vies de cultiu de les CCC proposades per aquestes tradicions.

Lectura laica dels textos de saviesa

Per fer-ho, primer hem d'aprendre a llegir els grans textos de saviesa i a interpretar-los d'acord amb el nostre mode de vida i de comunicació, tan diferent del passat. Ensenyar a llegir-los de manera laica, sense necessitat de creences, de manera més simbòlica i poètica que no pas literal, és una gran tasca que encara té molt poca dedicació i que ha de tenir molt present que el bon desenvolupament de cada CCC exigeix la concurrència del bon desenvolupament de la resta.

Situar les CCC en el marc de les necessitats actuals

Sobretot, les CCC s'han de cultivar en el marc de les noves necessitats de creativitat de la societat actual. Una indicació molt general seria investigar les creacions des de la perspectiva de les CCC: com les han cultivat els seus creadors, quins valors les han potenciat, quins obstacles han vençut i quines desviacions esterilitzants han evitat. Per això insisteixo a presentar aquestes capacitats pròpies de la saviesa com a capacitats creatives innates que ens apoderen per viure en una societat creativa en canvi continu.

Necessitat del conreu majoritari de les CCC

La creativitat tecnocientífica, causa del creixement accelerat i exponencial del món tecnocientífic, ha fet evident la necessitat de la creativitat i, per tant, del conreu de les CCC per a la innovació continua. Tanmateix, sense negar aquesta evidència, i l'enorme importància del cultiu especialitzat de la creativitat, amb això no n'hi ha prou. Cal que tothom pugui desenrotllar aquestes CCC que té des del naixement. Ens cal un cultiu majoritari i generalitzat a totes les activitats.

Una meravellosa herència genètica

Les CCC no són una cosa que calgui aconseguir ni uns ideals irrealitzables per a la majoria, sinó capacitats constitutives de tot ésser humà, de la seva intel·ligència creativa des de la gestació. Com en el cas de la capacitat de parlar, que ens permet aprendre i conrear creativament una o més llengües, totes les CCC són herència genètica perquè són la marca que ha deixat l'evolució de la cultura sobre els nostres gens i en són, alhora, les principals impulsores. Han estat, i són encara, la base de la subsistència i de la supremacia humana.

Intradependència entre naturalesa, cultura i cultiu de les CCC

Alhora, la cultura pot incidir en les CCC, especialment ara amb les tecnociències. Per exemple, a través de la manipulació genètica i de l'impacte sobre la capacitat de comunicació per l'ús massiu de les tecnologies de la informació. Hi ha, doncs, una intradependència dinàmica mútua entre la naturalesa, la cultura i aquestes capacitats.

Són igualment creadores de novetat i resultat del procés creatiu de la cultura i de la seva base biològica. Per entendre-les millor hauríem d'investigar la intradependència entre el funcionament biològic i el cultural, però jo em limitaré al cultural en sentit ampli. El que no té gaire sentit és intentar reduir l'un a l'altre, com s'ha intentat massa vegades.

Cercle d'intradependència entre CCC i benestar

Però acceptar les CCC només en l'àmbit mental i creure-hi sense que arribin al cor, sense experimentar-les, investigar-les, i practicar-les un mateix, és enganyar-se. El seu desenvolupament és a l'abast de tothom, d'individus i de col·lectius, cadascú en el seu àmbit d'acció, cultura, possibilitats i circumstàncies, sempre que hi hagi un nivell de vida digne per a tothom; el qual, alhora, depèn de com es desenvolupin les CCC. És un cercle d'intradependència que per a la creativitat hauria de ser virtuós i no pas viciós, no pas un impediment pendent de resoldre.

El cercle viciós és que la societat d'imposició i d'explotació impedeix que una majoria social cultivi les CCC, i aquest poder és possible perquè la gent no les cultiva. El cercle virtuós és que, si comencem a cultivar-les, el poder d'explotació s'afeblirà i, si s'afebleix, podrem cultivar-les més i millor. Aquest és el cercle de progrés de les democràcies creatives, basades en la creativitat majoritària dels seus individus i col·lectius. Les elits de tot tipus, en el millor dels casos, poden contribuir a facilitar el creixement d'aquest cercle virtuós de les democràcies creatives, l'únic conduent al bé comú. Cal tenir-ho molt clar i no esperar que cap elit ens ho doni fet.

A les societats avançades n'hi ha que ja viuen en aquest cercle. Haurien de contribuir a ampliar-lo fins que abasti la majoria social en tota la humanitat. Si no, en un món inevitablement global, les crisis que ens flagel·len s'aniran agreujant per a tots i ningú no podrà escapar-se d'un possible desastre total.

Esportaneïtat pròpia de la creativitat

Qualsevol acte pot tenir un component creatiu: vestir-se, menjar, tenir cura de la llar i guarnir-la, estar amb la família, amb els amics, a la feina, les aficions, l'oci... Només cal mantenir vives i en alerta les nostres CCC. Si actuen amb una certa intensitat i harmonia, els nostres actes no seran purament

mecànics i repetitius sinó espontàniament creatius, amb un component imprevisible, gratuït i gratificant, propi de la creativitat. Comprovar això de manera conscient és el primer pas cap a un conreu sostingut. Segons com sigui aquest, així serà la qualitat i l'eficiència d'individus i col·lectius en totes les activitats.

Per encarar el canvi accelerat i imprevisible actual no n'hi ha prou amb coneixements i teories

El conreu conscient i perseverant de la creativitat per part de tota la humanitat és la gran possibilitat de la nostra època. És sobretot una necessitat per a la supervivència humana davant de la gran complexitat i dels perills del nostre món.

No hi ha cap teoria ni cap coneixement capaços de fer front a situacions de canvi constant, sovint imprevisible. Només ho pot fer la creativitat en cooperació i per part de tothom. D'aquí ve la importància que té i la confiança que expresso en el futur conreu majoritari de la creativitat, per molt que ara mateix pugui semblar una possibilitat remota.

El repte més gran de tota la història de la humanitat

Per aquesta raó cal cobrar plena consciència de les esmentades capacitats creatives constitutives. Considero que conrear-les de manera integral, harmònica i majoritària és el repte més gran de tota la història de la humanitat; perquè fins ara han estat conreades de manera minoritària, i sovint de manera parcial, en conflicte entre elles i principalment al servei del domini, l'opressió i l'explotació sobre la majoria social per part d'oligarquies i plutocràcies.

El nostre món és una creació de les CCC, massa sovint en estat de conflicte entre elles, un estat primitiu i depredador, en lloc de ser cultivades de forma generalitzada i harmònica. Quina meravella de món crearíem aleshores! Crear comunitats de cultiu sostingut i harmònic d'aquestes capacitats, és posar fonament sòlids a les democràcies creatives.

Fonament de la democràcia i camí de saviesa

Actualment les CCC són els veritables poders propis de qualsevol individu i col·lectiu, el fonament de la democràcia.

Conrear-les és la millor manera de tenir els peus a terra, en aquest sòl humà actual tan dinàmic, tant el de la vida humana quotidiana com el de la vida a tota la Terra, per poder-hi fer camí amb agilitat i fermesa sabent qui som i on anem.

Per tant, en una societat amb noves, poderosíssimes i refinades possibilitats de domini i de violència, el conreu majoritari de l'alliberament urgeix de manera molt especial. I, cosa més important encara, aquest conreu és el que caracteritza la saviesa, entesa com a capacitat de discernir la veritable felicitat enmig de tanta informació i propaganda sobre com aconseguir-la.

Entendre la història i projectar el futur

Davant l'actual allau d'informació i la complexitat del món, proposo entendre l'aventura històrica des de la perspectiva de les CCC, investigar-ne el desenvolupament i l'ús inconscient, desigual, sovint desequilibrat i conflictiu, en el passat i en el present, per dirigir-les en el futur a la creació de la felicitat social. Els models de la realitat que anem creant, el nostre món, depèn de com exercim aquestes CCC., per bé i per mal.

Proposo investigar des d'aquesta perspectiva les immenses possibilitats humanes, positives i negatives, per realitzar-ne unes i desactivar-ne unes altres. La història, personal i de la humanitat, es podria

entendre millor des d'aquesta perspectiva de les CCC i el futur serà allò que creem amb el seu conreu, per bé o per mal.

Necessàries per aprendre

Les CCC són, en primer lloc, agents del vertader aprenentatge, però no s'aturen aquí, sinó que van fins a la creació. Primer, la recreació d'allò que l'aprenent ja coneix; després, la creació de la novetat.

És possible que els millors estímuls per aprendre siguin els mateixos que per crear. Aprendre a conèixer es distingeix d'aprendre a usar informació perquè, en el primer cas, hi ha l'exercici de totes les CCC i, en el segon, no. El segon l'aniran fent cada cop millor les màquines, el primer es cosa nostra i es distingeix perquè impulsa a ser creatiu.

La relació amb la salut cerebral

No hi ha res en el sentir i a la ment que no tingui una base de funcionament cerebral. Alhora, com que el cervell és plàstic, es conforma en funció de com cultivem les CCC. Sobre això, només voldria recordar que els neuròlegs han deixat clara la íntima relació entre la salut cerebral i el desenvolupament equilibrat de la intel·ligència creativa, constituïda per les CCC.

Aquest desenvolupament té un gran potencial, i és en els primers anys que el cervell és més plàstic i manté més possibilitats obertes. D'aquí ve la importància de les CCC a l'educació, ja des de la gestació. Una pianista, mare d'un bon compositor, m'explicava que durant l'embaràs s'havia dedicat molt a tocar el piano.

Necessitat d'un conreu radical com a referent de qualitat

Insisteixo que, perquè aquest conreu majoritari no degeneri, es necessita un referent de qualitat, el que dona el conreu sistemàtic i radical de les CCC; molt probablement, només per part de minories lliurades a aquest sentit de llibertat creativa dins dels col·lectius.

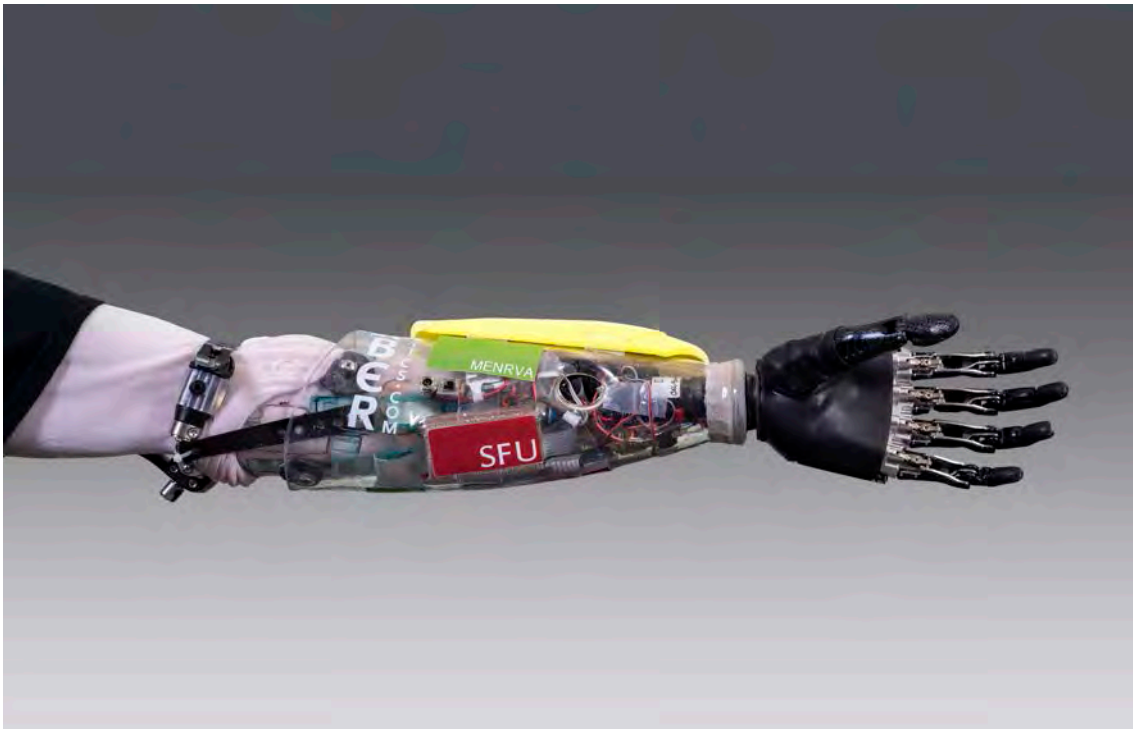
Aquest conreu radical, especialment de l'alliberament, que en el passat s'anomenà espiritualitat, porta les CCC a desenvolupar-se cada cop amb més extensió, profunditat i intradependència. Molt especialment en intradependència amb la capacitat d'alliberament o de desegocentració, la qual possibilita reconèixer la no-dualitat, la realitat sense separacions de cap mena i, per tant, font de felicitat. En tot cas, seria un terrible error, i una arrogància, desaprofitar les lliçons del passat sobre això. Com deia, les CCC han estat cultivades durant mil·lennis per minories de savis que ens han deixat profundes lliçons sobre com cultivar-les.

Projectar transhumans sense conèixer els humans

D'altra banda, ja s'ha començat a dissenyar la creació dels anomenats transhumans, que serien millores de l'individu, tant en el camp de la salut com en millors o inclús noves capacitats, per als qui s'ho puguin pagar. És l'impacte que el creixement exponencial de les tecnociències tenen damunt la constitució humana.

És un programa que veu en el creixement tecnocientífic l'impulsor principal del creixement humà. Sense negar-ne la importància i els enormes beneficis potencials, aquest programa transhumà deixa en segon terme les CCC constitutives de la condició humana, especialment les capacitats valoratives i de saviesa col·lectiva.

Si no es corregeix aquest desequilibri, el resultat no pot ser altre que un enfortiment de l'individualisme i de l'actual societat d'imposició i d'explotació.

Dissenyar nous individus ignorant la simbiosi constitutiva de tot l'humà

Aquest disseny de transhumans, però, s'està fent sense consciència clara del que vol dir ser humà. D'alguna manera, se suposa que la condició humana és una naturalesa determinada dels individus. No es té en compte que és un procés de creació permanent o autopoiesi, l'antropoiesi basada en les CCC, les quals, per al seu desenvolupament ple i equilibrat, exigeixen la simbiosi i la comunicació; no té sentit atribuir-les a individus al marge del conreu col·lectiu.

En definitiva, aquests dissenys transhumans es produeixen dins d'una humanitat que encara no té una consciència clara d'ella mateixa, de les seves possibilitats i dels seus perills, sense que una majoria social conreï les CCC i una minoria exemplar ho faci radicalment.

Els humans com a processadors d'informació

A aquests dissenys també els manca una investigació profunda de les lliçons de les tradicions mil·lenàries de saviesa sobre la felicitat humana col·lectiva.

En lloc d'això, es basen fonamentalment en una concepció de l'ésser humà com a processador d'informació, en els avenços de les tecnociències, de la genètica, de la biotecnologia i de ciències cognitives com ara la intel·ligència artificial. En aquests dissenys transhumans som un mecanisme biològic informàtic que cal millorar.

Oligarquies de ciborgs

Es dissenyen extensions tecnocientífiques del cos i de la ment humans, en hibridació amb potents màquines processadores d'informació. Tanmateix, si no s'acompanya aquests dissenys amb un conreu col·lectiu i integral de les CCC, no hi ha garantia que serveixin al bé comú, sinó possiblement tot al contrari, a un domini i una explotació més gran de les noves oligarquies de cíborgs.

Ser transhumà pagant o humà gratuïtament

Al contrari de les millores transhumanes dels individus per part de les tecnociències per als qui s'ho puguin pagar, les CCC no són un privilegi de ningú, sinó patrimoni de la humanitat, són gratuïtes. Conrear-les és a l'abast de tothom i és la base de l'eficàcia i del gaudi en tota activitat, feina, professió, afició i esbarjo.

Aliats i adversaris de les democràcies creatives

On no hi ha llibertat no hi pot haver justícia

Pere Casaldàliga

Com en tota activitat important, en cultivar les CCC cal cercar aliats i superar adversaris i obstacles. Això forma part del mateix exercici de les CCC, especialment de l'interès, de la intel·ligència valorativa, que quan està ben desenvolupada capta y sent els aliats, adversaris i obstacles a les finalitats que ella mateixa crea.

No cal repetir que el propi conreu de les CCC, particularment la comunicació i la cooperació intensa entre els seus practicants, és primordial per no defallir enfront dels poderosos adversaris.

És clar que l'actual societat d'imposició i explotació, que limita la vera llibertat, és l'adversari per antonomàsia de les democràcies creatives. Tanmateix, l'exemple de l'eficàcia d'aquestes en el món actual serà l'atractiu principal per créixer i trobar aliats.

Aquí solament em referiré a uns quants d'ells. Tanmateix, és extremadament important investigar-los en cada una de les CCC i en la seva intradependència; també en cada cultura, societat, col·lectiu, individu i condició de vida. La consciència clara dels seus adversaris i obstacles és necessària per sentir el valor del conreu de les CCC.

Aliats

La llibertat creativa de la realitat, quan és plenament conscient en nosaltres, és el nostre més gran aliats. És l'amiga íntima que ens anima fins sentir que actuant des d'ella no hi ha res impossible. També ens fa perdre la por a la incertesa i als canvis continus de la societat actual per poder-los conduir al bé comú.

La necessitat d'encarar bé la globalitat, la complexitat i la incertesa

Tot i que el conreu de les CCC és molt desigual i inconscient al llarg de la història, amb uns resultats bons o dolents en funció del seu desenvolupament, actualment és ineludible conrear-les de manera majoritària, integral i harmònica.

A favor nostre tenim el fet que la complexitat dels problemes i dels reptes actuals ens ho demana. No es pot fer res sense el consens i la participació social creativa, mitjançant una gran comunicació implicada i una gran simbiosi subsidiària, sense les quals no es pot afrontar la globalitat, la complexitat i les incerteses del nostre món.

L'individualisme, la cobdícia, la competitivitat, l'explotació i l'auto explotació són obstacles insalvables sense el conreu de la intel·ligència creativa de les CCC, especialment de la capacitat d'alliberament. Paga la pena insistir-hi. Sense la contribució creativa de la majoria social, els problemes i els grans perills actuals no tenen solució.

Per tant, el principal aliat en el conreu de les CCC cap a les societats creatives és el fet mateix de la seva necessitat en un món global tan complex i incert.

Eficàcia exemplar dels seus cultivadors

El conreu de les CCC és la base de la nova cultura si no ens autodestruïm abans. Els individus i els col·lectius que les sàpiguen conrear, especialment les empreses, mostraran una eficàcia que serà exemplar. Aquestes són un gran impulsor i el necessari aliat de les cultures creatives. Per exemple el grup Corporate Rebels estan elaborant una llista, Bucket List , d'emprenedors, acadèmics, organitzacions i empreses amb èxit que d'alguna manera cultiven seriosament les CCC.

La rebel·lió contra la societat d'imposició i explotació

Principalment entre els joves creix un moviment de rebel·lió contra la societat d'imposició i explotació. I ho fan en la línia d'un cultiu de les CCC, més o menys explícit, però ben actiu i clar en el principi que defensen i el seu comportament social. Son els grans aliats de les democràcies creatives. Sobre tot d'ells dependrà el seu avenç.

Donar un fonament intel·lectual i sensitiu sòlid a aquest moviment de rebel·lió és un objectiu crucial d'aquestes pàgines. Sobre tot, fer sentir que és la mateixa llibertat creativa de la realitat -un fet incontrovertible- la que l'impulsa. Juntament a algunes ONG, al mencionat Corporate Rebels i segur molts altres grups com Anonymus , i molt especialment Open Source, com a paradigma dels creadors que comparteixen gratuïtament amb tothom les seves creacions, una mostra de que no tot ha de passar pel diner; aquets son exemples de rebel·lió ben notoris, amb necessitat d'una fonamentació sòlida.

Una necessitat auto gratificant

El fet que conrear-les sigui gratificant per si mateix també és un altre gran aliat. Ho és en l'educació mateixa de les capacitats des de la infantesa i ho és durant tota la vida. Els incentius externs, com ara la desigualtat injusta i escandalosa entre salaris es reduirà i, en la mesura que sigui possible, serà substituïda per una oferta de llocs de feina creatius i gratificants en si mateixos.

Adversaris

El poder d'imposició i d'explotació que encara domina instal·lat a les mateixes entranyes de la societat actual, per disfressat que se'ns presenti de progrés, és el principal adversari del conreu generalitzat de les CCC i, per tant, de les democràcies creatives del futur. A les societats d'imposició i explotació sols els interessa un cultiu restringit i especialitzat de la creativitat al servei de la plutocràcia.

Aquest poder de imposició i explotació ja no dona la cara, sinó que combat contra la veritable democràcia creativa disfressat de valors, llei, ordre i prosperitat a l'empara del estats autàrquics. Però sota la disfressa hi ha el domini, la cobdícia i l'explotació pròpies de la plutocràcia.

Aquest poder genera les males maneres, l'agressivitat, el culte al diner, la grolleria, el menyspreu per la diferència i pels dèbils, la manca d'interès per la mateixa vida i en definitiva la lletjor en el mon.

I ho fa amb tot allò que desactiva la creativitat generalitzada, especialment, tot el que fa perdre l'interès de la gent per la realitat i la seva llibertat creativa, substituint-lo per consumisme i distracció, tot el que els converteix en massa alienada i manipulable, fàcil de sotmetre als seus interessos.

L'enorme desigualtat en la riquesa dins les societats, és la seva veritable causa de fractura social, i no pas la pluralitat i l'emancipació política dels pobles, regions i nacions, respecta els estats autàrquics. La concentració de poder d'aquests, tan útil a la plutocràcia, es un dels grans adversaris del pluralisme, de la diversitat cultural pròpies de les democràcies creatives.

Així, arriben a fer-nos creure que aquesta és la naturalesa humana, inclús que la cobdícia mou l'economia, que és bona malgrat la immensa evidència contrària acumulada. El problema no el poden resoldre elits poderoses, ni que volguessin, que no és el cas. Sols l'adhesió majoritària a les democràcies creatives, amb el que suposen i comporten, pot acabar amb tanta desigualtat i perills mortals.

Poca consciència de les noves necessitats actuals

Les adversitats i les dificultats per al conreu majoritari de les CCC no són poques. Un clar adversari és la poca consciència que tenim de les noves necessitats de la societat. Encara hi ha unes majories socials que no són conscients d'aquesta necessitat de conrear la intel·ligència creativa.

Suposen encara, de manera inconscient i errònia, que amb uns coneixements fixos adquirits, i amb la realització d'una feina prèviament establerta i coneguda, n'hi ha prou per viure en una societat tan canviant com l'actual.

I si bé cada cop més la gent veu que això no funciona, esperen il·lusòriament que els hi resolgui les elits i els partits polítics actuals, més interessats en el poder acumulat a l'estat que en servir la gent. Uns estats autàrquics que són contraris a la veritable democràcia, a la distribució del poder pròpia de la simbiosi subsidiària.

Així, aquests estats acusen els anhels d'autogovern, propis de la subsidiarietat, de posar en perill la pau, qualificant-los de nacionalisme, secessionisme o separatisme, termes propis de la política del segle XIX tot i que l'autarquia dels estats és una greu irresponsabilitat en el món global del segle XXI, i la indústria de la guerra en la que estan fortament implicats, si no és que en són promotors, és la gran enemiga de la pau.

Especialment negatius són els polítics i altres líders populistes que exploten tan el malestar pel dèficit de democràcia de les societats d'imposició i explotació, com la por de la gent a les inevitables transformacions socials, creant falsos enemics i un clima d'enfrontament, un gran obstacle al projecte de les democràcies creatives.

Críteris productius aplicats a la creativitat

Les minories que conreen la creativitat conscientment ho fan de manera especialitzada, com els investigadors tecnocientífics i els artistes, però fins i tot ells, com ja he dit abans, conreen aquesta intel·ligència creativa només de manera parcial i en el marc inadequat de la societat d'imposició i explotació. A més, estan sotmesos a criteris i a pressions de rendiment propis de la productivitat i contraris a la creativitat. La creativitat no es pot planificar com la producció; el seu temps no és el temps productiu, esclavitzador i opressiu, sinó un temps alliberador sense dates.

La pròpia política científica encara pateix aquest handicap. El conreu especialitzat i parcial de les CCC no els apodera prou per no esdevenir preses de la plutocràcia. La competició i la rivalitat, també adversaris, solen substituir la comunicació i la cooperació confiades, sense reserves. Tot això és propi d'una organització productiva i jeràrquica de la societat, el gran adversari de les democràcies creatives. Per exemple, els projectes d'investigació finançats per la Unió Europea, en la seva organització i control, s'assemblen més a projectes productius que no pas creatius.

Adversaris interns

Tampoc no són menors els adversaris interns de cada persona i de cada grup a l'hora de conrear les CCC. En general, entre els primers adversaris tenim la creença de la ideologia liberal en l'individualisme: l'autarquia de l'individu i el seu egoisme com motor de la societat, considerada aquesta com pacte d'individus. Mentre domini en la societat aquesta creença en l'individualisme i l'egoisme, el capitalisme dominant i explotador no tindrà alternativa, cap proposta política per combatre'l prosperarà.

També, l'acceptació inconscient del llenguatge propi del poder d'imposició, la inèrcia mental i els hàbits a què està lligada, la por a equivocar-se i assumir riscos, a no ser ben vist en cas de fracàs són tots ells obstacle a la creativitat, al cultiu de les CCC. Un altre és la falta d'atenció sostinguda.

Una causa molt actual i generalitzada és la hiperestimulació a què estem sotmesos tant els nens com els adults per les tecnologies de la informació (televisió, mòbils, tauletes...). Acomodar-se i perdre l'interès són una mateixa cosa. Tant la distracció freqüent com l'obsessió són adversaris del veritable interès. Fins i tot, arriben a crear una addicció malaltissa semblant a la de les drogues amb terribles efectes sobre la salut, especialment la mental.

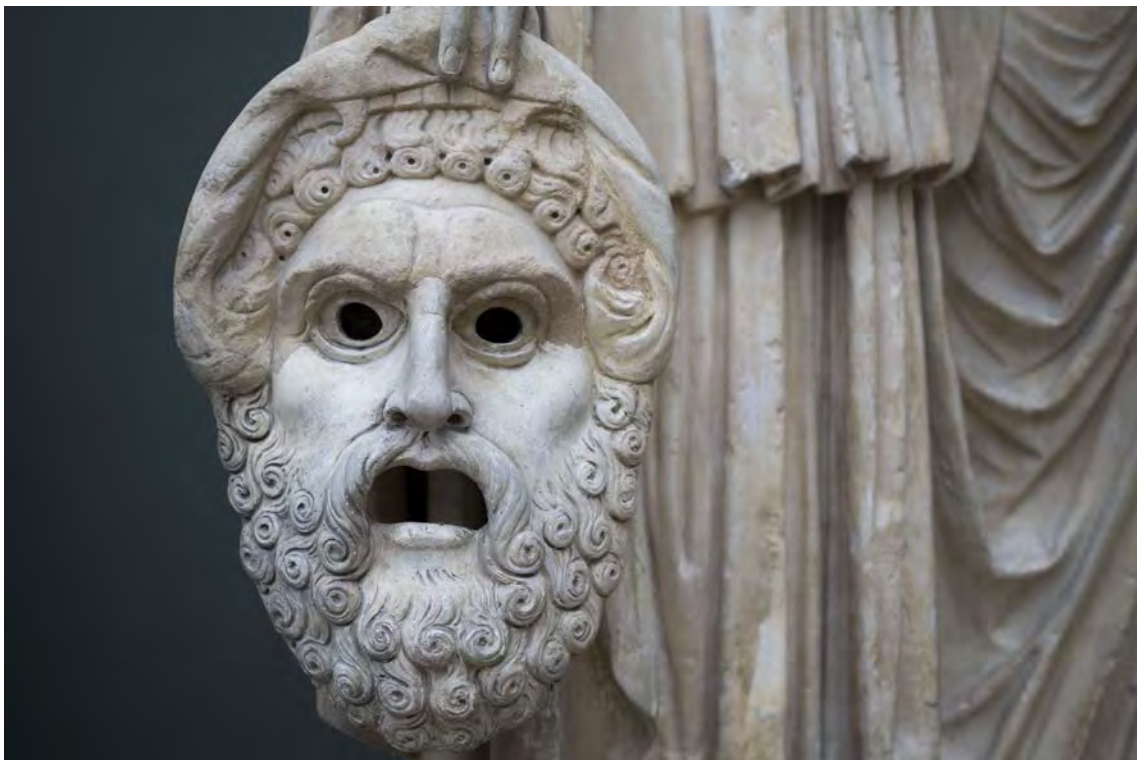
Sovint els mitjans de comunicació ofeguen el conreu de la conversa, la qual activaria l'interès i el criteri propi i facilitaria la cooperació davant d'un cert aïllament de simple consumidor. L'individualisme, cadascú a la seva, és perdre davant el poder d'imposició, quedar sotmès i explotat.

El consumisme

El consumisme és un dels actuals instruments de dominació en les societats d'imposició i d'explotació al servei de la plutocràcia. És una falsa promesa d'una felicitat fàcil i immediata que ens aliena i esclavitzava i desvia de la felicitat pròpia de la llibertat creativa. Individus i col·lectius, incloent-hi els estats autàrquics, s'endeuten i cauen presa de la plutocràcia. El deute a nivell mundial és escandalós.

Actuar como simples espectadores superficiales

Entre els adversaris que acompanyen la manca d'atenció sostinguda hi ha la poca reflexió i el poc autoconeixement, l'actitud evasiva davant els problemes, la inclinació a les comoditats, la superficialitat, els hàbits de consum i de diversió incontrolats, la desmotivació, el conformisme, l'interès a curt termini, l'egoisme, la irresponsabilitat i molts més. Tots ells, però, són alimentats pel mode de vida de les societats d'imposició i d'explotació.

Oligarquies aliades a la plutocràcia

Tots aquests adversaris donen com a resultat una disminució de l'energia necessària per conrear les CCC. Hauríem de tenir clar que conrear-les és el veritable apoderament de la societat, la base de la democràcia. Per tant, les oligarquies dominants no només no ho afavoriran, sinó que ho combatran per tots els mitjans d'alienació que tinguin a l'abast, per por de no perdre els seus escandalosos privilegis.

La fortalesa del poder de les CCC, la veritable democràcia, i la del poder d'imposició disfressat de democràcia, són inversament proporcionals.

La temptació de pactar amb el principal adversari

La temptació és pactar amb el gran poder d'imposició i d'explotació, és a dir, pactar per assuaujar la societat d'explotació actual, sense veure que d'aquesta manera guanya més recorregut. S'ha de tenir clar que un pacte com aquest seria un pacte amb una forma refinada de totalitarisme disfressat de democràcia que ens engoliria i ens sotmetria en benefici d'uns quants.

Els ciutadans poden caure en la indiferència en un temps en què tot sembla possible i va bé, però quan les coses van mal dades i acudeixen a un estat basat en el domini i aliat de l'explotació, aleshores experimenten que és bastant aliè a les seves dificultats i s'indignen estèrilment.

Els estats autàrquics en mans de la plutocràcia

Cal tenir clar que aquesta societat de domini i d'explotació, organitzada en estats autàrquics, és el gran adversari de les noves democràcies creatives que s'albiren i que hem de crear entre tots. Ens hem d'enfrontar decididament a la societat d'imposició i explotació. No s'hi pot pactar perquè seria avortar el naixement de la nova societat.

L'eina més poderosa que tenim a les mans és educar les noves generacions en el conreu de les CCC, sigui a la família des del naixement, a l'escola i a l'educació permanent, al costat de l'enfortiment i el creixement del teixit social compromès amb les democràcies creatives.

Podem fer més del que ens voldrien fer creure els qui controlen la societat d'explotació. Exercir responsablement la nostra llibertat creativa en tots els actes, els quotidians, de consum, treball, descans, diversió, cultiu de l'amistat, i participació social i política... és avançar vers el destí del nostre temps, la creació de les democràcies creatives.

La por és sols un advertiment, no pot incentivar la creativitat

Insisteixo que el conreu majoritari de les CCC no és un projecte irrealitzable. Si hi dediquem els esforços i els recursos adequats, especialment en educació, és possible. Ens cal, no només per ser eficaços i feliços, sinó per sobreviure. És qüestió de vida o mort. La por, però, només pot servir com a advertència, no pot ser el motor de la necessària creativitat. El motor és la seva eficàcia en l'actualitat i el fet comprovable de la felicitat que comporta la creativitat.

El principi de subsidiarietat

Simbiosi subsidiària

A la mà creativa el dit de l'anell, el símbol de la simbiosi, no està sol, l'acompanyen els altres dits. És a dir, la simbiosi o cohesió i cooperació de la vida en comú, suposa i alhora comporta: interès per la realitat, comunicació implicada, investigació generalitzada i alliberament de l'egoisme. Aquesta capacitat de simbiosi de les altres CCC sols pot prosperar en una organització del poder segons l'anomenat principi de subsidiarietat. És important no separar la idea de simbiosi de la de subsidiarietat i viceversa, per tal d'evitar una interpretació individualista de la subsidiarietat.

El poder ha de ser creatiu i reparador

El poder genuí és el de la intel·ligència creativa constitutiva de la condició humana. I la creativitat, perquè és gratuïta, incontrolable, no es pot posseir, no és un poder d'imposició concentrat en poques mans, sinó un poder reparador distribuït en tota la humanitat, començant per l'individu, la família, els diversos col·lectius, fins arribar a les organitzacions mundials com l'ONU. Aquest és el fonament de la veritable democràcia, la democràcia creativa.

Contràriament al passat autoritari, el poder ja no s'ha d'entendre com un sistema de domini per mitjà de la imposició, del control i de la repressió física i mental, ni ha d'estar concentrat en una elit econòmica i política. La mateixa idea de sobirania i, sobretot el fet que aquesta l'acaparin els estats, és una rèmor del passat que les democràcies creatives han de superar en benefici de tota la humanitat. El poder ha de ser reparador i no repressor, al servei de la creativitat, i distribuït a través de tot el teixit social. És així com entenc el principi de subsidiarietat. Cada individu i cada col·lectiu han de tenir el grau d'autonomia i de poder que puguin assumir responsablement davant dels altres, des de la família, les associacions i les institucions de tota mena, –municipis, regions o nacions fins a les organitzacions mundials.

Solament amb aquesta autonomia subsidiària tots els col·lectius poden desenrotllar la creativitat que els és pròpia, doncs aquesta es basa en les CCC i molt especialment en una gran llibertat i una simbiosi subsidiària. Com he anat dient la creativitat a les noves societats ha de ser cosa de tothom, una creativitat generalitzada, de cadascú segons les seves possibilitats i situació, i no solament una creativitat d'especialistes i d'algunes elits privilegiades.

La subsidiarietat és la forma d'organitzar el poder pròpia de les democràcies creatives

La subsidiarietat és la forma d'organitzar el poder pròpia de les democràcies creatives. El contrari és l'organització jeràrquica per imposició i coerció, pròpia de les societats d'explotació, que són un impediment insalvable per al conreu majoritari de la intel·ligència creativa, perquè sense llibertat plena no hi ha creativitat ni, per tant, democràcies creatives. La intel·ligència creativa només es pot desenvolupar bé dins d'una veritable democràcia: un poder creatiu i reparador distribuït segons el principi de subsidiarietat. I a la vegada, és la intel·ligència creativa la que permet concretar l'aplicació d'aquest principi en cada temps, situació, col·lectiu, societat i cultura.

La política al servei de la simbiosi subsidiària

La política, la organització del poder, hauria de basar-se en la consciència de les necessitats de cada cultura i societat en cada moment històric, en lloc d'estar principalment al servei dels privilegis d'oligarquies i plutocràcies instal·lades en el poder de l'estat autàrquic. El poder d'imposició del estat, enorme i perillós, recolzat en la indústria de la guerra, fàcil de controlar per la seva concentració jeràrquica, és en mans d'oligarquies i de la plutocràcia, i al servei de la societat d'explotació, l'adversari principal del creixement de les democràcies creatives. Contràriament, aquestes exigeixen una política al servei de la simbiosi subsidiària, necessària al mode de vida basat en la creativitat.

Un gran repte de les democràcies creatives

En l'actualitat, per sobreviure necessitem cultures creatives i aquestes exigeixen una democràcia organitzada segons el principi de subsidiarietat, una distribució del poder en tot el teixit social. Hem d'avançar sens espera des de la deficient democràcia dels estats actuals cap a la pròpia del principi de subsidiarietat. La centralitat i la jerarquia de molts estats com l'espanyol fan d'aquests adversaris de les democràcies creatives, és a dir, son estructures de poder que hem de deixar enrere.

El poder hauria de quedar doncs distribuït començant per l'individu i entre els diferents col·lectius i institucions en intradependència. Organitzar i concretar aquesta intradependència en formes diverses segons les cultures, societats i col·lectius, és un dels grans reptes de les democràcies creatives. I un primer pas seria descentralitzar l'enorme poder dels qui controlen les xarxes socials digitals, per tal que no estigui com ara en unes poques mans com Facebook, Google; per això necessitem un blockchain descentralitzat.

Necessitat d'emancipació política

Aquesta simbiosi subsidiària, necessària per a la creativitat dels diferents col·lectius en cada societat, exigeix que ells s'emancipin políticament del poder centralitzador i homogeneïtzador dels estats autàrquics. En la distribució subsidiària del poder, els recursos i les competències les ha d'exercir el nivell d'organització més baix possible que la pugui exercir responsablement.

El que s'ha de justificar no és això, sinó que una competència passi a un nivell superior, demostrant que no la pot exercir be un d'inferior. I si un col·lectiu o societat reclama al nivell de poder superior una competència política que no té, mostrant que la pot exercir més eficaçment, te tot el dret a atorgar-se-la i exercir-la. Per això, cal tenir sempre present que cap dels nivells de poder és autàrquic, sinó tot el contrari, tots ells son intradependents amb una dinàmica en l'exercici de competències segons les necessitat i exigències d'una màxima creativitat a cada nivell.

També cal tenir present que les grans societats força uniformes i els mateixos grans estats han estat creats pel poder d'imposició i aquest és necessari per mantenir-los. Però en el nou mode de vida basat en la creativitat, ja no es pot exercir el domini, la imposició, enemiga de la creativitat, per a motivar i cohesionar las societats; ni té sentit cercar la uniformització que facilita la concentració del poder, doncs la creativitat tendeix i necessita a la diversitat. Sols la simbiosis subsidiària dona resposta satisfactòria al mode de vida creatiu, i cal investigar i experimentar sobre com implementar-la de forma dinàmica i diversa segons siguin els col·lectius, les societats i les cultures.

L'adversari real de la democràcia creativa i pròspera és la societat d'imposició i explotació, que es disfressa de patriotisme i populisme, i s'encarna en els actuals estats autàrquics, en mans d'oligarquies i al servei de la plutocràcia. I viceversa, el poder centralitzador, impositiu i explotador, veu un adversari en la distribució del poder i en la simbiosi subsidiària; i qualifica fractura social i de secessió

l'emancipació política dels pobles, per combatre-la amb tots els mitjans, especialment manipulant el sentiment patriòtic de la gent.

Però, de fet, aquesta emancipació és la base de la cohesió i de la democràcia en les societats lliures, plurals, creatives i pròsperes, el nostre destí si la humanitat no vol acabar malament. La política tal com l'hem conegut fins ara no té futur en les democràcies creatives. La distribució dels poders de l'estat entre els diferents col·lectius en intradependència, des del profundament local fins a les organitzacions mundials, és una necessitat del mode de vida creatiu. No podem esperar que els estats ho facin, ni que ho promoguin, sinó tot el contrari; aquesta responsabilitat l'ha d'assumir tot el teixit social.

Cada cop és més evident que la manca de fonaments democràtics porta al fracàs dels estats actuals davant els reptes del futur. Les societats, com per exemple la catalana, que han sofert l'autoritarisme repressiu de l'estat espanyol durant segles, tenen una motivació molt forta per fer la transició vers les democràcies creatives. En aquesta transició s'ha de preservar tota la saviesa cultural del passat, per tal de d'anar creant la nova identitat com a democràcia creativa plural.

Catalunya és actualment un camp de batalla en la lluita cap a les democràcies creatives: d'una banda hi ha l'estat espanyol ancorat en un passat autoritari i, de l'altre, un moviment popular català d'emancipació política necessària a la prosperitat del país, i de lluita per la cultura cívica, els drets humans i llibertats dels pobles.

Si bé cal una clara majoria per aconseguir una emancipació política de Catalunya, la força principal està en la qualitat i l'adequació del projecte d'emancipació a les necessitats del nostre temps. I és això que el fa viable i no pas les estadístiques tan volàtils sobre majories socials.

Anar creant una república catalana organitzada com a democràcia creativa, és el camí a seguir si volem una societat realment pròspera, amb una política plenament al servei del benestar social, una república social solidària amb tots els pobles. La defensa de la república catalana que aquí presento està feta des d'un posicionament obert a la crítica, i no pretén ser exclusiu sinó entrar en diàleg amb altres posicionaments per tal d'enfortir el sentit d'intradependència entre tots ells.

El cas català

La violència és la por als ideals dels altres

Gandhi

La defensa de les democràcies creatives passa per la denúncia clara i contundent dels seus adversaris i obstacles. Entre ells son particularment importants els estats centralitzats, sovint autoritaris, que ja mostren la seva incapacitat, amb símptomes de degeneració, fins i tot de perversitat, en la que tots som cor responsables. Aquesta és la intenció d'aquest apartat que posa de relleu l'actual crisi institucional de l'estat espanyol, deguda al procés de re centralització iniciat per aquest . L'arrel del conflicte, amb més de trescents anys d'existència, és el dret, ara més que mai irrenunciable, a l'emancipació política de Catalunya. Un cas especialment clar de la necessitat urgent de caminar cap a les democràcies creatives. Un projecte que no és identitari ni nacionalista, sinó d'emancipació política, que intenta de posar a l'abast de tothom els atributs de civilitat necessaris en el nou mode de vida creatiu .

Aquesta crisi no sols es manifesta en el conflicte català, en al que aquí em limitaré, sinó abraça també, malgrat les aparences de democràcia, la gairebé nul·la voluntat ciutadana de prendre la marxa de la societat en les nostres mans, la feblesa de la cultura cívica espanyola, la política desprestigiada en general, el poder judicial polititzat t... tot plegat mostra que no s'ha superat encara t allò que permeté triomfar i mantenir-se durant quaranta anys la dictadura franquista. Aquesta no és encara quelcom totalment del passat. El moviment català més que nacionalista és sobretot democràtic, una defensa de les democràcies creatives. És la ciutadania que vol decidir el destí, que vol exercir drets democràtics. És sobretot un moviment republicà pacífic dins un estat monàrquic. Sense oblidar que la dictadura també s'imposà a Catalunya, que ha participat abastament en la corrupció de la política pròpia de les dictadures.

La repressió de l'estat espanyol, un estat de dret precari que mostra una baixa qualitat democràtica, davant l'intent d'emancipació política de Catalunya, és un cas recent i vergonyós d'aquesta por dels estats autàrquics enfront la distribució subsidiària del poder necessària perquè floreixin les democràcies creatives.

L'estat per sobre del dret

Un estat governat durant molts anys per un partit polític corrupte, a la cua d'Europa en educació, 20% d'abandonament escolar, enorme precarietat laboral i desigualtat en la distribució de la riquesa, tolerància al frau fiscal, una divisió de poders formal però no real, la més deficient d'Europa. Un estat on la democràcia, la separació de poders, la llibertat, la justícia, el pluralisme polític, la igualtat, els inalienables drets fonamentals no són la base de l'estat de dret espanyol, sinó que ho és la mal anomenada unitat d'Espanya. Una idea i sobretot un sentiment darrera del qual hi ha l'acceptació per part d'una majoria, sovint inconscientment, del poder centralitzat i jeràrquic , adversari implacable d'una real distribució del poder, actualment necessària al desenrotllament de les democràcies creatives, per exemple, a un estat confederat plurinacional. Una unitat que ha estat sempre imposada, sovint amb violència, en nom de la qual es pot fer tot, fins arribar a destruir l'estat de dret, absolutitzant, manipulant i impeding la renovació de la constitució ó – democràticament feble ja en el seu naixement - fins convertir-la en una dictadura fraudulenta de la llei. L'any judicial espanyol va ser inaugurat davant el cap d'estat amb aquesta frase: "L'estat de dret es basa en la unitat de la pàtria." Per després defensar explícitament que la unitat d'Espanya és més important que l'Estat de dret.No cal ser jurista per veure l'aberració d'aquesta afirmació.

La distribució del poder, l'emancipació política de les comunitats que ho sentin necessari, no fractura la societat, sinó enforteix la intradependència entre iguals; la veritable fractura social la provoca l'enorme desigualtat en la distribució de la riquesa, afavorida per la centralització del poder. A més, les democràcies basades en la creativitat i la distribució del poder, son les millor preparades per resoldre

pacíficament els inevitables conflictes socials interns i externs. Això porta a no amagar res, a o considerar ningú un enemic, a dialogar i buscar negociar amb tothom, especialment amb els adversaris,

La premsa majoritària espanyola s'ha entregat a aquesta defensa de l'anomenada unitat d'Espanya -que és més aviat la unitat d'interessos de l'oligarquia que domina l'estat- mostrant un tot s'hi val, inclòs el cinisme o fake news, fins a nivells alarmants, incompatible amb una premsa democràtica. I molt especialment s'hi ha entregat el poder judicial, amb una cúpula polititzada. No actuen com una administració de justícia d'un estat democràtic, sinó al servei d'una operació de persecució política

Feblesa de la cultura cívica a l'estat espanyol

A més, el conflicte polític entre Catalunya i l'estat espanyol, ha mostrat un comportament colonialista de l'estat: venjatiu, cruel, un pensament absolutista, legalista, que demostra inflexibilitat, una rigidesa expressió d'una inseguretat, una gran incapacitat de fer política, manca d'imaginació, de valentia, d'arriscar-se. To això, si bé és una reacció violenta d'autodefensa d'un estat que se sent amenaçat i no és atribuïble a la seva gent en general, sí que mostra la feble cultura cívica espanyola, i està posant de relleu la necessitat d'una transformació de la societat espanyola per afrontar els reptes de les democràcies creatives del futur. És a dir, la necessitat d'una nova identitat col·lectiva basada en un projecte comú de democràcia creativa, per tal de deixar completament enrere les restes del passat autoritari, inquisitorial, conqueridor, colonitzador, i imperial d'Espanya.

Aquesta crisi institucional de l'estat espanyol mostra la necessitat urgent d'una transformació d'Espanya cap a les democràcies creatives basada en la distribució subsidiària del poder.

Els intents republicans de transformar España foren combatuts i aniquilats. L'etapa democràtica no ha sabut anar a fons en el coneixement mutu, el respecte, estima i educació per a la diversitat cultural com valor fonamental de les democràcies creatives. Com canviarien les coses si a l'estat espanyol s'hagués caminat i es caminés vers la implementació del principi de subsidiarietat, tant necessari en un estat amb

pobles tant diversos! Quin progrés no seria una veritable confederació de democràcies creatives entre tots els diferents pobles d'Europa!

Fracàs de l'Europa dels estats

Però malgrat tot, l'Estat Espanyol ha estat perfectament recolzat per una Unió Europea que sofreix un greu dèficit de democràcia, comportant-se com un club d'estats, que intercanvien favors en forma de càrrecs i quotes de poder al marge del bé comú europeu, debilitant la democràcia. Perillen valors fonamentals d'Europa i el futur del projecte europeu mateix. El comportament de la UE respecte els milions d'immigrants mostra la seva degradació actual. La majoria de grans estats europeus, s'han negat a condemnar les violacions de drets comeses per alguns dels seus col·legues del Consell de Ministres de la UE. La democràcia purament representativa no està a l'altura de les necessitats de la ciutadania. Sembla que no ens adonem que Europa hauria de ser un exemple en la implementació de les democràcies creatives.

Patim una regressió de les llibertats i dels estats de dret en els estats occidentals i una certa tendència universal cap a l'autoritarisme. La debilitat de l'ONU davant d'aquest problema queda reflectida en una dada: l'exèrcit espanyol té sis vegades més pressupost que no pas l'ONU. Tot plegat fa més difícil el camí vers les democràcies creatives. Son intents de mantenir i reforçar la societat d'imposició i d'explotació, cada cop més ineficient davant el repte del canvi continu imprevisible provocat per la creativitat.

Uns estats autàrquics que temen l'exemple català en defensa de la subsidiarietat. L'emancipació política de Catalunya i de tants altres pobles, és un valor irrenunciable per a la seva prosperitat i de tots els pobles. Aquesta sols pot donar-se si els pobles són lliures per crear el seu propi projecte de democràcia creativa.

TERCERA PART

El nou mode de vida de la humanitat

Viure de la creativitat

El gran objectiu social seria, doncs, viure de la creativitat generalitzada, de tothom i en totes les activitats. Es tracta de viure d'allò que ens fa humans, la intel·ligència creativa, la intradependència de les CCC . Cada ciutadà ha de sentir que la seva creativitat és necessària, és la seva contribució a la supervivència i a la felicitat pròpia i col·lectiva. No em cansaré de repetir que això no sols és possible sinó font de felicitat i també necessari per a la supervivència. És la gran possibilitat de deixar de ser depredadors insaciabls. L'alternativa és l'autodestrucció.

Creativitat, creadors i creacions

Dic viure de la creativitat i no de les creacions -malgrat que són dues coses inseparables- per posar en relleu allò que és primordial i per accentuar que les creacions estan al servei de la creativitat, que és font de felicitat, i no al revés.

Les creacions mostren la creativitat però aquesta no és irreductible a aquelles, doncs és una capacitat filla de la llibertat de la realitat, que si bé podem i hem d'exercir i conrear, és, com sa mare, inexplicable i gratuïta. Podem intentar entendre les creacions mitjançant les relacions entre elles i amb el seu context temporal, però la creativitat l'hem d'entendre com el desenrotllament de les CCC. Hauríem de tenir sempre present que les creacions son moments, passos del procés creatiu, de la creativitat.

Operativitat de la creativitat

La creativitat sols opera be en la plena llibertat. Les CCC es poden i s'han de conrear sistemàticament, però hem d'evitar tractar la creativitat, filla de la llibertat i la gratuïtat, com una activitat productiva, sotmetent-la a control, a criteris de rendiment, que no farien sinó el contrari del que es cerca, més creativitat i de més qualitat.

Tot allò que resta llibertat, resta creativitat. Per això, per impulsar la creativitat cal deconstruir els seus obstacles, les imposicions i sotmetiments de tota mena. Aleshores la creativitat sorgeix espontàniament del conreu de les CCC

Com deia a la introducció, l'expressió llibertat creativa de la realitat és un símbol del nostre temps. La llibertat creativa és el veritable poder contrari a tota imposició, a tot domini. És ella la que crea el futur i no el simple pas del temps. D'una banda, ens fa conscients de la nostra realitat més profunda i, de l'altra, és el fonament de l'eficàcia i de la felicitat de les cultures creatives que ja s'albiren. .

La plenitud humana

El més grandios és que l'ésser humà arriba a la seva plenitud quan va deixant d'identificar-se amb les seves creacions, especialment amb el seu ego, i s'identifica amb aquesta llibertat creativa.

Quan l'humà es considera separat d'aquest principi creatiu i passa a viure al seu món mental de desitjos, pors i expectatives, la seva vida es converteix en un autoengany, en un somni de vida i de mort, de plaer i de dolor, amb uns malsons terribles, com el malson d'una possible aniquilació total a un termini no gaire llarg que avui vivim.

Sentir aquesta llibertat creativa en cada moment de la vida, sigui quina sigui la nostra situació, els nostres condicionaments, encerts i errors, és la culminació de la plenitud humana.

La creativitat tan sols es reconeix en les seves creacions

La creativitat opera, i només es pot reconèixer, en les creacions, n'és inseparable. La creativitat és lliure i gratuïta, però això no vol dir que sigui arbitrària ni fàcil, ni tampoc atzarosa. No trenca les lleis, sinó que les supera, incloses les anomenades lleis naturals.

Aquestes darreres, si s'entenen bé, respecten la llibertat. Aleshores es reconeixen els límits de les lleis, els propis del seu mètode de creació mateix. A més, estan en una revisió i expansió perpètua gràcies a la llibertat creativa.

Les creacions són un component inercial de la dinàmica creativa

Les creacions desperten l'interès cap a noves creacions, però també són un component inercial en la dinàmica de la creativitat. Allò aconseguit actua com a massa difícil de moure cap a noves creacions. Les mateixes llengües, creacions de la parla, són difícils de canviar, de crear nous significats en noves formes d'expressió; és fàcil quedar atrapat en les construccions consolidades i perdre creativitat.

Inèrcia de la ment i possessió de les creacions

La intel·ligència creativa i les seves creacions, com ara les diferents llengües humanes, són inseparables, però no s'han de confondre. Per exemple, cal distingir bé la capacitat de parlar de les llengües i metallengües diverses que aquesta capacitat crea en cada cultura, societat i col·lectiu, en funció del mode de vida i de l'activitat.

La parla és pura dinàmica lliure i creativa que opera en la llengua, la seva creació; aferrar-se a aquesta última i als seus constructes, a la visió del món i als valors que comporta, constitueix la inèrcia de la ment. Aquesta és més gran i més difícil de vèncer que la del cos quan cal crear un discurs veritable i no

caure sota el domini dels qui controlen el discurs social a través dels mitjans de comunicació.

No defallir davant dels assajos infructuosos

A més, convé recordar que les creacions no són completament controlables, que tenen un component de gratuïtat propi de la llibertat creativa de la realitat. Per tant, cuidar-la com a capacitat dinàmica és primordial.

Hem de ser molt conscients que conrear-la és prioritari, però cal evitar la temptació de posseir-la i controlar-la, de matar aquesta llibertat. Això ho saben bé els creadors conscients, que mai no poden predir quan donarà fruit la seva creativitat i gràcies a això no defalleixen davant dels assajos infructuosos, que són la gran majoria.

L'afany de possessió corromp la creativitat

Sense exagerar gairebé gens podríem dir que la intel·ligència és naturalment creativa. La temptació és parar atenció a les creacions en lloc de fer-ho a la intel·ligència creativa.

Cal invertir aquesta tendència històrica. Hi ha la tendència a considerar les creacions com a possessions, com a instruments de domini i d'explotació, amb la qual cosa hi quedem atrapats, en lloc de considerar-les estímuls per a l'activitat creativa, sempre nova.

Quants artistes renuncien a la seva gran creativitat per voler explotar el coneixement artístic ja adquirit i el benefici econòmic d'una producció més gran de manera més o menys repetitiva. Un amic pintor em va explicar que havia acomiadat el seu marxant per la pressió productiva que li imposava. "Hauria acabat tombant-me a mi i a la meua llibertat creativa", va venir a dir-me.

Conèixer per a dominar

L'anomenat Homo sapiens ha tendit a considerar el coneixement com una possessió que permet dominar els qui no la tenen. És a dir, que s'ha considerat el coneixement com un instrument de domini en lloc de posar-lo al servei de la creativitat i en benefici de la societat.

Aquest aferrament possessiu al coneixement per poder dominar és un impediment greu a la llibertat creativa genuïna, que com a mode de vida està encara *in status nascendi*, però la nostra esperança és que creixi de manera sana en la majoria de la nova societat gràcies a una educació permanent basada en el cultiu de les CCC.

Investigar al servei de la felicitat humana

Aquest humà dominador i arrogant és l'Homo sapiens, el que sap per dominar la Terra, en contraposició a l'Homo quaerens, l'humà humil que pregunta i investiga per crear novetat al servei de la felicitat de tota la Terra.

Mantenir viva la creativitat

Les CCC són a les nostres mans, les podem conrear sistemàticament. En canvi, les seves creacions tenen un component de gratuïtat, són impredecibles i incontrolables. És precisament la capacitat

d'alliberament la que fa possible la llibertat de no quedar enganxat a les pròpies creacions, a una llengua o a unes idees o ideologies fixes, cosa que permet mantenir viva la creativitat de la intel·ligència.

La intel·ligència creativa com a lloc de trobada

Centrar l'atenció en el conreu de les CCC, de la intel·ligència creativa, és la millor forma d'entendre'n les creacions i de mantenir viva la creativitat. TEXT suprimit Les creacions tendeixen sempre a la diversitat, que es contraposa a la unitat de la intel·ligència que les crea, un pur dinamisme creatiu comú a tota la humanitat. És en la intel·ligència on es viu la unitat o no-dualitat de la realitat i la seva llibertat, no en els coneixements amb les seves separacions i imposicions. Aquest és el veritable lloc de trobada dels diversos coneixements, disciplines i cultures, i no pas una teoria que ho abasti tot com s'ha intentat reiteradament.

Desenvolupament divers de la creativitat

També convé no confondre aquestes capacitats innates amb l'extensió social del seu conreu conscient ni amb el seu grau de desenvolupament, que és desigual i amb un pes diferent de cadascuna de les capacitats en cada cultura i en cada etapa de l'evolució cultural.

Cada cultura es podria distingir de les altres per la importància que dona a les diverses CCC, al seu grau d'integració i de desenvolupament. Aquest grau de desenvolupament es manifesta i es pot comprovar en el tipus i el grau de qualitat de les creacions, en els seus desequilibris i perversions, en l'aparició de màfies, d'organitzacions criminals, d'oligopolis d'explotació, d'oligarquies i de plutocràcies legals, i en les consegüents crisis de tota mena: socials, axiològiques, econòmiques i polítiques.

L'impacte de les tecnologies de la informació sobre les CCC

Les tecnologies de la informació i la comunicació poden potenciar les CCC, especialment la comunicació, a través dels seus metallenguatges, i han de fer-ho sense desvirtuar-ne el seu caràcter constitutiu i creatiu de tot l'humà. Si anés degenerant i es reduís a processar informació, acabaríem com màquines biològiques, i aviat ens superarien i ens marginarien màquines electròniques més potents, incansables i en mans del poder d'imposició.

Per què les CCC son allò que ens fa humans, tot el que influeix en elles és de la major importància; tan pot ajudar a potenciar-les, com contribuir a degradar-les. Aquest és el dilema en l'ús de les tecnologies de la informació. Aquestes, com tot el cultural, son creacions de les CCC, d'una forma especialitzada d'exercir-les, la intel·ligència funcional, la pròpia de les tecnociències que més endavant tractaré. I a l'hora, aquestes creacions afecten el futur desenrotllament de les CCC.

Això es particularment important en el cas de les tecnologies de la informació pel seu gran impacte en la capacitat de comunicació, central entre les CCC. Aquest és actualment tema de recerca i de discussió a tots els nivells socials, des de la família a les institucions mundials. Aquí solament voldria fer notar que aquest impacte social, que tan pot ser positiu com negatiu, depèn de l'atenció que donem al conreu intradependent de les CCC. Segons sigui aquest conreu serà el paper que juguin les tecnologies de la informació.

Ja he fet notar que a les societats d'imposició i explotació, es dona un conreu desequilibrat i conflictiu de les CCC, on una capacitat d'alliberament parcial basada en l'abstracció, permet que la resta de CCC quedin principalment al servei de l'instint de domini i explotació. No és estrany, doncs, que en aquestes societats les tecnologies de la informació siguin part del sistema d'alienació, control i explotació de la gent, en lloc de servir a la potenciació del conreu harmònic de les CCC, fonament de les democràcies creatives del futur.

Cal investigar a fons l'impacte de les tecnologies de la informació sobre el conreu de les CCC. I viceversa, com la bona marxa d'aquestes tecnologies al servei de la felicitat, depèn del conreu i desenrotllament de les CC en intradependència. D'aquesta doble recerca depèn també, en bona mesura, l'avenç de les democràcies creatives, per deixar enrere les societats d'explotació.

En aquestes, no és estrany que es donin addiccions que sovint són alienadores i inclús patològiques a aquestes tecnologies. Les grans empreses del sector com Google i Facebook, volen aconseguir que passem el màxim temps possible enganxats a les eines de comunicació digital, que han dissenyat segons la seva conveniència, no la nostra: like, retuit, post, bloqueig, emoticona, regram... afavorint l'estimulació permanent del nostre cervell, entreteniment i distracció, narcisisme, consum d'informació no contrastada, relacions humanes superficials, una percepció del món esbiaixada pels algorismes per tal que satisfaci el nostre ego, i la inevitable propaganda pel consumisme, mostrant-nos allò que saben ens pot interessar comprar, gràcies a les dades que acumulen sobre nosaltres a través de l'ús que fem d'aquestes eines.

Però tant o més important que els perills, seria la investigació de com aquestes tecnologies poden potenciar un cultiu harmònic de les CCC vers les democràcies creatives. I viceversa, investigar com el conreu i desenrotllament de les CCC és clau al bon ús d'aquestes tecnologies. Segur que aquestes últimes poden facilitar i agilitzar el conreu de les CCC de moltes maneres, amb l'accés crític i contrastat a la informació, en el procés educatiu i creatiu.

En primer lloc són un instrument necessari per implementar la simbiosi subsidiària, la distribució del poder, a la base de la veritable democràcia creativa. Però també poden alleujar-nos de totes les tasques rutinàries però necessàries en l'exercici de les CCC. En general, la seva funció hauria de ser ajudar a afrontar el canvi continu, treure obstacles, denunciar i combatre adversaris, i facilitar la recerca d'aliats i posar-los en contacte en aquest conreu, enlloc de degradar-lo com passa massa sovint.

El mode de vida

La creativitat col·lectiva seria la base d'un mode de vida en què la productivitat estaria al servei de la creativitat i no a la inversa com passa encara. Posar la creativitat com a bé comú prioritari –recordem que és auto gratificant– desplaça la producció i l'acumulació de riquesa com els grans incentius de la vida, i la sostenibilitat esdevé més factible.

La productivitat al servei de la creativitat

Aquesta és la hipòtesi que proposo per deixar enrere la societat basada en el poder d'imposició i d'explotació en què encara vivim. És la gran oportunitat històrica i és possible gràcies al grau de desenvolupament assolit per la humanitat. Una millor distribució de la gran riquesa existent ens alliberaria a tots de la pressió per la supervivència i donaria lloc al desenvolupament de la creativitat majoritària i la corresponent felicitat.

Paga la pena insistir que no és una opció de vida com en el passat sinó una necessitat del present i, sobretot, per a poder tenir un futur. Crec que ara cal prendre decididament aquest camí que ens porta a viure de la creativitat, d'allò que ens fa realment humans. Només la creativitat ens permet prendre les regnes de la vida i ser realment feliços col·lectivament.

Una necessitat en totes les cultures

Som davant d'un mode de vida cap al qual poden transitar totes les cultures; i ho han de fer necessàriament, estiguin on estiguin en la seva evolució cultural. Si no, quedaran marginades en un món global, corrent el risc de desaparèixer. No és ni necessari ni convenient seguir el mateix camí que les cultures occidentals cap a aquest objectiu. La creativitat està a l'origen de la diversitat cultural i, alhora, aquesta es beneficia per a la mateixa creativitat.

Lloc de fecundació entre cultures

El conreu de les CCC és l'origen i el lloc de trobada, de cooperació i de fecundació mútua de les cultures i val la pena repetir-ho, de totes les disciplines humanes: la saviesa, les humanitats, les arts i les tecnociències, és a dir, de tota mena de creacions. La simbiosi entre cultures, disciplines humanes i natura és un valor fonamental de les futures democràcies creatives.

És un mode de vida que, basant-me en la meua pròpia experiència, puc qualificar de flexible, eficaç i feliç, tot i les dificultats i els obstacles que comporta realitzar-lo.

La salut integral, corporal, mental i social

Cal ser molt conscient que la creativitat no és exclusiva d'intel·ligències privilegiades i de certes activitats especialitzades, sinó quelcom propi de tota intel·ligència en tota activitat. Que la creativitat sigui la nostra herència genètica més preuada, no vol dir que no ens hàgim d'esforçar per cultivar-la i desenrotllar-la. Aquest cultiu és un camí que fa pujada, com la fa el cultiu físic del cos. Però ambdós compensen de sobres l'esforç, generen benestar i són necessaris actualment per a la salut integral, corporal, mental i social.

Prendre les regnes de la vida

Hem d'adonar-nos que ningú no ens regala res, que ens ho hem de construir gairebé tot. Esperar que ens ho construeixin és sotmetre's als interessos de les oligarquies i al poder d'imposició. Esperar que els altres ens resolguin la vida, en lloc d'agafar-ne nosaltres les regnes, és el camí de la submissió i l'alienació.

Dit d'una altra manera: no et demanis què pot fer la societat per tu, sinó què pots fer tu per ella. Aquest darrer és el camí de la llibertat, l'eficàcia creativa i la felicitat col·lectiva. L'alternativa sense futur és la creença il·lusòria de deixar que el món segueixi lliurement el seu curs quan, de fet, això vol dir deixar-lo tal com el volen els qui tenen el poder d'imposar-nos uns modes de vida i explotar-nos. Resumint, prendre les regnes de la vida és ser conscient de la nostra condició humana.

Per què hem de prioritzar la intel·ligència en lloc dels coneixements?

El coneixement no solament es vol cert i segur, sinó que sol tenir aspiracions i inclús pretensions de definitiu, de capturar la realitat, de descobrir i descriure progressivament un món d'objectes, subjectes i fenòmens preexistent, independent del coneixedor i d'aquest coneixement. També s'ha buscat sense acaba-ho de trobar, un tipus de coneixement capaç de fonamentar tots els altres. Però el coneixement fragmenta la realitat i el mateix està contínuament en procés de fragmentació.

Les CCC suposen un canvi de perspectiva, una revolució cultural, que dona prioritat a la intel·ligència creativa enlloc de donar-la a les creacions, als coneixements. Doncs la unitat està en la intel·ligència no

en el coneixement sempre fragmentat. Des d'aquesta perspectiva del dinamisme de la intel·ligència, el coneixement és una creació seva basada en coneixements previs, i punt de partença de noves creacions. És a dir, el coneixement està al servei de la intel·ligència creativa, i no pas de donar certeses i seguretats. És aquesta la que sent la realitat com un tot i serveix la vida. El coneixement representa la massa inercial de la intel·ligència i les CCC la seva energia creativa. Totes dues són necessàries, inseparables, com ho són la massa i l'energia en la física, i l'una es transforma en l'altra. Quan se separen i es pretén posseir i simplement usar el coneixement, tant la informació com els valors establerts, aleshores es torna una eina de domini molt perillosa, activitat en la que excel·leixen cada cop més les màquines. Usar coneixements serà cada cop més cosa de màquines i, si no cultivem les CCC, caurem esclaus dels qui les posseeixin.

Però actualment aquest dinamisme de les CCC, la intel·ligència creativa, exigeix que li dediquem una gran atenció, més que al coneixement, per afrontar les necessitats d'una societat en què tot canvia de

manera accelerada i imprevisible. Ja no es pot demanar a la gent l'adhesió rígida a unes idees, a manifestos ideològics, sinó que aquests han d'estar pensats per mobilitzar la seva intel·ligència creativa, ajudar-los a participar en la resolució dels problemes.

El desconeixement sempre és més gran que el coneixement, no es pot abordar des d'ell, sinó des de la intel·ligència creativa. Doncs, tenim una intel·ligència immediata de la realitat, sense objectes de coneixement, simple consciència de realitat que ens permet so sols abordar el desconegut, sinó sentir també l'incognoscible, el misteri de la realitat. simple consciencia de realitat Per tot això l'Homo quaerens és el símbol de les democràcies creatives.

La intel·ligència és alhora racional, valorativa, artística i alliberadora

La intel·ligència humana és una capacitat dinàmica, que no inclou només la raó i el pensar conceptual, sinó tot allò que és propi del sentir (artístic, valoratiu o alliberador). Els coneixements han d'estar al servei de la intel·ligència perquè és ella la que aprèn i la que gestiona els coneixements existents i va concretant-los, adaptant-los, canviant-los i creant-ne de nous en un món molt dinàmic.

Alguns trets de la intel·ligència

La intel·ligència no és acumular coneixements ni aplicar-los per resoldre problemes. Tampoc té un patró fix de raonament o de pensament, està en permanent metamorfosi, les habilitats en un camp les aplica creativament a un altre, la metàfora n'és un exemple notori; no es limita a raonar i gestionar l'experiència adquirida ni a exercir eficientment el que ja coneix com a experta.

Només ella pot afrontar el desconegut, resoldre una situació realment nova per a la qual no hi ha lleis ni regles, gràcies al seu sentit de realitat i llibertat. És capaç de prendre diverses formes en funció de cada situació, és receptiva a les particularitats i té la qualitat de la improvisació.

És una utopia viure de la creativitat?

Entenc que aquestes reflexions i propostes puguin provocar el riure escèptic dels qui es consideren més realistes, però voldria, si us plau, que ens donéssim l'oportunitat de pensar-hi sense pressa, mentre gestionem, davant la barbàrie del poder d'imposició i explotació, el nostre futur immediat. Sense el cultiu col·lectiu de la intel·ligència creativa, encara que sembli difícil de fer, estem totalment a mercè del poder d'imposició.

És i no és una utopia

Viure de la creativitat és una utopia en el sentit genuí de la paraula: un projecte de societat futura de característiques afavoridores del bé humà, però no ho és en el sentit de projecte de futur irrealitzable.

Ara ja vivim de la creativitat dels especialistes

De fet, ja estem vivint de la creativitat tecnocientífica dels especialistes i ara es tractaria de generalitzar el conreu de la creativitat per aconseguir una veritable democràcia capaç de dirigir el progrés tecnocientífic cap al bé de tota la humanitat, actualment en mans d'oligarquies i de plutocràcies. Creure que la societat actual té futur, amb aquest immens poder d'imposició, d'explotació i de destrucció que posseeix, és l'engany més gran en què vivim.

Però, la solució no està en atacar el creixement tecnocientífic, sinó arrencar-lo del control de la plutocràcia i dirigir-lo al bé de tota la humanitat. Aquesta és una de les tasques principals de la intel·ligència valorativa que tractaré més endavant.

Tres motius de la necessitat

Ben al contrari d'irrealitzable, el conreu col·lectiu de les CCC és assequible i necessari per tres motius fonamentals. Resumint, en primer lloc, les CCC són pròpies de la condició humana des del naixement. Tenen l'origen en la llibertat creativa de la realitat i s'han anat desenrotllant al llarg de l'evolució cultural de la humanitat.

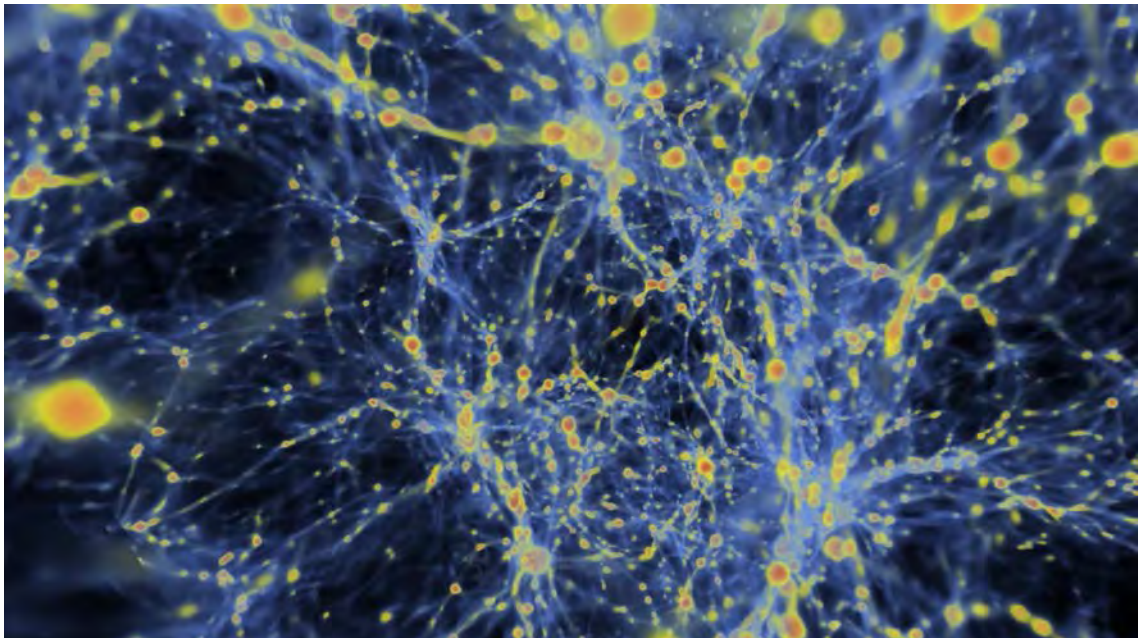
Encara que el seu desenvolupament majoritari depengui d'unes condicions de vida dignes per a tothom, aquestes condicions són possibles per mitjà de mecanismes de redistribució de la riquesa, com podria ser una renda universal per viure dignament, unida a l'educació permanent i la disponibilitat a les necessitats del teixit social.

En segon lloc, el conreu de les CCC és la forma necessària i més eficaç de fer front a les necessitats i els problemes del món actual tan dinàmic, sobretot a la distribució més igualitària de la riquesa. És un cercle virtuos d'intradependència: com més creativitat col·lectiva, més democràcia i millor distribució de la riquesa i viceversa. A més, les tecnologies de la informació són un potent instrument per difondre el conreu de les CCC.

En tercer lloc, i estretament relacionat amb els altres dos aspectes, el conreu de la creativitat és font de felicitat individual i col·lectiva, com mostren els qui l'han practicada. Això la converteix en un valor fonamental de la societat.

Les elits privilegiades de la societat d'explotació la combatran

Tanmateix, que viure de la creativitat sigui possible i, a més, necessari per al futur de la humanitat, no vol dir que ens vingui donat. No serà fàcil perquè, a part de l'esforç que exigeix, suposa desenvolupar la veritable democràcia, cosa que les elits privilegiades de la societat d'explotació combatran com una amenaça al seu poder.

Tres conreus i usos de la intel·ligència

El conreu de la intel·ligència creativa és el fonament del nou mode de vida, de la mateixa manera que en el passat ho va ser el conreu de la terra. Tant aleshores com ara, és en el cultiu on hem de posar l'atenció, més que no en els fruits. Conrear la intel·ligència és el primer; teories i coneixements han d'estar dirigits cap al foment d'aquest conreu, doncs és ell que crea i concreta les teories i els coneixements funcionals, axiològics i de saviesa necessaris en cada situació, tant canviant actualment. El creixement dels coneixements no comporta sempre un creixement de la intel·ligència, i sovint passa el contrari, la massa de coneixements existents ofega la intel·ligència.

Si bé teories i coneixements tendeixen a diversificar-se i a especialitzar-se, amb síntesis sovint impossibles, la intel·ligència humana que els crea és una, la més desenvolupada entre les conegudes fins ara i el lloc comú on trobar-se. La intel·ligència no és, doncs, exclusiva dels humans, encara que aquí no m'ocupi de cap altra.

La seva unitat s'entén més bé si es veu com el conreu intradependent de les CCC. Gràcies a l'interès la intel·ligència és valorativa, amb voluntat, no es limita a raonar, inclou el sentir, des dels instints fins l'amor. És primordialment comunicativa i simbiòtica, és a dir, es desenrotlla i opera en la simbiosi subsidiària en comunicació intradependent, començant per l'individu i els diferents col·lectius, fins a les organitzacions mundials. És investigadora en tota activitat i, el més important, ens allibera per poder ser creatius. Tot això s'exerceix en intradependència, en la unitat de la intel·ligència creativa.

Al mateix temps, cadascuna de les CCC té formes i pesos diferents en funció de les cultures i les vies de conreu o d'ús. Per exemple, l'interès és la capacitat amb més pes en el conreu i en l'ús valoratiu de la intel·ligència. I, a la cultura xinesa, la simbiosi pesa més que no pas a l'occidental. Així, podem considerar tres grans formes de conreu de la intel·ligència, tres aproximacions a la realitat, sense que la intel·ligència deixi de ser una i la mateixa. Aquestes tres dimensions de la intel·ligència, que anomeno funcional, axiològica i alliberadora, es corresponen als tres grans problemes humans: la intel·ligència del funcionament de la natura, la de les relacions entre humans, i la relació amb el misteri.

Conreu funcional

Primer, el conreu funcional de la intel·ligència, és a dir, la intel·ligència sobre el funcionament del món. És la intel·ligència pròpia de les tecnociències, la que crea el món de la informació. És el coneixement dirigit a la predicció, al control i a la manipulació dels fenòmens. Aquest conreu de la intel·ligència crea models funcionals de la realitat i noves possibilitats per a la vida humana. Les tecnociències han transformat el mode de vida humà en tots els àmbits. Degut a aquest èxit i a la entronització de la raó, un aspecte de la intel·ligència, a partir de la modernitat, no es d'estranyar que aquest conreu hagi estat i sigui encara el més desenrotllat i apreciat. El seu conreu ja s'institucionalitzà al segle XVII i és present en tots els àmbits de l'educació.

Aquest és un tema amplíssim que ara no puc desenvolupar aquí; només voldria apuntar que ha deixat clar el poder i la necessitat de la creativitat en el món tecnocientífic.

Conreu axiològic

Impulsant aquest conreu funcional hi ha el de la intel·ligència en el camp de l'interès: motivació, cohesió i orientació col·lectiva. És el camp axiològic o el del coneixement qualitatiu dels valors, especialment en les formes gratuïtes de la bellesa i l'amor, formes de l'interès per la realitat. Els valors són l'objecte de les seves creacions en resposta a les necessitats i l'interès d'individus i grups en les diverses activitats. Aquest conreu de la intel·ligència ha estat descuidat degut a la creença en uns valors fixos i fomentats des de la religió o bé pensats com a propis d'una naturalesa humana.

El cultiu axiològic no ha tingut una institucionalització ni una presència en l'educació moderna equivalent a la de les tecnociències com la de les tecnociències, malgrat la seva importància i necessitat. Aquest us valoratiu de la intel·ligència hauria de ser tan dinàmic com les tecnociències, per poder decidir les prioritats d'aquestes segons les necessitats del bé comú.

Conreu alliberador

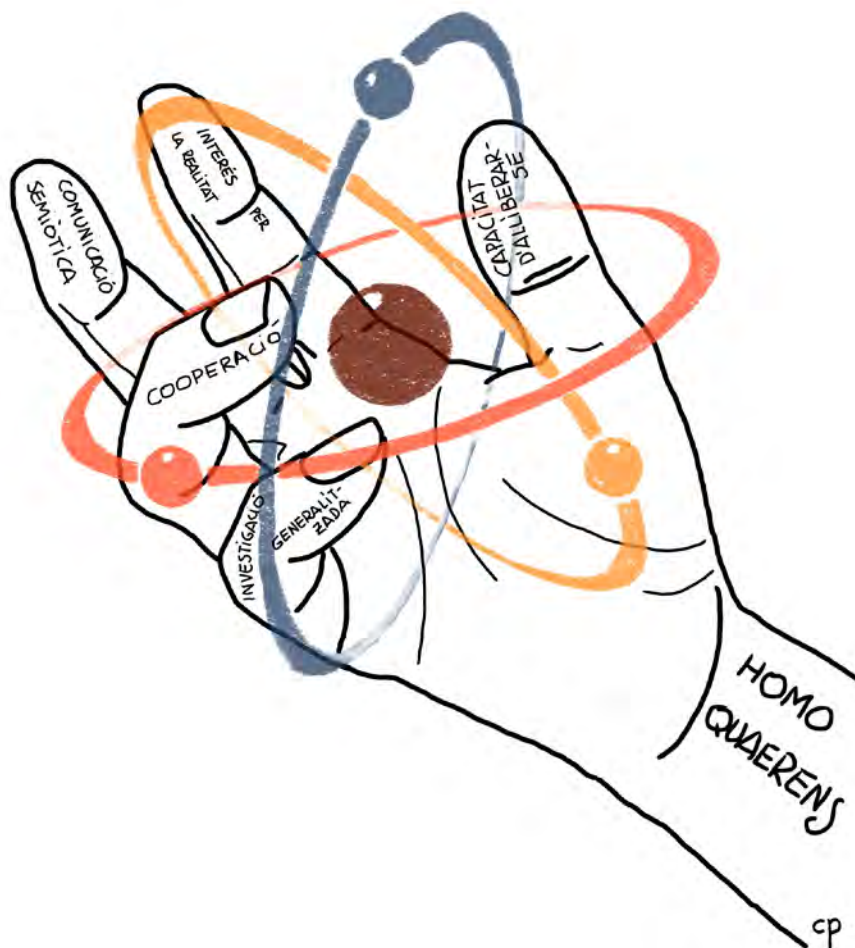
El tercer conreu de la intel·ligència és el més profund i el fonament original i operatiu dels altres dos. Es tracta d'alliberar la intel·ligència de condicionaments que n'obstaculitzen la creativitat i el contacte primordial i immediat amb la realitat. És en la creativitat de la intel·ligència humana on podem sentir i comprovar el fet operatiu de la llibertat creativa de la realitat en nosaltres.

Aquest conreu alliberador de la intel·ligència és el que van exercir i ensenyar els grans mestres de sempre; per exemple, els Upanishads, Lao Tse, Confuci, Jesús, Buda, Mahoma, Gandhi i les minories dels seus vertaders deixebles.

Però malgrat això, el seu conreu en el món modern ha estat molt descuidat, pensant que era una opció individual, que estava en mans principalment de les religions. Com he apuntat abans, aquestes es centraren en creences i valors, i no en l'alliberament. Les ideologies també el descuidaren, així el conreu alliberador de la intel·ligència ha quedat orfe d'institucions, i sense presència explícita i lematitzada en l'educació.

La millor garantia d'una gran qualitat humana

Gràcies a aquest conreu alliberador de la intel·ligència, la vertadera intel·ligència no està lligada a res i és lliure com la realitat mateixa. La principal virtut d'aquest conreu de la intel·ligència és alliberar-nos de l'egocentració i fer possible la convivència fructífera i pacífica dins de cada societat, dins de cada cultura i entre les cultures. Ens fa col·lectivament lliures, creatius i feliços. Conrear-la en harmonia amb els

altres dos usos és la millor garantia d'una gran qualitat humana per afrontar eficaçment el món actual

Confusions sobre la intel·ligència

Sovint es diu que amb la intel·ligència no n'hi ha prou, que sense la voluntat, l'atenció, l'interès o la perseverança la intel·ligència serveix de poc. De fet, es confon intel·ligència amb un aspecte d'aquesta, la raó. Però, des del punt de vista d les CCC, base de la intel·ligència creativa, sense la forta intradependència de totes elles, especialment l'interès com a motor, no hi ha veritable intel·ligència creativa, sinó solament facilitat de raonament o de percepció, entre d'altres, tots ells insuficients per a ser realment intel·ligent i creatiu. És a dir, la intel·ligència és sempre funcional, valorativa i alliberadora, encara que en cada situació pesi més un aspecte que els altres.

Cada cultiu té la seva lògica i autonomia

Cada conreu té la seva lògica i autonomia pròpies i, alhora, són intradependents, aspectes diversos de la mateixa intel·ligència. Mentre que la funcional és conceptual, l'axiològica és intel·ligència del sentir que actua per contraposicions.

Si la primera té un mètode de conreu i unes formes d'ús molt desenrotllats i ben establerts, el segon té una llarguíssima història de prova i error; s'exercità en la creació de mites, ideologies i narracions populars. Allí s'hi poden trobar estructures per motivar el conreu valoratiu de la intel·ligència, però això és insuficient per a les necessitats del món actual tan diferents del passat. Ens cal molta dedicació al cultiu de les CCC, , particularment de la investigació en el camp dels valors.

Com deia, aquests tres conreus diferencien pel pes distint que hi té cada CCC i per l'objectiu. Els dos primers tenen per objectiu la creació de models de la realitat, funcionals i axiològics respectivament; el tercer opera alliberant-los de l'afecció i de la identificació amb aquests models. Aquesta última testimonia l'origen de la intel·ligència en la llibertat de la realitat.

Per simplicitat expressiva, anomenaré aquests tres usos i conreus de la mateixa intel·ligència creativa com a intel·ligència funcional, intel·ligència axiològica i intel·ligència alliberadora, sense que això suposi l'existència de tres intel·ligències diferents. Aquí dono només una breu aproximació al tema i indico aquests tres modes de conreu de les CCC.

La intel·ligència funcional

Aquest ús de la intel·ligència crea models funcionals de la realitat, la informació tecnocientífica i les seves aplicacions segons els nostres sentits, instruments d'observació i experimentació, necessitats i interessos, , tan pràctics com gratuïts per pur interès vers la realitat.

En la intel·ligència funcional, l'interès esdevé curiositat, la comunicació és principalment creació i intercanvi d'informació, la investigació té el seu propi mètode basat en la mesura i relació entre magnituds i l'alliberament es redueix a fer abstracció d'allò qualitatiu, no mesurable, no predictable. L'abast, rigor, poder d'explicació i predicció d'aquesta informació no ens pot fer perdre de vista que són models de la realitat dependents dels seus creadors i dels mitjans utilitzats.

Aquests models tecnocientífics són grans creacions humanes , testimonis de la llibertat creativa de la realitat. Així hauríem de veure les tecnociències , enlloc d'una amenaça com fan alguns humanistes. L'amenaça està en la feblesa actual de les dimensions axiològica y alliberadora de la intel·ligència, en no equilibrar la intel·ligència funcional amb les altres dues, amb creacions de valors capaços de motivar, donar sentit i dirigir la creativitat tecnocientífica al bé de tota la humanitat.

Creació del metallenguatge de les tecnociències

En la intel·ligència funcional la capacitat d'alliberament pren la forma de l'abstracció. Abstreu de qualitats i valors propis de la llengua comuna, els deixa de banda, per concentrar-se en allò que és purament racional, funcional i mesurable quantitativament, les magnituds i les seves relacions matemàtiques. Abstreu del llenguatge comú per crear un metallenguatge tecnocientífic, un llenguatge abstracte especialitzat, que vol ser estrictament racional, conceptual, abstracte respecta al sentir.

Aquest metallenguatge, principalment matemàtic, distanciat dels significats del llenguatge comú, va ser el gran avenç de la revolució científica. Una aportació d'una importància cabdal en la història de la humanitat. No va ser fàcil tenint en compte la tirada ancestral al llenguatge comú i filosòfic, de caràcter qualitatiu i sovint valoratiu, amb els forts lligams que aquest últim comporta.

Això posava dificultats a la llibertat necessària a la intel·ligència funcional, a la seva imaginació, a la investigació i a la creativitat.

Davant la complexitat dels fenòmens, cal una gran creativitat per fer models que ens permeti predir-los i controlar-los. Crear les variables quantitatives o magnituds rellevants dins la complexitat de cada fenomen, els instruments per mesurar-les i establir les seves relacions matemàtiques, les regularitats que ens permetin predir el comportament, com funciona un determinat fenomen, és l'apassionant aventura creativa de la intel·ligència funcional, de les tecnociències. Inclús, una vegada establertes les principals magnituds per investigar els fenòmens, arribar a saber quines són les rellevants, com mesurar-les i relacionar-les enmig de la complexitat de cada fenomen exigeix una gran creativitat.

Amb aquest metallenguatge de les magnituds es crea el món tecnocientífic en què vivim. És un món molt especialitzat i així seguirà creixent, sense oblidar el diàleg i la fecundació mútua entre les diferents especialitats. Insisteixo, més que en una teoria de tot, les diferents disciplines es retroben en el cultiu de les CCC, especialment la comunicació implicada i la cooperació confiada.

Del qualitatiu al quantitatiu

Per exemple, a partir de la creació dels significats qualitius d'espai i temps, qualitatiu carregat de valors o contravalors (no és el mateix una hora de gaudi que una de patiment), la intel·ligència funcional n'abstreu, es a dir, deixa de banda l'aspecte qualitatiu, el concret i irrepetible, els valors i la sensibilitat, per centrar-se en la mesura gràcies al rellotge, creant així el temps com a magnitud. El mateix podríem dir de l'espai i de tants altres fenòmens.

Però no hauríem d'oblidar mai que els models quantitatius han d'estar equilibrats pels qualitius de la intel·ligència axiològica, i per l'alliberament d'ells que fa possible la intel·ligència alliberadora, el contacte immediat amb la realitat sense mediació de models.

Un motor de la mutació cultural sense direcció

Aquest avenç tecnocientífic té un gran impacte en el benestar en tots els àmbits de la vida, però també comporta nous perills i desigualtats. Ha estat un motor de la gran mutació cultural des de les cultures agrícoles a les industrials, que són el preàmbul de les cultures creatives del futur.

Però no per això s'ha d'absolutitzar com ha fet el cientisme, enlluernat per l'èxit de les tecnociències, massa sovint sota l'instint depredador i de domini de la natura: considerar les tecnociències com el veritable coneixement, mostrant una gran incomprensió envers el rol fonamental de la intel·ligència axiològica i alliberadora.

És increïble l'arrogància d'alguns grans científics famosos absolutitzant el que no deixa de ser un model de la realitat per comprensiu i predictiu que sigui. S'arroguen un poder de predicció que no tenen, degut a no considerar aquelles dues dimensions clau de la condició humana, l'axiològica i l'alliberadora. Per això les tecnociències han caigut tan fàcilment en mas del poder d'imposició i explotació.

Tanmateix, aquest avenç material impulsat per l'economia capitalista i la política imperialista, no constitueix per si sol un mode de vida sostenible al servei de tota la humanitat. Per ser-ho li ha faltat la direcció que solament li podia donar una intel·ligència, axiològica i alliberadora, cultivada majoritàriament i adequada a les noves necessitats.

Això, les religions i ideologies no ho podien aconseguir, principalment pel llenguatge obsolet de la primera i la rigidesa ideològica de la segona. Essent així, el món tecnocientífic no ha pogut complir la promesa de benestar de tota la humanitat, l'aspiració de tot mode de vida.

Contràriament, aquest magnífic creixement tecnocientífic ha quedat presoner del poder d'imposició i d'explotació al servei principalment dels privilegis de minories socials, amb totes les injustícies, desigualtats i violència que això comporta a nivell mundial. Alliberar-lo i posar-lo al servei de tota la humanitat i a tenir cura de la Terra, és el repte de la unitat dels tres usos de la intel·ligència.

La mal anomenada tecnocràcia

El veritable poder de les tecnociències es el seu poder creatiu de models funcionals de la realitat, que obren noves possibilitats de vida. Però aquestes creacions es produeixen en el context de la intel·ligència axiològica. Quan aquesta es incapaç de dirigir la funcional, degut a la seva feblesa, inadequació o disharmonia, aleshores les tecnociències queden en mans del poder d'imposició i explotació, format per l'aliança de la plutocràcia i la política imperialista.

Aquesta situació es donà ja en el naixement de les tecnociències modernes i ha durat fins ara, degut principalment a la impotència de les religions i ideologies per dirigir el creixement tecnocientífic cap el bé comú de tota la humanitat.

Curiositat tecnocientífica

A aquest ús funcional de la intel·ligència el mou la curiositat, una forma de la capacitat d'interès no implicat que tant pot servir per curar el càncer com per crear la bomba atòmica. Quan son motivades solament per la curiositat, les tecnociències fan tot el que està al seu abast, sense cap altre criteri: si una recerca es a l'abast, es fa. Això mostra que la intel·ligència funcional sense equilibri amb les altres pot ser molt perillosa, pot obrir possibilitats de destrucció més que de felicitat. De fer, la investigació tecnocientífica aplicada a la indústria de la guerra ha estat la més estable y millor finançada des del Renaixement.

Quan l'interès supera el nivell de curiositat i s'acosta a l'amor, gràcies a l'ús axiològic i alliberador de la intel·ligència, la intel·ligència funcional està al servei de la felicitat humana i no del poder d'imposició i la plutocràcia. Per tant, l'ús funcional de la intel·ligència per a estar al servei del be comú, i no pas de la

plutocràcia, necessita ser equilibrat per un ús valoratiu de la pròpia intel·ligència.

Intercanvi d'informació i cooperació

La principal forma de comunicació de la intel·ligència funcional és l'intercanvi d'informació. La capacitat de cooperació encara és molt feble comparada amb la que caldria per a la creativitat en equip davant de problemes que no es poden atacar individualment. La competició pels crèdits és un dels grans obstacles per a la necessària cooperació confiada i creativa dins dels equips. Aquesta competició disminueix les possibilitats i la qualitat de la investigació en equip. L'atribució de crèdits a l'equip, en lloc dels seus membres, fomentaria la creació d'equips forts, ben cohesionats i altament creatius.

L'anomenada "intel·ligència artificial"

Entre les tecnociències impulsores de l'anomenada quarta revolució industrial la intel·ligència artificial hi ocupa un lloc destacat. Aquesta, en realitat és un nom propagandístic que s'ha donat a una branca de

la informàtica avançada. Se li donà aquest nom sense haver entès bé què és la intel·ligència, sense reconèixer que no és una qualitat simplement dels individus, sinó col·lectiva, desenrotllada gràcies a la intradependència de les CCC, especialment la comunicació i la cooperació. Seria un nom correcte si la intel·ligència es reduís a processar informació, com proposen algunes teories. Des de la perspectiva aquí exposada, la gran aportació de la intel·ligència artificial é assumir com a propi d'ella tot allò en la intel·ligència que és reduïble a processar informació i així, permetre a la intel·ligència humana concentrant-se en la creativitat, allò que li és propi. La intel·ligència humana radica, no en processar informació, activitat que assumiran cada cop més les màquines, sinó en l'exercici de les CCC, aquesta és la pedra de toc de la intel·ligència humana.

Tot i la importància dels processos d'informació per crear models de la intel·ligència, i la seva utilitat per crear màquines cada cop més eficaces i versàtils, entre elles els robots, la intel·ligència de la vida, especialment la humana, en l'exercici de les CCC, no es pot comparar amb les capacitats d'aquestes creacions de la informàtica avançada.

Els processos d'informació tenen un abast i una importància cada cop més gran en la vida humana, però sempre haurien d'estar al servei, i sota el control, de la intel·ligència creativa en les seves tres vessants. Cas contrari, l'hegemonia de la informació portarà a una degradació de la condició humana. Aquest és el

gran perill de la intel·ligència artificial, debilitar, en lloc d'enfortir, la intel·ligència humana en els seus tres usos.

Per exemple, ja fa temps que les màquines tenen el control de Wall Street, Màquines que prenen decisions a partir de l'anàlisi de fets. Però aquestes cauen en errors de greus conseqüències per no saber distingir quan son fets falsos.

Contràriament a la humana, d'aquesta intel·ligència el poder d'imposició se'n pot apoderar totalment per sotmetre la gent: un tipus d'esclavatge mitjançant les màquines.

El programa informàtic Watson

Per exemple, Watson és un programa d'IBM creat per contestar preguntes mitjançant l'aplicació de diverses tecnologies de la intel·ligència artificial. Es comunica amb l'usuari usant el llenguatge comú, i intenta entendre les preguntes i donar respostes precises sobre temes cada cop més amplis, com ara gestió empresarial, medicina, programació informàtica, docència, edició de textos o meteorologia.

Tanmateix, tot això i altres possibles utilitats grans i sorprenents no deixen de ser processos d'informació. Abans ja hem distingit entre usar un llenguatge o coneixements i la capacitat de parlar pròpia de la intel·ligència humana, , que és inseparable de les altres CCC, les quals no confonen la intel·ligència amb els processos d'informació.

La intel·ligència artificial al servei de la humana

La intel·ligència artificial, per útil i potent que sigui, necessita la mediació de la intel·ligència humana i hauria d'estar al seu servei.

Per això cal una intel·ligència humana ben desenrotllada i equilibrada en els seus tres usos. Però a aquest equilibri encara no se li dona la importància que té. Per exemple, tenim una intel·ligència funcional capaç de crear programes capaços de conduir un cotxe, basats en les anomenades xarxes neuronals. Però la intel·ligència axiològica no està a l'altura de les noves necessitats creades per aquests avenços i, en la pràctica, encara té com el seu principal valor l'acumulació de diners.

El problema no està en una intel·ligència artificial cada cop més potent i amb impacte més gran en els modes de vida, sinó que el perill és una intel·ligència humana desequilibrada i degradada a processar informació i, per tant, incapaç de posar l'artificial al seu servei. Així és com hi queda supeditada.

Només la intel·ligència creativa és capaç d'afrontar l'imprevisible i el desconegut, sigui per gestionar-lo o per disminuir-lo; perquè gràcies a la capacitat d'alliberament no queda lligada a cap coneixement ni raonament i així esdevé enormement creativa.

Programes amb escassa intel·ligència valorativa i gens d'alliberadora

Per exemple, Watson, com a programa informàtic d'escassa intel·ligència valorativa i, sobretot, gens d'alliberadora, probablement ens informaria de coses sobre la nostra salut que ni volem saber ni ens convé saber; i després no podria ajudar-nos a alliberar-nos del temor i del patiment provocat per la seva informació.

Els humans, gràcies a la capacitat d'alliberament no quedem sotmesos als coneixements, als models de la realitat. Aquests sovint ens alliberen de falses creences i temors, però també correm el perill d'identificar-los amb la realitat i quan són negatius per a nosaltres ens fan sofrir inútilment. Li

preguntaren a un expert en biologia genètica si ell es faria analitzar els seus gens per saber a quines possibles malalties estava exposat. Contestà que no li interessava, doncs pertorbaria la bona vida que gaudia, sense que ningú li pogués assegurar si realment apareixerien i si tindrien curació.

La intel·ligència axiològica

Si el símbol de la intel·ligència funcional és el cap, el de l'axiològica és el cor. El cor és més que les emocions, és intel·ligència del sentir, de les qualitats, del concret. És interès, empatia, bellesa, valors i els corresponents contravalors; és agudeses i profunditat del sentir i el seu grau més alt és l'amor incondicional en la unitat. La intel·ligència axiològica és la que va investigant i creant el sentit de la vida en comú mitjançant els valors. I ho fa segons sigui el mode de vida, i en intradependència amb la intel·ligència funcional i l'alliberadora. Això la fa molt creativa i la distingeix d'una ètica conceptual basada en la raó, incapaç d'arribar al cor. És ella la que manté la intradependència dels diferents valors, allò que enforteix o debilita un valor repercuteix en els altres; per exemple, sense justícia social la resta de valors degeneren i la felicitat social, exponent de la intradependència dels valors, esdevé impossible.

La perspectiva axiològica

Per afrontar el dèficit de comprensió de les crisis del món actual, una de les claus és la perspectiva axiològica, la dels sistemes de valors col·lectius, que estableixen el que és realment important per al benestar i la felicitat d'individus i col·lectius. És el sentit o, millor, la intel·ligència axiològica del que és important, que interessa, motiva, cohesiona i orienta els individus i els col·lectius envers el bé comú, la felicitat pública. És intel·ligència creativa i no sols coneixements ja adquirits, doncs en el nostre món tan canviant sovint cal afrontar allò desconegut creativament. Podem i hem d'aprendre molt del passat, però en el nostre món en canvi continu, el sentit de la vida i la felicitat col·lectiva l'hem d'anar creant contínuament.

Per que és creativa li convindria més el nom de intel·ligència "axiopoiètica", creadora de valors, i no pas axiològica, menys suggeridora del seu caràcter creatiu. Però per motius pràctics continuaré amb el terme axiologia enlloc del més apropiat teòricament de "axiopoesis".

Aquesta intel·ligència axiològica, inseparable de l'alliberadora, no es deixa imposar ni imposa res, sinó que cerca la comprensió del que té veritablement valor en cada situació, cultura i moment històric, superant així les inèrcies del passat. És la intel·ligència de la simbiosi subsidiària, de les democràcies creatives. Aquestes ja no es poden fonamentar en la rigidesa d'una Constitució principalment normativa, sinó en una Constitució de grans principis, especialment el principi de subsidiarietat, el de distribució i intradependència del poder, flexible, en desenrotllament i revisió constant, dirigida per la política basada en la intel·ligència axiològica.

De les CCC pròpies de la intel·ligència, l'axiològica en prioritza l'interès, tan individual com col·lectiu, però el primer dins del segon; cas contrari, se'n ressenten les CCC i la intel·ligència, especialment l'axiològica es perverteix cap a la cobdícia i la violència de la societat d'imposició i explotació.

També té un gran pes la comunicació i, sobretot, la simbiosi o cooperació, mantenint però ben vives la investigació i l'alliberament, sense les quals no pot superar la inèrcia del sentir i de la ment, ni les pors davant el desconegut i el risc a equivocar-se. El seu camp d'acció és el del sentir, el del coneixement qualitatiu axiològic; és a dir, el camp dels valors, com la igualtat, la justícia social, la bellesa, l'educació, el saber assumir riscos, la responsabilitat, la confiança, la tolerància o la flexibilitat, i tots els que haurem d'anar creant davant noves necessitats, i tots ells sentits en contraposició al corresponents contravalors.

Especialment important és la intel·ligència axiològica de la justícia social i ecològica, per tal de saber concretar creativament aquest dos valors en el món tecnocientífic actual. Tots aquets valors reflecteixen el grau d'interès, de simbiosi i de comunicació humana, concretats per la intel·ligència axiològica de formes diverses en cada situació, cultura i societat.

Per tant, la intel·ligència axiològica és un fet col·lectiu més que individual, i actualment al servei de les necessitats globals de la humanitat. Perquè és la intel·ligència axiològica la que crea els valors, els concreta, adapta, modifica i recrea, en cada cultura i societat, segons les seves necessitat i idiosincràsia.

La justícia no es compleix a nivell individual

Que els valors són col·lectius ens ho mostra el cas de la justícia. Aquesta no sempre es compleix a nivell individual. Quantes persones no sofreixen les injustícies d'uns culpables que se'n beneficien i mai se'ls fa justícia! I el mateix es podria dir en les relacions entre col·lectius, societats i nacions. En un món global,

tant el bé com el mal que fem repercuteix en tota la humanitat. Dels justos en gaudeix tothom i dels injustos tothom en pateix.

Premi i càstig ja no tenen massa sentit aplicats exclusivament als individus, doncs afecten de fet tots els col·lectius, i actualment abasten l'univers. La justícia no funciona a nivell individual, ni dins un sol col·lectiu, i això ens hauria de moure a lluitar per una justícia que avui, més que mai, té dimensions universals, sense negar les diferents formes de concretar-la en cada cultura, societat i col·lectiu. Darrera dels privilegis hi ha molta injustícia.

Acumulació de capital en poques mans, patrimonis d'escàndol, beneficis econòmics desorbitats de corporacions de tot tipus, salaris escandalosament alts del directius al servei de la plutocràcia -els salaris dels directius d'empreses de l'Ibex 35 és dues-centes set vegades més gran que el dels seus empleats- són alguns casos evidents de desigualtat econòmica, però hi haurien d'afegir la social, de gènere, de l'educació, d'oportunitats etc.

Al meu parer, això succeeix perquè no sabem reconèixer on és la veritable felicitat, la que és immune a l'infortuni.

En el passat es creia en un judici final individual després de la mort. En ell, els culpables sofririen el càstig evadit en vida i els justos rebrien la recompensa eterna. Aquest era el sentit dels mites del cel i l'infern per fer justícia: Dante expressà poèticament aquesta creença: "Fecemi la divina potestà, la summa giustizia, il primo amore." Divina comedia, Inferno, Canto III.

Quelcom semblant es diu en el mite hindú de la reencarnació. Actualment hem d'investigar i defensar la felicitat a la Terra i, solament el conreu de la intel·ligència creativa, particularment en la seves vessants axiològica i alliberadora, té aquest abast universal que permet crear i concretar segons la cultura, els sistemes de valors intradependents on hi cal destacar la justícia.

Necessitat de la intel·ligència axiològica per fer justícia

Legislar i aplicar les lleis, sense el fonament del dret basat en la intel·ligència axiològica i els corresponents sistemes de valors ben concretats i desenrotllats, no tan sols és insuficient per fer justícia, sinó que fàcilment degenera en legalisme manipulable per part del poder d'explotació.

La política i la llei, sense un dret basat en la intel·ligència axiològica, són més aviat instruments del poder d'imposició que no pas servidores de la justícia i la vertadera democràcia.

Però la humanitat, i més en l'actual globalitat, sempre acaba pagant, tard o d'hora, les injustícies comeses. I el contrari també és cert. Les accions justes i la resta de valors sempre repercuteixen en el bé de tothom, a més dels seus autors.

Per tant, cal tenir molt present que el valor de la justícia és l'obra d'una intel·ligència axiològica basada en la capacitat de simbiosi subsidiària. I sols des d'aquesta organització subsidiària del poder es pot enfortir la justícia mitjançant l'educació de la intel·ligència axiològica i la reparació de les injustícies.

Models axiològics de la realitat

El conreu axiològic de la intel·ligència crea models qualitius i valoratius de la realitat, models axiològics relatius a la bellesa i als valors, a la motivació, cohesió i orientació dels col·lectius, és a dir, a l'axiologia. I aquests models són creats segons siguin les necessitats, els problemes, els interessos, els medis de que es disposa en un mode de vida i activitat concreta.

Em centraré en aquests últims, en la intel·ligència creativa dels valors, la que permet contestar la pregunta ¿Com cal valorar el que s'ha de fer en cada situació? Molt especialment, com volem viure i cap on hauríem de conduir el creixement tecnocientífic.

És la intel·ligència la que actualitza els models, tant els científics com els axiològics, encara que a aquest ús axiològic de la intel·ligència se li dedica molta menys atenció i mitjans que al tecnocientífic, un desequilibri que està a l'arrel de les crisis d'humanitat. Sense una intel·ligència axiològica ben desenrotllada, capaç d'anar creant models axiològics de la realitat, seguir i si pot ser avançant-se a les novetats tecnocientífiques, no hi pot haver tampoc un sistema polític realment potent i rellevant.

Metallenguatge axiològic

La comunicació humana és, en primer lloc, axiològica, carregada de bellesa i de valors. A partir d'ella la intel·ligència axiològica crea el metallenguatge axiològic i els seus sistemes de valors col·lectius mitjançant les converses, discussions i narracions axiològiques.

Cada cultura, societat i col·lectiu va creant i modificant el seu metallenguatge axiològic segons siguin les seves diverses necessitats e interessos. Així es forma la gran diversitat de metallenguatges axiològics, encara més amplia i rica que les diferents llengües humanes en les que aquells estan immersos. Una diversitat pròpia de la creativitat axiològica, irreductible a un únic metallenguatge, com no es pot reduir la riquesa de llengües a una sola, un funest ideal de l'autoritarisme del passat, expressat en narracions com la torre de babel. Aquesta diversitat irreductible a unitat i les seves incompatibilitats i conflictes axiològics, no te perquè ser un impediment a la comunicació i cooperació humanes en un mon global, com no ho son la diversitat de llengües i, encara menys provocar enfrontaments violents. La violència la origina l'afany de domini i explotació, no la creativa diversitat. La diversitat i els seus conflictes son pròpies de la llibertat creativa i son oportunitats per a la intel·ligència creativa, conduents a la millora de les cultures per fer-les més humanes fins a la seva mútua fecundació.

Per exemple, aquest text es podria considerar com una narració per a implantar en la societat el valor de la creativitat com una necessitat actual, la base d'un mode de vida de la humanitat. I a partir del valor de la creativitat, podria estendre'm per mostrar els valors que la creativitat suposa i implica, com són ara la paciència, la perseverança, la confiança, saber afrontar riscos, la flexibilitat, la igualtat... tot fent el contrast amb els corresponents contravalors, com la impaciència, la desconfiança, la competició i la rivalitat, la rigidesa, la por al risc...

Narracions axiològiques

S'ha atribuït a l'economia la capacitat d'auto dirigir-se i de dirigir el món tecnocientífic; i així estem: immersos en crisis socials sense solució aparent. Tanmateix, aquesta funció de direcció l'ha tinguda, i l'hauria de tenir, la intel·ligència axiològica, que ha anat creant diferents tipus de discurs axiològic per motivar i cohesionar la societat segons quin sigui el mode de vida en cada tipus de cultura. Així es van crear els mites i els rituals sagrats, intocables en les societats agrícoles autoritàries, i les ideologies més o menys fixes de les societats industrials enfrontades als mites.

En l'actualitat, les narracions axiològiques han d'estar al servei de la intel·ligència axiològica que les anirà concretant, adaptant, canviant fins a crear-ne de noves, tot seguint la dinàmica de la cultura, especialment el creixement accelerat de les tecnociències i les corresponents innovacions en tots els camps.

Els models valoratius preestablerts no serveixen per fer front a la novetat contínua

Atesa la continua novetat imprevisible produïda per l'impacte del creixement tecnocientífic en el món, als problemes axiològics no els podem aplicar simplement valors fixos, virtuts humanes, ni programes polítics tancats, per bons que hagin estat en un passat molt diferent de la nostra situació actual. Els models valoratius preestablerts no serveixen per fer front a la novetat contínua. D'aquí ve el fracàs actual de les religions i les ideologies com a projectes valoratius fixos.

Plantejar l'existència d'un conreu axiològic de la intel·ligència ja suposa trencar amb el supòsit de l'existència de valors donats i invariables. Aquests valors s'atribuïen a una naturalesa social humana també fixa, en lloc de considerar-los creacions de la intel·ligència.

La conversa axiològica

En les societats creatives ja no és possible crear els sistemes de valors per mitjà de narracions axiològiques fixes i ben establertes, com ho van ser els mites i les ideologies. Actualment cal parar atenció a la intel·ligència axiològica, en la manera com funciona, en com conrear-la i com experimentar-la en cada col·lectiu, exercint totes les CCC, especialment la investigació pràctica. No és una intel·ligència conceptual deductiva, sinó sensitiva i creadora de contraposicions valor-contravalor; per exemple: bo i dolent, bell i lleig, lliure i sotmès, pacífic i violent, etc. Sobretot, convé anar desenvolupant aquest metallenguatge amb contínues converses valoratives, amb estructures discursives ja emprades pels mites, les ideologies i els contes populars.

Seria convenient que aquestes converses fossin conduïdes per investigadors axiològics, i han d'involucrar tota la societat per tal de valorar situacions diverses en què les necessitats i els interessos canvien contínuament. I molt especialment per democratitzar la marxa de les tecnociències, que estigui dirigida pel poder de decisió distribuït en tot el teixit social, la simbiosi subsidiària.

Educació de la intel·ligència axiològica

És per això que necessitem potenciar aquesta intel·ligència exercint-la, una tasca que ha de dur a terme l'educació. Les arts han estat l'immens terreny de cultiu d'aquesta intel·ligència i és difícil exagerar sobre

la seva importància per fer-la créixer, doncs quan creix en un camp els altres també se'n beneficien. El mateix podríem dir en el terreny d'altres valors com la justícia social, la igualtat, la solidaritat... plantejant i resolent projectes i problemes axiològics, per tal d'aprendre a participar i contribuir creativament en les converses axiològiques dins de cada col·lectiu.

L'impacte social de les tecnociències planteja contínuament problemes axiològics on exercitar aquesta intel·ligència. Penseu, per exemple, en les ofertes d'un mercat biotecnològic que proposa transformacions genètiques del cos, per a qui ho pugui pagar.

Quan l'imprevisible ja no és extraordinari, sinó habitual, sols és eficaç la intel·ligència axiològica creativa lliurement basada en les narracions axiològiques existents i en els coneixements adquirits corresponents.

La intel·ligència alliberadora

La intel·ligència alliberadora és la pura intel·ligència immediata de la realitat, lliure, investigadora i creativa sense condicions ni mediacions, gratuïta. El silenci amorós podria ser-ne un símbol: un silenci actiu, alliberador de dualitats i separacions, i creatiu en tota activitat. Malauradament és la més oblidada, sent com és el fonament de la creativitat, de la pau i la felicitat humana.

La intel·ligència alliberadora prioritza la capacitat d'alliberament i, gràcies a ella, l'interès per la realitat pot arribar a ser amor, la simbiosi a ser servei mutu en la unitat de l'amor i la comunicació a ser immediata i silenciosa, sense mediació de paraules i pensaments, sense passar per l'ego.

No és lingüística

El conreu quantitatiu-funcional i el qualitatiu-axiològic de la intel·ligència estan completament mediat per la parla. Són usos de la intel·ligència bàsicament lingüístics, amb un gran poder creatiu, però també tenen limitacions. Cadascun té el seu propi metallenguatge funcional i valoratiu.

Contràriament als altres dos usos de la intel·ligència, la intel·ligència alliberadora no és lingüística, encara que s'hagi creat un cert metallenguatge per parlar-ne, per incentivar i proposar processos, per conrear-la.

No té objecte propi ni resultats a aconseguir

La intel·ligència alliberadora és silenciosa. És intel·ligència immediata de la realitat lliure i creativa, sense necessitat de mediació de la parla ni del pensament. La seva capacitat alliberadora neix d'aquesta llibertat creativa de la realitat, i ens hi torna per descansar i gaudir de la seva pau i felicitat i ens hi porta per descansar i gaudir de la seva pau i felicitat. Opera en el si de la resta d'intel·ligències fent-les creatives, perquè ella no té objecte propi ni resultats a aconseguir.

Possibilita la màxima creativitat

El conreu de la llibertat de la intel·ligència possibilita la màxima creativitat en tots els camps: el funcional i l'axiològic. Aquesta capacitat humana, origen de tots els actes gratuïts, desegocentrats, és el millor lloc per comprovar el fet mateix de la llibertat creativa de la realitat.

Ens allibera del supòsit d'una naturalesa de les coses independent de nosaltres, per poder veure-les com models, productes de la creativitat humana. Ens allibera, molt especialment, del supòsit de l'ego com a entitat independent; del supòsit d'una identitat humana determinable i fixa. En alliberar-nos de l'afecció a desitjos, pors, expectatives i als corresponents patiments provocats per la contingència de la vida, possibilita que aflori la pau i la felicitat pròpies de la llibertat de la realitat.

I, molt important, fora d'aquesta llibertat que genera confiança mútua sense reserves, no pot haver-hi creativitat en equip, l'única manera d'afrontar la complexitat del món actual.

Alliberar no comporta negar

Alliberar no comporta negar; no vol dir negar l'ego, per exemple, sinó no deixar que acapari totalment la nostra atenció amb desitjos, temors i expectatives; cal reconèixer-lo com allò que és, una funció de supervivència. És a dir, cal alliberar-se d'ell com a tirà, del seu egoisme, per fer-lo un servidor de la nostra llibertat creativa. Amb això no perdem cap gaudi de la vida, però sí que ens traiem de sobre molts sofriments. Aquest alliberament de l'ego exigeix aprenentatge i ajut dins dels col·lectius que ho practiquen.

L'alliberament no nega, sinó que possibilita deixar d'estar lligat i sotmès a les nostres creacions. Tampoc no és relativisme il·lògic. Ni vol dir rebutjar la nostra situació actual, les nostres condicions de vida. Sense acceptar-les, primer, no pot actuar la intel·ligència per a canviar-les si es pot; i si no es pot, evitar que aquestes no ens facin sofrir.

És la possibilitat de no estar enganxats ni sotmesos a allò que és relatiu a nosaltres, el nostres models de la realitat sense negar-los. On resulta més difícil d'exercir, és en els conflictes violents on cada part enfrontada no sap alliberar-se del seu model; però aquí, és també on més s'aprèn sobre com cultivar-la. Importa molt alliberar-se dels poders d'imposició que ens volen manipular, explotant la nostre tendència a cercar resultats a curt termini, jugant amb el nostre egoisme. En l'actualitat, aquests, mitjançant les tecnologies de la informació, controla la nostra comunicació digital, fomenten la nostra addicció a les xarxes socials, a la comunicació superficial sense compromís, controlen els nostres opinions i hàbits de consum... Ens mantenen en una bombolla de informació i contactes amb opinions afins, i molt especialment fomenten la impaciència, l'addicció a la recompensa instantània... i tot plegat ens fa perdre sentit de realitat i per tant llibertat i, sobretot, la perseverança necessària a la creativitat; així som presa fàcil per ser explotats.

Al contrari, gràcies a la intel·ligència alliberadora, la consciència clara del que és relatiu a nosaltres, comporta la d'allò que no ho és, de la llibertat de la realitat i això ens fa lliures i creatius, ciutadans de les democràcies creatives, la única possibilitat de prosperitat per a tothom.

L'harmonia interna de la intel·ligència

El conreu harmònic de les tres dimensions de la intel·ligència és el fonament de les democràcies creatives. Ens procura una intel·ligència completa, aguda i profunda de la realitat, tan de l'abstracta i funcional com del sensitiu i valoratiu o concret i, alhora, ens allibera dels models creats. Sense ella estarem sempre sotmesos a les societats d'imposició i explotació. Les crisis d'humanitat són crisis de l'harmonia interna entre aquestes tres dimensions de la intel·ligència

Si considerem la intel·ligència com quelcom de l'individu, és evident que aquest no pot tenir una intel·ligència harmònica, ampla i profunda en les seves tres dimensions, ni tan sols d'una. Però, cal recordar que la intel·ligència és primordialment un fet col·lectiu propi de la intradependència humana; el conreu de les CCC, de la intel·ligència, solament es pot donar en la comunicació i la simbiosi, i moguda per un interès concret per la realitat. Sense elles no gaudiríem de l'alt grau d'intel·ligència pròpia dels humans. És a aquest nivell col·lectiu, en equip i, equips d'equips, que avui més que mai hem d'exercir la intel·ligència. A més, gràcies a l'educació i la divulgació cultural, tothom pot gaudir d'una intel·ligència harmònica suficientment desenrotllada, una filosofia de la vida necessària per exercir la democràcia.

Condicció de la pau i felicitat

No hi pot haver pau i felicitat en la humanitat sense desenrotllar l'harmonia entre els tres usos de la intel·ligència per part de la societat. Sense això no hi ha veritable intel·ligència de la realitat. Però si es dona, no hi ha res impossible. Un gran desenrotllament especialitzat en algun dels tres usos, especialment el funcional, el més desenrotllat i apreciat actualment, no assegura aquesta intel·ligència de la societat necessària per a conduir les creacions especialitzades cap al bé comú. El món tecnocientífic actual, amb les seves profundes crisis i perills de destrucció planetària, exemplifica l'anterior afirmació. Una conseqüència molt important del conreu harmònic de la intel·ligència és que

comporta una forma de vida més austera, lluny del consumisme, gràcies a una percepció més clara de la realitat i a la joia intrínseca de la creativitat.

Veritable intel·ligència de la realitat

És a dir, el gran creixement de la intel·ligència funcional no converteix en innecessàries la intel·ligència axiològica i alliberadora, com alguns han defensat i encara defensen. Sinó tot al contrari, aquest creixement n'exigeix un d'equivalent de les dos altres formes d'intel·ligència per assolir una veritable intel·ligència de la realitat. Cada disciplina de les ciències o les humanitats exerceix en diferents graus les tres dimensions de la intel·ligència. Les tecnociències cultivades en equips s'haurien de veure com una forma particular d'aquesta harmonia de la intel·ligència, un dels seus llocs d'acompliment clau per la felicitat social.

Viure principalment de les tecnociències i les seves innovacions al servei de la societat d'explotació, ens està portant a la destrucció del planeta. En tenim sobrades proves en les enormes desigualtats, violència a les persones i a la naturalesa i crisis cícliques de tot tipus, sovint creades per la cobdícia insaciable i una falsa noció de felicitat resultat d'una gran alteració de la intel·ligència. A més, sense un desenrotllament harmònic de la intel·ligència som fàcilment manipulables i incapaços de distingir la qualitat de la informació controlada pel poder d'imposició i d'explotació.

Estabilitat dinàmica

La direcció i estabilitat de les democràcies creatives és dinàmica, com les bicicletes que sols son estables quan no estan quietes. Hem de deixar enrere la idea d'una estabilitat estàtica en que encara somiava la societat industrial, cercant-la en un coneixement segur. I aquesta estabilitat dinàmica es basa en una intel·ligència creativa -ben desenrotllada i harmònica- de les necessitats canviants de la societat. La intel·ligència es recolza en coneixements i fa projectes de futur, no per programar l'activitat i fixar-la, sinó per estimular la recerca lliure i creativa que te en el projecte una orientació i no una restricció; aquesta no pot quedar lligada, sotmesa, al programa previst, sota el perill de perdre creativitat. És la creativitat que justifica la recerca i no el compliment d'un programa preestablert, l'obsessió de la burocràcia, sense que aquesta llibertat vulgui dir arbitrarietat ni caos.

Per això és tan necessària una educació permanent d'aquesta intel·ligència creativa harmònica i la divulgació sobre els avenços tecnocientífics, axiològics i de saviesa. Així com també una política tecnocientífica, tan important en el món actual, basada en aquesta intel·ligència harmònica. I no solament la política tecnocientífica, sinó la general, hauria de fonamentar-se en aquesta intel·ligència per evitar posar-se al servei de la societat d'imposició i d'explotació.

Necessitat d'harmonia en els tres usos de la intel·ligència

Insisteixo que no són tres intel·ligències sinó tres usos de la mateixa intel·ligència. Per això en cada ús apareixen també els altres usos encara que no en siguin l'aspecte més rellevant. Necessitem una intel·ligència tecnocientífica sobre el funcionament de l'axiològica i una intel·ligència axiològica de la funcional, sobre quins valors finalitats s'han de moure i orientar la creativitat tecnocientífica. Cada ús es produeix en el context dels altres. Per exemple, ni l'ús funcional és aliè a la bellesa ni l'axiològic ho és al model funcional de l'univers.

A les tecnociències les impulsa no només la intel·ligència funcional i pràctica, la més rellevant en elles, sinó també l'axiològica, la realització de valors com el benestar, la simbiosis en els equips de recerca, i també la capacitat alliberadora en forma sobretot d'abstracció racional, però també exercida en l'interès gratuït per la realitat i en la seva gran creativitat.

L'exploració de l'espai exterior ha d'estar en harmonia amb l'exploració de l'espai interior, o millor encara, investigar-los sense dualitat. Tanmateix, no hem d'oblidar que és la intel·ligència axiològica la que dirigeix la societat i, per tant, el seu grau de desenrotllament és correlatiu al bon funcionament de la societat.

Aquests dos primers usos de la intel·ligència són proclius a l'egoisme i la seducció del poder de dominació. Només el tercer ús ens n'allibera. Sense ella, coneixements, lleis i normes, per bons que siguin teòricament, queden pervertits per aquesta seducció tan forta. El domini de la plutocràcia es val de la legalitat i l'ordre social, però en fa un element més d'imposició al seu servei, un escarni de la justícia social.

Transmutar el domini en servei

L'única possibilitat de transmutar el poder d'imposició i d'explotació en servei, el grau més alt de simbiosi humana, és el cultiu de l'harmonia entre els tres nivells d'intel·ligència. Aquest cultiu és el mode de vida al qual estem cridats. Està fonamentat en la mateixa llibertat creativa de la realitat i es desplega

en la intradependència de les CCC, on cada una rep diferents graus d'atenció segons les cultures, les societats, els col·lectius i les activitats. Aquest cultiu és la gran possibilitat de felicitat social que no hem de deixar escapar, doncs és el que ens fa humans i està al nostre abast.

Les diverses harmonies de la intel·ligència

Cada nivell d'intel·ligència és com una veu en l'harmonia de la intel·ligència. La funcional és actualment la veu aguda, la que domina, la que condueix la melodia. En el passat ho havia estat la intel·ligència valorativa o axiològica, la que motiva, cohesiona i orienta establint finalitats, però actualment, i en el millor dels casos, sols acompanya la funcional, que duu la veu cantant.

Tanmateix, seria molt beneficiós invertir els papers i que la intel·ligència funcional estigués al servei de l'axiològica. La intel·ligència alliberadora és com la veu de baix, la que gairebé sense sentir-se posa els fonaments de l'harmonia. Construir noves harmonies belles entre aquestes tres veus és la gran tasca de la intel·ligència humana. Com en tota bona harmonia, les dissonàncies han de conduir i reforçar la consonància. Aquesta és la tasca que tenim per davant.

Dos accessos a la realitat

Insisteixo aquí en el que ja he indicat abans i al llarg d'aquestes reflexions: el fet d'una sola realitat, amb dos accessos o dimensions: la dimensió de necessitat, dels nostres models, del previsible i, la dimensió de llibertat, de l'imprevisible i gratuït, de la creativitat.

L'accés dual

En el seu rol funcional i axiològic, la intel·ligència crea models de la realitat propis de l'antropoesi o autopoiesi humana. Aquests models constitueixen l'accés dual a la realitat, un món de subjectes i objectes segons les nostres necessitats, mitjans i interessos. Segons siguin aquests, el grau d'egoisme, seran els models funcionals i valoratius, dirigits a dominar i explotar les persones i la terra, o bé a servir-los i cuidar-los.

Què ens diu que la intel·ligència funcional i valorativa modelen la realitat

Però què ens diu que la intel·ligència funcional i la valorativa modelen la realitat quan espontàniament tendim a creure que la descriuen tal com és? Com s'explica aquesta tendència espontània a prendre'ns els models com si fossin la mateixa i única, per realitat i quedar-nos-hi enganxats?

Aquí hi hauria tema per estona, però apuntaré només que aquesta tendència és una necessitat de supervivència. Aquests models són la nostra forma de supervivència, de la mateixa antropoesi, i com a tals no podem dubtar-ne. Si veig que un cotxe és a punt d'atropellar-me, me n'aparto sense dubtar-ho ni un instant. Però gràcies a la capacitat d'alliberament, també em puc distanciar dels models vigents per anar-los canviant, obrint noves possibilitats. I de fet, la millor manera de ser efectius en la dimensió de necessitat, en la creació de models, és fer-ho des de la dimensió de llibertat.

La intel·ligència immediata no-dual a la realitat

L'error és pensar que aquests models, tant els més comuns com els més elaborats de la ciència, són la realitat mateixa, en lloc de veure'ls com un accés primordial a la realitat relatiu a les nostres necessitats i interessos.

Com he dit abans, aquestes creacions són com la massa inercial de la vida, de gran força atractiva. L'error es quedar-hi atrapat com en un forat negre, ignorants de l'energia imparable de la llibertat creativa de la realitat. És la intel·ligència alliberadora la que ens treu de l'error, del forat negre, per

gaudir dels dos accessos a una única realitat lliure i gratuïta: l'accés mediat pels models i l'immediat, subtil i no-dual, anomenat espiritual en el passat. Sense consciència del segon, no hi ha gaudi, veritable felicitat en el primer ple de contingències.

Pel fet de no ser objectivable, aquesta llibertat és tan subtil que sovint passa desapercibuda. Però no per això deixa de ser operativa i comprovable en els nostres actes veritablement lliures, gratuïts i creatius, guiats espontàniament pel grau més alt de les CCC, gratuïtat, compassió, amor, creació i servei, tots ells sense condicions.

Ens fa sentir la vida en si mateixa, la seva presència no temporal immediata, real i silenciosa, per descansar realment, i gaudir-ne, de la seva llibertat, gratuïtat i unitat, de la seva bellesa, la seva pau i la seva felicitat perfectes.

Transició de la societat agrícola a la creativa, passant per la industrial

Concloc aquest escrit amb la presentació resumida d'unes quantes idees centrals de la tercera part del projecte de llibre esmentat en la introducció.

Les futures cultures creatives, ja en l'horitzó, tenen rere seu una transició cultural que començà fa uns cinc-cents anys: és el pas de les cultures preindustrials, especialment les agrícoles autoritàries basades en les religions, a les industrials, encara jeràrquiques i dirigides per les ideologies de base racional, fins arribar a les creatives tot just albirades. Aquestes últimes estan fonamentades en la simbiosi subsidiària i en el desenrotllament harmònic de la intel·ligència creativa en les seves tres vessants, tecnocientífica, valorativa i alliberadora. Cada cultura, societat i col·lectiu té el gran repte de donar forma concreta al desenrotllament d'aquesta intel·ligència harmònica de la realitat, segons sia la seva història e idiosincràsia, creant-se així una gran diversitat de democràcies creatives.

La causa principal de les crisis actuals

La creença de la modernitat en la raó com a fonament de la vida humana ha comportat el gran dèficit d'equilibri i harmonia entre els tres usos de la intel·ligència, el funcional, l'axiològic i l'alliberador. Aquest

desequilibri es podria considerar com la causa principal de les grans crisis actuals de la humanitat. Com equilibrar i harmonitzar la intel·ligència seria el gran repte del nostre temps.

Dèficit de comprensió del món actual

No és gens fàcil entendre el moment històric actual, tan complex, amb tantes incerteses, crisis i amb tantes amenaces de perill per a la vida. El desconcert fins a l'absurditat es va apoderant del nostre món. Som molts els qui sentim aquest dèficit de comprensió, i no pocs els aclaparats pel desànim. Un amic meu, enginyer químic i activista social des que es va jubilar, m'ho deia en un correu electrònic amb unes paraules senzilles però certes: "La societat que veig cada cop m'agrada menys. La veig basada i dirigida principalment per l'egoisme i la manca de col·laboració mútua. Aquesta orientació es fa patent des dels alts nivells polítics de la Unió Europea fins al nivell municipal."

D'aquesta manera expressava una de les conseqüències de la mare de totes les crisis, les socials, les ecològiques, les econòmiques i les polítiques, i també origen de la desorientació sobre què cal fer: es tracta del gran desequilibri entre els tres conreus de la intel·ligència. Aquest és solament el diagnòstic general, però fonamental. És un desequilibri no sols de creixement, sinó propi d'una mutació cultural profunda, i per això necessita una gran atenció i anar a l'arrel del problema en lloc de combatre els símptomes. I el tractament del problema no es cosa d'especialistes, sinó que hi ha d'intervenir tothom desenrotllant la democràcia creativa, exigent però pròspera i feliç per a tothom.

Desequilibri entre els tres conreus de la intel·ligència

Vivim bàsicament en una societat on el nucli més o menys ocult i disfressat de la qual és el domini i l'explotació. El nostre entorn de persones, animals i medi natural, es considera una font de recursos que cal explotar en el termini de temps més curt possible.

La intel·ligència funcional, molt desenvolupada i dirigida principalment al benefici econòmic a curt termini, s'ha oblidat de desenvolupar la intel·ligència axiològica i l'alliberadora a través del conreu majoritari de les CCC. Com he apuntat abans, religions i ideologies foren creades per afrontar uns modes de vida agrícola i industrial respectivament, que ja no estan en el centre de la cultura actual. Atès aquest dèficit, l'imperi de l'egoisme individual i col·lectiu es desplega lliurement perquè manca una intel·ligència equilibrada i en harmonia entre els tres usos.

A cada cultura hi ha hagut diversos tipus de desequilibris. A Europa i Nord-Amèrica a l'anomenat Occident, hi ha hagut un predomini de la intel·ligència funcional en detriment de les altres dues. A l'Amèrica llatina, l'Àfrica, l'Índia o la Xina hi va haver desequilibris ben oposats.

Tanmateix, buscar l'harmonia entre totes tres, donant un pes diferent a cada CCC segons la cultura i la societat, és imprescindible per posar fi a la crisi i enllestir la transició envers unes democràcies creatives.

Les democràcies creatives sempre tendeixen a diversificar-se

Les democràcies creatives sempre tendeixen a diversificar-se, a cobrir totes les opcions. Aquesta diversificació és molt necessària per evitar rivalitats entre cultures, societats i col·lectius. Conflictes que resulten inevitables i difícils de resoldre quan aquestes societats i col·lectius competeixen de manera igual i amb objectius idèntics. Com passaria en un sistema ecològic on tots els seus habitants volguessin viure del mateix.

La transició cultural

Aquest desequilibri de la intel·ligència s'ha anat gestant al llarg d'una transició cultural en la qual encara estem immersos. Va començar durant el Renaixement europeu i actualment és a la fase final que, sense exagerar gaire, he qualificat de vida o mort.

Colonialisme

La intel·ligència funcional, és a dir, les tecnociències, es van aliar ja des de l'inici amb l'economia capitalista i la política imperialista. Els poders econòmic i militar la van impulsar fins a conquerir i colonitzar el món. La religió col·laborà també amb aquest procés colonitzador. Imposar una sola cultura era i és encara l'actitud colonialista.

Malgrat reconèixer en elles humanitat, amb aquest poder esclavitzaren i destruïren cultures sense gaires miraments. Des de la seva suposada possessió de la veritable humanitat (quan en realitat era una incomprensió interessada), tractaren els nadius gairebé com animals perillosos a domesticar, esclavitzar o eliminar. El 85% de la població indígena d'Amèrica fou eliminada directa o indirectament pels conqueridors. La humanitat encara està sofrint les conseqüències nefastes de quatre segles de colonialisme europeu, a l'arrel de molts conflictes violents.

El diàleg intercultural encara està en la seva infantesa

No existia la consciència de la necessitat de preservar la diversitat cultural a través d'un diàleg i fecundació mútua entre cultures, i aquesta consciència està encara en la seva infantesa.

Malauradament, aquesta actitud colonialista perviu en forma de sentit de superioritat (un colonialisme cultural, tecnocientífic, econòmic, i a vegades també polític) de les societats avançades, cosa que és un greu impediment al diàleg i a la simbiosi subsidiària dins cada cultura i també entre cultures.

Ente les reaccions a aquest colonialisme tenim els integristes i la desesperació dels moviments terroristes. Però la sortida del colonialisme occidental no està en mirar enrere ni en la violència, sinó en la possibilitat que tenen totes les cultures de caminar vers les democràcies creatives

Aquesta actitud colonialista no és el camí de les societats creatives, sinó més aviat tot el contrari, perquè la imposició i explotació són els seus grans adversaris. El poder d'imposició cerca uniformitzar per controlar millor, i s'oposa a la diversitat pròpia de la llibertat creativa quan l'acusen, falsament, de divisió. Si això podia ser útil en el món industrial i els seus estats autàrquics centrats en la producció, és un desastre pel mode de vida basat en la creativitat. La diversitat no és contrària a la cohesió, sinó la forma de cohesió més lliure i creativa, i menys conflictiva que hi pot haver.

Gestació de la crisi axiològica

La potenciació mútua d'aquests tres poders, tecnocientífic, econòmic i polític imperialista sota la capa de la raó, ha estat el motor de transformació cultural en tots els àmbits de la vida durant els darrers cinc-cents anys.

Les formes religioses del passat i els seus sistemes de valors s'han anat mostrant incapaços de dirigir aquestes transformacions. Les ideologies de base racional van oblidar el conreu de la capacitat alliberadora i, d'aquesta manera, han resultat ser massa rígides per afrontar amb eficàcia la complexitat i les crisis del canvi continu creat pel creixement accelerat de les tecnociències.

Les restes de valors del passat que encara mantenim són incapaços de dirigir el creixement tecnocientífic i el seu impacte en tots els àmbits de la societat, deixant-nos en mans dels poder d'imposició i explotació. Així, sense el cultiu sistemàtic de la intel·ligència axiològica i alliberadora, és com s'ha anat generant la profunda crisi d'humanitat en què vivim.

La fase final de la transició

Seguint la hipòtesi de l'aparició d'un mode de vida basat en la creativitat, es pot afirmar que ens trobem a la fase final i més decisiva de la transició cultural.

Som davant d'una societat en constant evolució tecnocientífica i social. Ens toca viure una mutació cultural, la més ràpida, profunda i perillosa que hi ha hagut en tota la història de la humanitat. A nivell fonamental, per primera vegada la dimensió de llibertat creativa de la realitat en la que tant clarament participem, passa a ser la base d'un nou mode de vida, enlloc de ser-ho, com en el passat, la dimensió de necessitat.

A continuació indico només uns quants aspectes importants d'aquesta mutació. A la base tenim el pas d'un mode de vida organitzat a l'entorn de la productivitat industrial i de la concentració jeràrquica del poder, a un altre de fundat en el conreu social majoritari i harmònic de la intel·ligència creativa i en la distribució subsidiària del poder.

La mutació cultural

La mutació més bàsica és el pas d'un mode de vida estàtic a un de dinàmica accelerada, passant per un estadi intermedi industrial. Això exigeix la plena consciència de que el món en que vivim l'hem d'anar creant entre tots amb responsabilitat de creador, ningú se'n pot

desentendre. Hem de fer un canvi radical de mentalitat: de depredadors insaciabls mitjançant el coneixement, a creadors responsable mitjançant les CCC; d'una intel·ligència interessada en el poder d'imposició i explotació, a una intel·ligència amant al servei de la felicitat social. De societats estàtiques preindustrials basades en mites i la submissió amb una jerarquia fèrria, s'arriba al cap de molts mil·lennis, a les industrials encara jeràrquiques basades en la raó i en ideologies rígides; transitant en tan sols decennis cap a societats que se saben en un canvi continu, sovint imprevisible, produït per la creativitat i per la innovació tecnocientífica accelerada.

Si el pas dels caçadors-recol·lectors i ramaders als agricultors comportà enormes crisis (com reflecteix el relat bíblic on l'agricultura de Caïn mata a la ramaderia d'Abel) la mutació cultural actual té un impacte molt més gran en la vida humana i comporta el gran perill de mort de la humanitat.

En definitiva, la mutació cultural actual consisteix en posar la simplicitat de la creativitat en el primer pla de la vida, per tal d'afrontar amb eficàcia la comprensió i actuació en el nostre complex món.

El nostre destí són les democràcies creatives. En aquestes el símbol de la realitat o veritat, ja no pot ser una entitat o autoritat suprema espiritual, com en les societats autoritàries del passat preindustrials; ni una raó ja constituïda i fixa com en les societats industrials; sinó que ens convé tenir com a símbol de la realitat, la seva llibertat creativa, doncs hem de viure de la creativitat.

De canvis sempre n'hi ha hagut, però en el passat l'ideal era viure de fer sempre el mateix; els canvis es volien i es procurava que fossin mínims i sota el control de mites, primer, previsibles i sota el control de la raó, després. La mutació és que el canvi ha esdevingut imprevisible i ens afronta més que mai al desconegut, a la necessitat de ser creatius. Si bé aquesta mutació solament es produeix clarament en algunes societats, el seu avenç és imparable i totes les cultures i societats haurien de trobar el seu propi camí, la forma de democràcia creativa adequada a la seva idiosincràsia.

De societats basades en el poder d'imposició i en les relacions jeràrquiques orientades a la producció es passa a democràcies creatives, en simbiosi subsidiària. Això significa un profund canvi en el model de la realitat, en el mode de vida. Per exemple, el temps creatiu ja no és rígid, maquinal, esclavitzant i opressiu com el productiu, sinó un temps flexible, de inspiracions sense dates predeterminades.

En general, ja no és possible basar la motivació, cohesió i orientació de la societat en grans narracions compartides per tothom, com feren religions i ideologies, tendint a la uniformització social, base del control pel poder d'imposició. Actualment el primordial és conrear la intel·ligència harmònica creadora de diversitat, particularment les seves dimensions axiològica i alliberadora, les més descuidades però vitals, amb tots els medis a l'abast. Això possibilita el pas d'una cultura de guerra, pròpia del poder d'imposició, a una cultura de pau basada en l'equilibri de la intel·ligència creativa. Aquest equilibri substitueix també l'aliança entre tecnociència, capitalisme i imperialisme.

De la concentració del poder en l'autarquia dels estats, s'ha de passar a la distribució del poder en tot el teixit social segons el principi de subsidiarietat. Per això s'han de tenir institucions mundials amb veritable capacitat de decisió en la societat global i en diàleg amb totes les altres institucions i col·lectius.

Trànsit de la petita ètica dels drets individuals a la intel·ligència axiològica col·lectiva

La política profundament democràtica i l'economia s'hauran de basar no només en el mercat i la petita ètica dels drets individuals, sinó, en primer lloc, en la intel·ligència creativa equilibrada d'abast social. Això implica també el pas d'individus i grups competitius, o rivals, a competents i cooperadors.

Del conreu de les CCC únicament per part de minories cal passar al majoritari

D'un metallenguatge religiós propi de societats estàtiques sotmeses cal passar a heretar, en un metallenguatge, el missatge perenne de les tradicions religioses i de saviesa, que durant mil·lennis han indagat en procediments de conreu de les CCC.

De considerar la felicitat com un assumpte de l'individu, s'ha de passar a investigar-la com a finalitat col·lectiva. Per fer-ho, cal passar de la petita ètica de llibertats i drets individuals, de valors i virtuts fixos propis d'una suposada naturalesa humana, a una revolució ètica basada en la intel·ligència axiològica i en intradependència amb les altres dues formes d'intel·ligència.

El repte del canvi continu i de l'imprevisible

En aquestes transicions hi ha alguns dels reptes que plantegen les noves cultures creatives, entre els quals destaca viure lliurement el repte del canvi continu imprevisible. Després de mil·lennis de submissió i de viure o de pensar-nos estàticament, no serà fàcil afrontar la llibertat i el canvis imprevisibles que comporta. La creativitat és una vida de llibertat i d'obertura de noves possibilitats.

Cap a la fi de la vella aliança entre tecnociència, economia capitalista i política imperialista

Val la pena repetir-ho: necessitem una nova aliança que substitueixi la que encara és vigent entre tecnociències, economia capitalista i política imperialista. Aquesta nova aliança s'ha de basar en la potenciació de la nostra intel·ligència creativa col·lectiva: crear múltiples harmonies entre els seus tres conreus en funció de cultures, societats i col·lectius, és a dir, una veritable simfonia cultural de democràcies creatives, basades en cinc instruments bàsics, les capacitats creatives constitutives de la condició humana. Per primera vegada, no sols podem, sinó que hem de viure d'allò que ens fa humans. Viure de la creativitat.

De l'Homo sapiens a l'Homo quaerens

On és la vida que hem perdut en el viure?

On és la saviesa que hem perdut en el coneixement?

On és el coneixement que hem perdut en la informació?

La transició de l'Homo sapiens a l'Homo quaerens exemplifica la gran transició que vivim. De fet, els humans no ens distingim de la resta d'espècies animals (avui podríem afegir-hi els robots), pel fet d'usar les creacions, informació o coneixements, ni per la certesa i la precisió a l'hora de manejar-los.

El qualificatiu de sapiens no és el que més ens convé. La nova cultura és la de saber que no se sap i, per tant, afrontar el desconegut, investigar i crear. La nova societat és més societat creativa que no pas societat del coneixement. Els animals saben el que necessiten per sobreviure sense dubtes, gràcies a la seva programació genètica, i els robots algun dia ens superaran en tot allò que es pugui reduir a processament de la informació, tal com van fer en el càlcul i en tot el que és algorítmic.

Un animal cultural

Hem d'entendre que l'ésser humà és un animal cultural en el qual la cultura i el funcionament biològic interaccionen intensament. Per a ell, els canvis culturals profunds són com els canvis d'espècie en els animals.

Aquest ha estat el camí seguit cap a la llibertat creativa humana, assequible i gratificant en cadascuna de les passes, i des d'ella cal crear, amb la participació de tothom, la vertadera democràcia de les cultures creatives.

Deixar enrere l'Homo sapiens

Per tant, ens convé més el nom d'Homo quaerens, una nova espècie d'animal cultural, l'indagador lliure, cooperatiu i responsable, que s'allunya de tota possessió i imposició, que deixa enrere l'Homo sapiens el que sap, s'ho creu, ho posseeix i ho imposa.

Allò que ens distingeix

El que ens distingeix i ens constitueix com a espècie són les CCC. Ens distingeix l'aventura, l'exploració de l'espai del desconegut, sempre més ampli, extens i profund que no pas allò conegut. És l'espai de la llibertat creativa de la realitat, la que ens constitueix fins a poder identificar-nos amb ella, la unitat de la humanitat. Aquesta llibertat és la font no objectivable de les CCC i de totes les qualitats humanes. Entendre bé el fonament del que és humà és tant o més important que conèixer la història de l'Homo sapiens, per tal de deixar-lo enrere i alliberar-nos-en realment.

Ni Homo sapiens ni Homo deus no tenen futur

La història ha enregistrat abundantment la cobdícia i la violència de l'Homo sapiens, els enfrontaments per acumular béns, per conquerir, colonitzar, dominar i imposar interessos, coneixements i institucions.

L'Homo quaerens té sempre les mans buides, disponibles per a la llibertat creativa de la realitat.

Fins i tot allò que s'ha considerat el nostre millor instrument, la raó mateixa, ha demostrat que necessita estar motivada i guiada per valors, com un aspecte dins la intel·ligència harmònica. Quan ha estat dirigida per l'egoisme ha estat un potent instrument de domini i d'explotació al servei de minories. Encara ara, els projectes i les raons dels antics colonitzadors, per bons que siguin, aixequen molts recels en els antics colonitzats.

Aquell Homo sapiens sapiens del passat, encara dominant, no té futur, i encara en té menys l'Homo deus que es projecta. No podrà sobreviure a la voracitat de poder i violència que ell mateix ha creat. No és responsable del seu enorme poder, d'impacte planetari. Els mitjans de comunicació ens ho ensenyen cada dia amb el perill d'insensibilitzar-nos.

La nova esperança

La nova esperança és una humanitat que assumeix plenament el seu desconeixement, la seva obertura i el seu interès incondicional per tot, cosa que la porta a preguntar i a interrogar-se contínuament, sabent que cap resposta no la pot satisfer, que la veritat no és en cap resposta, positiva o negativa, que les respostes no tenen res de definitiu, no exhaureixen mai les veritables preguntes i que són tan sols veritats funcionals per al viure bé de tothom i per cantar l'amor i la bellesa d'allò que hi ha. I aquestes respostes provisionals no les pot imposar, sinó proposar, i el porten a noves preguntes, perquè sent que la veritat és en les preguntes i en el silenci, més que no pas en les respostes.

L'actitud de l'Homo quaerens

L'actitud dominant en l'Homo quaerens, l'indagador, és l'obertura, l'escolta permanent, el diàleg incansable, social i amb l'entorn, una actitud que defuig tant imposar com rebre imposicions, per bones que puguin semblar.

Construeix el seu món amb la interrogació i escolta i resol els seus conflictes pactant, ja que sap que la veritat no és de ningú, que és en la no-dualitat inefable. Per a ell, el coneixement mateix és com un pacte social provisional amb la realitat.

No es creu senyor de la Terra, com el sapiens, sinó que se sap mediador lliure i creatiu, responsable del jardí terrenal, de les seves creacions. Hi pot haver un pragmatisme millor? Testimoni compassiu, conciliat i en pau amb tot, l'Homo quaerens és, en definitiva, una nova espècie d'animal cultural conscient del seu doble accés a la realitat.

Una mutació d'espècie cultural

Hem de transitar de la humanitat sapiens a la quaerens sabent que actualment domina la primera. Aquesta mutació d'espècie cultural és concurrent al canvi d'època que els geòlegs han proposat, el pas de l'holocè a l'antropocè. Amb aquest nom recullen la capacitat d'impacte de la humanitat sobre la Terra, un fet extremadament rellevant en la història del planeta. Aquesta mutació d'espècie cultural no és un desig o un mer ideal, perquè en aquest inici d'època geològica ens hi estem jugant la supervivència.

Hem de transitar des de cultures d'indagació principalment tecnocientífica, on domina encara l'explotació moguda bàsicament per l'acumulació de diner, el consum desenfrenat i el poder impositiu, fins a cultures creatives, en conversa axiològica global constant entre elles i en servei mutu permanent, fonamentades no sols en idees i conceptes com el projecte il·lustrat, sinó en les capacitats creatives constitutives, i en el reconeixement del doble accés a la realitat no-dual.

En definitiva, cultures motivades, cohesionades i guiades per la intel·ligència valorativa col·lectiva, l'objectiu de la qual és la felicitat pública.

Adherir-se a les societats creatives i impulsar-les

Desanimats com estem, això sona ingenu, ho sé, però l'alternativa, seguir amb avenços tecnocientífics i pedaços de tota mena (econòmics, polítics, emocionals, lúdics, etc.) sense anar a les arrels de la cultura per resoldre les terribles desigualtats econòmiques i socials, el nostre desencís, les crisis i les violències, no té gaire bon pronòstic. Necessitem adherir-nos a les democràcies creatives, amb realisme, però plens d'esperança i d'entusiasme.

Mans creatives a la feina!

És una esperança que neix de la nostra capacitat de llibertat creativa amb creacions imprevisibles. Per tant, cal no confondre aquesta esperança, feliç per si mateixa, amb expectatives quasi sempre frustrades i negatives per a la mateixa creativitat.

Tinc l'esperança en les democràcies creatives on tots podrem viure d'allò que ens fa humans, la nostre llibertat creativa, concretada en les capacitats creatives constitutives. Per tant, cal impulsar-les entre tots i totes, perquè ningú no ens les donarà fetes. Les cultures creatives, diferents en funció de les tradicions culturals, les societats i els col·lectius on s'implantin, són una possibilitat que aquí tan sols he esbossat. Ara és feina de les mans creatives. Mans a la feina!